

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om försvarsmakten, värnpliktslagen, militärfordonslagen, lagen om militär underrättelseverksamhet, lagen om militär krishantering, lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten, lagen om hälsovården inom försvarsmakten, lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten och vägtrafiklagen ändras.

Enligt propositionen ska Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar fogas till lagen om försvarsmakten som en ny uppgift för Försvarsmakten. Dessutom ska i lagen även tas in ett omnämnande av Nordatlantiska fördragsorganisationen i de bestämmelser som gäller begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium samt lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. Vidare ska i lagen beaktas de behov som följer av medlemskapet i Nordatlantiska fördragsorganisationen och som hänför sig till användning av Försvarsmaktens fastigheter och till begränsningar som gäller fastigheterna samt till upprätthållandet av säkerhet och ordning.

De hänvisningar till 2 § i lagen om försvarsmakten som finns i värnpliktslagen, lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten, lagen om hälsovården inom Försvarsmakten och lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten ska enligt propositionen ändras så att de motsvarar de ändringar som föreslås med avseende på den paragrafen. Föranstaltare av krishantering enligt lagen om militär krishantering kan vara Förenta nationerna, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, Europeiska unionen eller någon annan internationell organisation eller grupp av länder. I syfte att göra lagstiftningen konsekvent och tydlig föreslås det att ett uttryckligt omnämnande av Nordatlantiska fördragsorganisationen tas med i bestämmelserna om lagens tillämpningsområde.

Med avseende på lagen om militär underrättelseverksamhet föreslås det att det till lagen fogas en bestämmelse om internationellt samarbete med Nordatlantiska fördragsorganisationen och dess medlemsstater i fråga om militär underrättelseinhämtning. En mer omfattande internationell samverkan förutsätter också ändringar i militärfordonslagen i fråga om godkännande av de tekniska egenskaperna hos internationella militärfordon och i vägtrafiklagen i fråga om användning av internationella militärfordon i vägtrafik.

Genom propositionen genomförs regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering, enligt vilket regeringen bedömer behoven av sådana ändringar i lagstiftningen som följer av Natomedlemskapet och inleder behövliga förberedelser för dessa omedelbart.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 Försvarsmaktens uppgifter.....	6
2.1.1 Lagstiftning.....	6
2.1.2 Förpliktelserna enligt nordatlantiska fördraget och Natos strategiska koncept.....	9
2.1.3 Uppgifter för Försvarsmakten som följer av Natomedlemskapet.....	12
2.1.4 Bedömning av nuläget	15
2.2 Lagstiftning om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet.....	17
2.2.1 Lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017).....	17
2.2.2 Lagstiftningen inom försvarsministeriets förvaltningsområde	18
2.2.3 Bedömning av nuläget	21
2.3 Försvarsmaktens personal och värnpliktiga.....	22
2.3.1 Lagstiftning.....	22
2.3.2 Bedömning av nuläget	23
2.4 Försvarsmaktens behörighet vid användningen av fastigheter samt vid upprätthållande av säkerhet och ordning	24
2.4.1 Lagen om försvarsmakten.....	24
2.4.2 Bedömning av nuläget	27
2.5 Militärfordon.....	29
2.6 Militär underrättelseverksamhet	30
2.7 Övrig lagstiftning	32
2.7.1 Lagen om militär krishantering	32
2.7.2 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019).....	33
2.7.3 Lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987)	33
2.7.4 Lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018).....	34
2.7.5 Vägtrafiklagen	34
3 Målsättning	37
4 Förslagen och deras konsekvenser	38
4.1 De viktigaste förslagen	38
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	39
4.2.1 Konsekvenser för Försvarsmakten	39
4.2.2 Konsekvenser för andra myndigheter och verksamhetsutövare	40
4.2.3 Konsekvenser för de värnpliktigas ställning samt personalen.....	41
4.2.4 Konsekvenser för den nationella säkerheten och det nationella försvaret.....	41
4.2.5 Konsekvenser för grundläggande och mänskliga rättigheter.....	42
4.2.6 Ekonomiska konsekvenser.....	43
4.2.7 Konsekvenser för Åland	43

5 Alternativa handlingsvägar.....	43
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	43
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	44
5.2.1 De väpnade styrkornas uppgifter	44
5.2.2 Tryggande av de väpnade styrkornas verksamhet och skyddet av styrkorna samt tillfälliga militärområden	47
6 Remissvar	49
7 Specialmotivering	58
7.1 Lagen om försvarsmakten.....	58
7.2 Värnpliktslagen.....	71
7.3 Militärfordonslagen	72
7.4 Lagen om militär underrättelseverksamhet	74
7.5 Övrig lagstiftning.....	76
7.5.1 Lagen om militär krishantering	76
7.5.2 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.....	76
7.5.3 Lagen om hälsovården inom försvarsmakten	77
7.5.4 Lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten.....	77
7.5.5 Vägtrafiklagen	77
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	84
9 Ikraftträdande	85
10 Förhållande till andra propositioner	85
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	85
LAGFÖRSLAG.....	96
Lag om ändring av lagen om försvarsmakten.....	96
Lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen	100
Lag om ändring av 12 och 40 § i militärfordonslagen.....	101
Lag om ändring av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet	102
Lag om ändring av 1 § i lagen om militär krishantering	103
Lag om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten	104
Lag om ändring av 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarsmakten	105
Lag om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten	106
Lag om ändring av vägtrafiklagen	107
BILAGA	109
PARALLELLTEXT	109
Lag om ändring av lagen om försvarsmakten.....	109
Lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen	116
Lag om ändring av 12 och 40 § i militärfordonslagen.....	118
Lag om ändring av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet	120
Lag om ändring av 1 § i lagen om militär krishantering	122
Lag om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten	123
Lag om ändring av 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarsmakten	124

Lag om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten	125
Lag om ändring av vägtrafiklagen	126

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Republikens president beslutade den 17 maj 2022 på framställning av statsrådet att Finland meddelar Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) att Finland är intresserat av att föra samtal om att ansluta sig till Nato. Efter anslutningssamtalen undertecknades Finlands anslutningsprotokoll av Natos medlemsstater den 5 juli 2022. I och med undertecknandet av anslutningsprotokollet blev Finland observatörsmedlem i Nato (*Invitee*) och den nationella ratificeringen av anslutningsprotokollet inleddes i Natos medlemsstater.

Riksdagen godkände nordatlantiska fördraget den 1 mars 2023 (RP 315/2022 rd, RSv 327/2022 rd). I den regeringsproposition som gäller avtalet konstateras det att den gällande lagstiftningen tillåter anslutning till nordatlantiska fördraget och att inga nödvändiga ändringar behöver göras i den nationella lagstiftningen till följd av avtalsförpliktelserna. Andra eventuella behov av ändringar i lagstiftningen kan vara skäl att bedöma och vid behov se över separat.

Efter att alla medlemsländer ratificerat Finlands anslutningsprotokoll anslöt sig Finland den 4 april 2023 till nordatlantiska fördraget (FördrS 17 och 18/2023). Finland blev därmed medlem av Nato.

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering (avsnitt 8.1 En internationell och aktiv Natomedlem) finns flera skrivningar som har beröringspunkter med lagstiftningen inom försvarsministeriets förvaltningsområde. Enligt regeringsprogrammet bereder sig Finland som medlem i Nato på att ta emot bistånd från sina allierade och att ge bistånd till sina allierade. Finland deltar fullt ut i all verksamhet inom Nato, inklusive uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid, och förbinder sig till Natos 360-gradersperspektiv, det vill säga hela alliansens avskräckning och kollektiva försvar. Finland deltar i Natos operationer, internationella övningar och arbetsgrupper, inklusive planeringsgruppen för kärnvapenfrågor. Finland tar på sig en aktiv roll i Natos krishantering och bekämpning av terrorism. Som Natomedlem skapar Finland säkerhet och är en pålitlig samarbetspartner som för sin del främjar Natos trovärdighet och funktionsförmåga, såväl i våra närområden som globalt. Vidare enligt regeringsprogrammet bedömer regeringen behoven av ändringar i den lagstiftning som gäller Natomedlemskapet och inleder omedelbart de förberedelser som behövs.

Enligt regeringens proposition om Finlands Natomedlemskap är det motiverat att genomföra eventuella nationella lagstiftningsåtgärder i sak som gäller medlemskapet genom separata författningar. Författningsändringar kan göras stegvis. I propositionen ansågs att lagstiftningen inte nödvändigtvis behöver ändras till följd av anslutningen till nordatlantiska fördraget. Enligt propositionen ansågs dock att det kan vara motiverat att bedöma och vid behov senare se över till exempel bestämmelserna om det nationella beslutsfattandet, inklusive militära kommandomål, Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter, frågor som gäller användningen av Försvarsmaktens personal och värnpliktigas ställning samt lagstiftningen om territorialövervakningen (RP 315/2022 rd, s. 31–32).

Denna proposition innehåller förslag om genomförande av de första ändringarna för vilka ett behov har identifierats efter regeringens proposition om Natomedlemskap och vilka gäller Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter enligt lagen om försvarsmakten (551/2007) samt av andra ändringar i enskilda författningar inom försvarsministeriets ansvarsområde. De föreslagna ändringarna hänför sig huvudsakligen till Finlands Natomedlemskap.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts av en arbetsgrupp som tillsattes av försvarsministeriet den 2 februari 2023. Arbetsgruppens uppgift är att bedöma behovet av författningsändringar till följd av Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen och bereda behövliga utkast till författningar inom försvarsministeriets ansvarsområde. Arbetsgruppen är tillsatt tillsvidare. I arbetsgruppen ingår företrädare för försvarsministeriet och Huvudstaben, men arbetsgruppen samarbetar med andra behöriga ministerier. Arbetsgruppen behandlar behoven av författningsändringar i anslutning till olika helheter i enlighet med hur brådskande och viktiga de är.

Utlåtande om utkastet till regeringsproposition begärdes av ministerierna och de centrala myndigheterna samt av organisationer, sammanlagt av 54 instanser. Propositionen var på remiss den 19 april–31 maj 2024. Remissbehandlingen genomfördes via webbtjänsten utlåtande.fi. Propositionen har färdigställts som tjänsteuppdrag vid försvarsministeriet. Vid den fortsatta beredningen inkluderades i propositionen en anknytande lag om ändring av vägtrafiklagen.

Beredningsunderlaget till propositionen finns i den offentliga tjänsten på <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med identifieringskoden PLM002:00/2023.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Försvarsmaktens uppgifter

2.1.1 Lagstiftning

Bestämmelser om Försvarsmaktens uppgifter finns i 2 § i lagen om försvarsmakten. Försvarsmakten har fyra uppgifter: det militära försvaret av Finland, stödande av andra myndigheter, deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet och deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering. Uppgifterna preciseras till behövliga delar i underpunkterna till 1 mom.

Det militära försvaret av Finland är Försvarsmaktens huvudsakliga uppgift. Bestämmelser om detta finns i 2 § 1 mom. 1 punkten och 3 §. Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten hör till det militära försvaret av Finland övervakning av landområdena, vattenområdena och lufterummet samt tryggnad av den territoriella integriteten.

För att trygga rikets territoriella integritet övervakas rikets land- och sjöterritorium samt lufterum i samarbete med andra tillsynsmyndigheter. Genom territorialövervakningen förebyggs eller avslöjas och utreds territorieförseelser och territoriekränkningar. Territoriekränkningar ska förhindras vid behov med maktmedel eller på något annat sätt. I territorialövervakningslagen (755/2000) finns närmare bestämmelser om Försvarsmaktens deltagande i övervakningen av land- och vattenområden samt lufterum.

Försvarsmakten tryggar för sin del befolkningens levnadsbetingelser och grundläggande fri- och rättigheter samt statsledningens handlingsfrihet och försvarar den lagliga samhällsordningen. Bestämmelser om denna uppgift finns i 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkt b och 4 § i lagen om försvarsmakten. För att dessa ska kunna tryggas måste försvarsförmågan vara tillräcklig och Försvarsmakten ska förebygga militära hot och avvärja angrepp mot landet. Bekämpningen av militära hot och hela rikets försvar ska planeras och genomföras så att landets

självständighet och medborgarnas levnadsbetingelser tryggas i alla situationer. För att ett hot ska kunna förebyggas måste Försvarsmaktens beredskap kunna höjas, behövliga trupper inkallas för tjänstgöring, krigstida truppmateriel spridas och viktiga objekt skyddas.

Försvarsmaktens uppgift att upprätthålla och utveckla försvarsberedskapen ingår i den nämnda b-underpunkten. Försvarssystemet skapar och upprätthåller en sådan militärstrategisk lägesbild som beslutsfattandet förutsätter och förebygger eller avvärjer militära hot. För att skapa och upprätthålla en militärstrategisk lägesbild följer underrättelse- och övervakningssystemet utvecklingen i Finlands säkerhetsmiljö, fastslår förändringarna i miljön och producerar information om den rådande situationen. Systemet ger förvarning om utvecklingen av militära hot så att nödvändiga motåtgärder kan inledas. Upprätthållandet och utvecklingen av försvarsberedskapen innefattar också bland annat anskaffning av försvarsmateriel, underhåll, lagring, logistik, operativ planering, utveckling av ledningssystemen, utbildning av personalen, beredskapsreglering, utveckling av beredskapsförband och förberedelser inför informationskrigföring.

Också Försvarsmaktens beredskap att ta emot internationellt bistånd hänför sig till det militära försvaret av Finland. Bistånd kan begäras av en annan stat, EU eller en internationell organisation med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas (FN) stadga (FördrS 1/1956) samt andra folkrättsliga regler som är förpliktande för Finland. Biståndet kan bestå av militära resurser eller annat bistånd, såsom utrustning eller materiel. Internationellt bistånd som inbegriper militära resurser kan också begäras till stöd för en annan finsk myndighet.

I 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkt c föreskrivs det om Försvarsmaktens uppgift att ge militär utbildning, styra den frivilliga försvarsutbildningen och stärka försvarsviljan. Bestämmelser om militär utbildning och frivilligt försvar finns också i 5 och 6 § i lagen om försvarsmakten.

Försvarsmakten producerar trupperna inom det nationella försvaret. Därför ger Försvarsmakten militärutbildning till beväringar, reservister och studerande vid militära läroanstalter. En del av de utbildade är lämpliga för internationella krishanteringssupdrag. Den militära utbildningen kompletteras av det frivilliga försvaret.

Försvarsmakten stärker försvarsviljan till exempel genom att ge medborgarna möjligheter att delta i försvarsarbetet och genom att engagera medborgarna i de värderingar och funktioner som främjar försvaret. Samarbetet med veteranorganisationerna och motsvarande anknyter bland annat också till stärkandet av försvarsviljan.

Enligt 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om försvarsmakten ska Försvarsmakten stödja andra myndigheter. Försvarsmaktens stöd till andra myndigheter behövs i situationer där andra myndigheter inte till exempel har den kompetens eller den materiel som Försvarsmakten har för att utföra uppgifterna. Stödet genomförs utan att Försvarsmaktens huvudsakliga uppgift äventyras.

Försvarsmakten kan vid behov stödja andra myndigheter, både i Finland och utomlands. För detta ändamål passar bland annat specialmaterial avsett för krävande situationer, personal som utbildats för undantagssituationer och lägesbildssystemet. Gränsen mellan militära och civila uppgifter måste dock hållas tydlig. Civila uppdrag ska ledas av civila myndigheter och de militära enheter som ger biståndet och som leds av militärpersoner ska stå under den civila ledningen.

Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten ger Försvarsmakten handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt. I lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen (342/2022) föreskrivs det till exempel om situationer där Försvarsmaktens kompetens och materiel kan användas vid handräckning till polisen.

Enligt 2 punkten underpunkt b i samma paragraf deltar Försvarsmakten i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten. Utrustning som lämpar sig för räddningsverksamhet är Försvarsmaktens fartyg, luftfartyg och fordon, kommunikations-, skydds- och serviceutrustning, medicinsk utrustning och underrättelseutrustning samt räddnings- och röjningsutrustning. Vid storolyckor kan Försvarsmakten stödja räddningsmyndigheterna genom att bistå med transporter och avspärning av områden samt genom att ställa materiel och räddningsenheter till förfogande. Försvarsmaktens trupper kan vid behov användas bland annat för att leta efter försvunna personer, vid släckning av skogsbränder, som stöd vid evakueringar och för att upprätta kommunikationsförbindelser till olycksområden. Bestämmelser om Försvarsmaktens deltagande i räddningsverksamhet finns också till exempel i räddningslagen (379/2011) och sjöräddningslagen (1145/2001).

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten omfattar Försvarsmaktens uppgifter deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet.

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta i samarbete tillsammans med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation eller annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i FN:s stadga och av andra folkrättsliga regler. Försvarsmakten kan delta i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten.

Internationellt bistånd kan i enlighet med 3 punkten ges till exempel i situationer som omfattas av EU:s solidaritetsklausul eller klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd. Solidaritetsklausulen skapar en rättslig grund för EU att agera och förpliktar medlemsstaterna att bistå varandra. Tillämpningsområdet för EU:s solidaritetsklausul är avgränsat till tre hotbilder: en terroristattack, en naturkatastrof eller en katastrof orsakad av människan. Huvudrollen i en sannolik situation där solidaritetsklausulen verkställs innehas av medlemsstaternas civila myndigheter, men det kan även bli aktuellt att försvaret skickar personella och materiella resurser till biståndsuppgifter i en annan medlemsstat som en del av samarbetet mellan räddningsmyndigheterna och polisen i unionsländerna (FsUU 2/2006 rd, s. 4 och FsUU 4/2008 rd, s. 4). Solidaritetsklausulen ger unionen möjlighet att använda sina militära krishanteringsresurser i enlighet med klausulen också inom unionens territorium.

Klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd innefattar stöd och bistånd i händelse av väpnat angrepp. EU:s klausul om ömsesidigt stöd och bistånd har sin grund i artikel 51 i FN-stadgan, enligt vilken en medlem av FN får utöva sin folkrättsliga rätt till självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp. Det kan också vara frågan om kollektivt självförsvar, om den stat som har utsatts för angreppet begär hjälp. Biståndsklausulen är lika förpliktande för alla medlemsstater. Klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd lämnar öppet sättet för hur de övriga medlemsstaterna i EU ska stödja en medlemsstat som har utsatts för ett angrepp. I praktiken fattar varje

medlemsstat sina egna beslut om att lämna bistånd och om formerna för biståndet. Det har ansetts att biståndsklausulen utifrån den allmänna solidariteten enligt EU:s grundfördrag kan tillämpas också i andra situationer än sådana som avses i artikel 51 i FN-stadgan.

Bistånd som Försvarsmakten lämnar kan vara till exempel sådant bistånd som Försvarsmakten ger med militära resurser samt andra förmågor, såsom utrustning eller materiel. Förmågorna kan till exempel vara specialkompetens, specialutrustning eller specialmateriel, trupper och logistik eller ledningssystem.

Med samverkan avses verksamhet som Finland genomför utan egentlig begäran om bistånd tillsammans med de viktigaste partnererna, antingen inom Finlands territorium eller utanför Finlands gränser. Samverkan kan handla om militärt försvar av Finland eller av alla parter intressen, och inte endast om en annan parts begäran om bistånd och bemötande av den. Försvarsmakten kan delta i samverkan, till exempel i territorialövervakningssamarbete mellan Finland och Sverige, där det handlar om verksamhet i båda parternas intresse utifrån ett gemensamt behov och inte endast om den andra partens begäran om bistånd och bemötande av den. Samverkan omfattar dock inte Försvarsmaktens internationella övningsverksamhet och lägesbildssamarbete som regleras av separata beslutsförfaranden och avtalsarrangemang (RP 193/2022 rd, s. 49.)

Med annan internationell verksamhet avses verksamhet som utgår från Finlands egna behov och som sker utanför Finlands territorium, till exempel inom territorialövervakning inom ett område som inte lyder under någon stats suveränitet, såsom på det fria havet eller i internationellt luftrum, eller evakuering av finländare från ett krisområde med hjälp av Försvarsmaktens förmågor (RP 193/2022 rd, s. 49.)

Enligt 2 § 1 mom. 4 punkten hör till Försvarsmaktens uppgift deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering. Internationell militär krishantering är en väsentlig del av Finlands säkerhets- och försvarspolitik och den stöder Finlands eget försvar. Krishanteringsförmågan utvecklas med beaktande av EU:s mål, Natomedlemskapet och det nordiska krishanteringssamarbetet. Finland deltar i militär krishantering i operationer och insatser som leds av FN, EU och Nato. Även Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) kan föranstalta militära operationer, och dessutom genomförs militära operationer med grupper av länder under ledning av ledningsstaten. Finland deltar i internationell militär krishantering och militära uppdrag i annan internationell krishantering på det sätt som föreskrivs i lagen om militär krishantering (211/2006).

Den internationella verksamheten ingår som en fast del i alla Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter. Strävan är att stärka Finlands militära försvar genom internationellt samarbete. Samarbetet bedrivs inom EU och med andra stater och internationella organisationer, såsom med FN och inom arrangemang med grupper av länder. Exempel på internationellt samarbete som anknyter till försvaret av Finland är utvecklingen av Försvarsmaktens förmåga till internationell samverkan, deltagande i internationella övningar och snabbinsatsstyrkor samt internationellt lägesbildssamarbete inom territorialövervakningen.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller enligt 2 § 2 mom. i lagen om försvarsmakten vad som föreskrivs särskilt. Bestämmelser om Försvarsmaktens uppgifter finns till exempel i värnpliktslagen (1438/2007) och lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019).

2.1.2 Förpliktelserna enligt nordatlantiska fördraget och Natos strategiska koncept

I och med Natomedlemskapet har Finland förbundit sig till nordatlantiska fördraget, det så kallade Washingtonfördraget. Enligt 95 § 1 mom. i grundlagen sätts de bestämmelser i fördrag och andra internationella förpliktelser som hör till området för lagstiftningen i kraft genom lag. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande (GrUU 80/2022 rd) om Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget att nordatlantiska fördraget i sin helhet bör anses höra till området för lagstiftningen.

Nordatlantiska fördraget är det fördrag genom vilket Nato inrättats. Det innehåller bestämmelser om principerna för alliansens verksamhet och om medlemmarnas skyldigheter. Enligt nordatlantiska fördraget bygger Natos verksamhet på grundsatserna i FN-stadgan att upprätthålla internationell fred och säkerhet och rättvisan. I ingressen till avtalet anger parterna att de är fast beslutna att trygga sina folks frihet, gemensamma arv och civilisation, vilka grundar sig på demokratiska principer, principen om den enskilda människans frihet och rättsstatsprincipen och har på så sätt föresatt sig att förena sina ansträngningar för ett kollektivt försvar och upprätthållandet av fred och säkerhet.

Natos kollektiva försvar baserar sig på den helhet som nordatlantiska fördraget bildar. Centrala med tanke på det militära försvaret är i synnerhet artikel 3 om medlemsstaternas i nordatlantiska fördraget egen och gemensamma beredskap och försvarsförmåga och artikel 5 om kollektivt försvar. Vidare förpliktar artikel 4 i nordatlantiska fördraget medlemsstaterna till att samråda närhelst en part anser att någon parts territoriella integritet, politiska oberoende eller säkerhet hotas. Utifrån samråd kan Nato i vissa situationer också vidta militära åtgärder, såsom att effektivisera territorialövervakningen och stärka förmågorna i det område som hotas.

Artikel 5 i nordatlantiska fördraget förpliktar Natos medlemsstater att samarbeta och lämna varandra ömsesidigt bistånd i situationer där en eller flera medlemsstater utsätts för ett väpnat angrepp. Enligt artikeln är parterna ense om att ett väpnat angrepp mot en eller flera av dem i Europa eller Nordamerika ska betraktas som ett angrepp mot dem alla, och följaktligen enas parterna om att varje part, under utövande av den rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar som erkänns i artikel 51 i FN-stadgan, i händelse av ett sådant väpnat angrepp ska bistå den eller de angripna parterna genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt, för att återställa och upprätthålla säkerheten i det nordatlantiska området. Dessa åtgärder kan utöver militära medel omfatta också politiska påtryckningar för att få den hotande staten att ändra sin politik. Varje medlemsstat beslutar självständigt och i enlighet med sina nationella beslutsprocesser om arten och omfattningen av det bistånd den lämnar.

Tillämpningen av artikel 5 i nordatlantiska fördraget begränsas av det geografiska tillämpningsområde som definieras i artikel 6 i fördraget.

Aktiveringen av artikel 5 i nordatlantiska fördraget grundar sig i alla lägen alltid på Nordatlantiska rådets fallspecifika bedömning av situationen och på det beslut som medlemsstaterna fattar genom konsensus i Nordatlantiska rådet. Utöver i fråga om traditionella militära hotbilder kan artikel 5 tillämpas i olika situationer. I de politiska beslutshandlingarna från Natos toppmöten konstateras det att artikel 5 också kan åberopas som svar på ett allvarligt cyberangrepp, hybridkrigföring eller ett angrepp som utnyttjar rymden.

Begreppet väpnat angrepp, som det hänvisas till i artikel 5, ingår i artikel 51 i FN-stadgan. Staternas rätt till individuellt eller gemensamt självförsvar enligt artikel 51 i FN-stadgan

beskrivs närmare i avsnitt 9.1, i samband med artikel 5 i nordatlantiska fördraget, i regeringens proposition om anslutningen till nordatlantiska fördraget (RP 315/2022 rd).

I avsnitt 2.2.1 och 2.2.2 i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och till vissa lagar som har samband med den (RP 193/2022 rd) redogörs närmare för de folkrättsliga regler som definierar verksamhet på en annan stats territorium och på ett område som inte hör till någon stats suveränitet.

Artikel 3 i nordatlantiska fördraget förpliktar Natos medlemsstater, var för sig och tillsammans, att genom kontinuerlig och effektiv egen beredskap och ömsesidigt bistånd, upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp. Artikel 3 i fördraget förpliktar Natos medlemsstater att upprätthålla och utveckla såväl Natos gemensamma som medlemsstaternas egen nationella försvarsförmåga. Detta innebär att det primära ansvaret för ordnandet, upprätthållandet och utvecklandet av Finlands nationella försvar kvarstår hos Finland. Som Natomedlem är Finlands försvar dock en del av Natos kollektiva försvar, som avtalsbestämmelsen i artikel 3 förpliktar medlemsstaterna att upprätthålla och utveckla.

Genom anslutningen till Nato förband sig Finland också till styrdokument där Natos verksamhet fastställs. Det viktigaste politiska styrdokumentet är det strategiska konceptet. Det strategiska koncept som godkänns genom konsensus mellan medlemsstaterna är alliansens näst högsta styrdokument genast efter nordatlantiska fördraget. I det strategiska konceptet stärker Nato bland annat alliansens värderingar, syfte och kärnuppgifter, bedömer säkerhetsmiljön och styr Natos inställning till pågående och framförvarande hot, utmaningar och möjligheter för cirka ett årtionde framåt. I det nyaste strategiska konceptet, det vill säga 2022 års koncept, fastställs avskräckning och försvar, krisförebyggande och krishantering samt kooperativ säkerhet som Natos kärnuppgifter. Nato reagerar på förändringar i sin omvärld, och därför kan tyngdpunkterna i Natos kärnuppgifter också variera. Det kollektiva försvar som grundar sig på artikel 5 i nordatlantiska fördraget har dock alltid bibehållits som en kärnuppgift.

I Nato är den kollektiva avskräckningen och det kollektiva försvaret nära kopplade till varandra. Det huvudsakliga syftet med Natos existens är att förebygga krig och militära kriser genom att skapa en stark avskräckning som så högt som möjligt höjer tröskeln för att anfalla Natos område. Natos övergripande avskräckning består av följande tre delområden: konventionella styrkor, robotförsvar och kärnvapen, vilka kompletteras av rymd- och cyberförmågor. Enligt det strategiska konceptet kan Nato bemöta ett hot mot alliansen i vilken operativ domän som helst och genom en kombination av olika metoder. I Nato har som operativa domäner fastställts mark, sjö, luft, cyberrymd och rymd. Centrala processer och funktioner i anslutning till upprätthållandet och utvecklandet av avskräckning och försvar är i synnerhet försvarsplaneringsprocessen, den operativa planeringen, styrkemodellen och styrkebildningsprocessen, övningsverksamheten, ledningsarrangemangen, systemet för krisrespons, uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid samt Natos snabbinsatsstyrkor. Samma mekanismer möjliggör också genomförandet av andra kärnuppgifter, till exempel krishanteringsinsatser.

I krishantering och krisförebyggande, som hör till Natos kärnuppgifter, ingår i stor utsträckning verksamhet som genomförs med militära resurser och är därmed som begrepp mer omfattande än den militära krishantering som i Finlands lagstiftning definieras i lagen om militär krishantering. Natos krishantering och krisförebyggande omfattar all verksamhet som behövs för att hantera kriser som påverkar Natos medlemsstater, och helheten omfattar således både det kollektiva försvaret och också annan militär verksamhet, såsom konfliktförebyggande, fredsbevarande och fredsbyggande samt katastrofhjälp och nödhjälp, såsom hantering av

naturkatastrofer av karaktären översvämningar och jordskalv samt hantering av epidemier. Terrorismbekämpning är en viktig dimension när det gäller att förebygga och hantera kriser. Som en del av helheten genomför Nato olika militära krishanteringsuppgifter, allt från övervaknings-, rådgivnings- och utbildningsuppgifter till omfattande stabiliseringsoperationer och framtvingande av fred.

Den kooperativa säkerheten innefattar frågor som hänför sig till Natos utvidgning, partnerskapspolitiken, samarbetet med Natos partnerländer och internationella organisationer samt alliansens roll i upprätthållandet av den internationella regelbaserade ordningen och i bemötandet av säkerhetshot orsakade av klimatförändringarna. Som en del av verksamheten inom den kooperativa säkerheten genomför Nato stödprojekt för partnerländer inom säkerhets- och försvarssektorn, vilka bland annat omfattar militär rådgivning och utbildning.

2.1.3 Uppgifter för Försvarsmakten som följer av Natomedlemskapet

Den militära alliansen är en viktig och historisk säkerhets- och försvarspolitisk lösning för Finland. Genom anslutningen till försvarsalliansen har det skett en grundläggande förändring i ordnandet av Finlands försvar, vilket innebär att upprätthållandet, utvecklandet och användningen av Finlands försvar och Finlands försvarsförmåga i fortsättningen genomförs som en del av alliansen och dess kollektiva försvar. Natos viktigaste kärnuppgift är alliansens avskräckning och försvar och därför gäller de praktiska konsekvenserna av Natomedlemskapet särskilt försvarsförvaltningen. I och med den militära alliansen har Försvarsmakten, i enlighet med försvarsministeriets styrning, till uppgift att planera och genomföra uppgifter inom Natos avskräckning och försvar.

I och med Finlands militära allians blir också en del av de frågor som före medlemskapet hörde till utrikespolitikens område vardag (Justitiekanslerns utlåtande OKV/2158/22/2024, s. 3, på finska). Alliansen innebär att det omfattande samarbetet inom Nato har blivit en vardaglig förpliktelse och således är den utrikespolitiska betydelsen och signaleffekten i anslutning till exempelvis internationell övningsverksamhet i många fall mindre än under alliansfriheten (OKV/2158/22/2024, s. 3). Det bör noteras att ett ärendes anknytning till försvarsalliansen inte alltid innebär att det är fråga om en sådan utrikespolitik som omfattas av samverkan mellan presidenten och statsrådet. Beredning och beslutsfattande i fråga om sedvanliga ärenden också i anslutning till Nato hör till statsrådet och där till det berörda sektorministeriet (OKV/2158/22/2024, s. 7). På grund av dessa orsaker ökar och betonas också försvarspolitikens betydelse i och med Natomedlemskapet.

Som en av de uppgifter som hör till försvarspolitiken fastställer försvarsministeriet enligt motiveringspromemorian till reglementet för statsrådet (262/2003) riktlinjerna, målen och uppgifterna för det militära försvaret. I den verksamheten ingår fastställande av det militära försvarets verksamhetsförutsättningar, fastställande av resurser och allmänna arrangemang samt av de centrala principerna för försvarslösningen, beslutsfattande i anslutning till det militära försvaret och den politiska styrningen av förvaltningsområdet. Försvarsministeriet svarar dessutom inom försvarspolitikens område för deltagande i verksamhet som upprätthåller den internationella säkerheten och stabiliteten såväl inom ramen för internationella organisationer som genom bilateralt och multilateralt försvarspolitiskt och militärt samarbete. Försvarsministeriet ansvarar också för att fastställa verksamhetsförutsättningarna, resurserna och de allmänna arrangemangen för den militära krishanteringen samt de centrala verksamhetsprinciperna.

Försvarsutskottet har konstaterat att det inte finns en enda etablerad definition av försvarspolitik, men termen inbegriper upprätthållande, utveckling och användning av försvarsförmågan.

Försvarspolitikerna handlar om att främja statens och befolkningens säkerhet, stödja statsledningens beslutsfattande och delta i det internationella beslutsfattandet och samarbetet. Försvarspolitikerna stöder målen för utrikes- och säkerhetspolitiken (FsUU 2/2020, s. 1–2).

Natomedlemskapet påverkar genomgående Finlands försvarsförvaltning och försvarssystem. Det militära försvaret av Finland samordnas till en del av alliansens kollektiva försvar, vilket innebär att Försvarsmakten deltar i Natos processer för försvarsplanering och operativ planering samt i de ledningsarrangemang, övningar och operativa funktioner som krävs. Deltagandet i Natos operativa funktioner är en del av alliansernas normala och regelbundna verksamhet för att främja det kollektiva försvaret och beredskapen. Det kan förväntas att Finland regelbundet deltar med förmågor och styrkor i sådan verksamhet i likhet med Natos övriga medlemsstater. Om militära maktmedel riktas mot Finland som medlem av Nato, verkställer Försvarsmakten i enlighet med det nationella beslutsfattandet operationer som en del av alliansens på förhand planerade och övade arrangemang och med utnyttjande av Natos lednings- och styrkestrukturer. Samtidigt förbereder sig Försvarsmakten på att i enlighet med sina skyldigheter delta i försvaret av Natos övriga medlemsstater genom att utrusta och utbilda förmågor i Finland och utomlands.

Som Natomedlem deltar Finland i Natos samtliga verksamhet. Den viktigaste av Natos tre kärnuppgifter som definieras i det strategiska konceptet är alliansens avskräckning och försvar. Natos försvarsplaneringsprocess, den operativa planeringen, uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid och Natos snabbinsatsstyrkor är centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner i upprätthållandet, utvecklingen och genomförandet av avskräckning och försvar (RP 315/2022 rd, s. 12). Det är också viktigt att delta i Natos lednings- och styrkestruktur och i utvecklandet av den.

Ett nytt samarbetsområde är deltagandet i Natos processer för kärnvapenavskräckning, som är en del av Natos avskräckning och försvar. Denna verksamhet omfattar deltagande i beslutsfattande, planering, utveckling och övningar och den genomförs under försvarsministeriets ledning.

Som en del av Natos ständigt pågående kärnverksamhet deltar försvarsministeriet och Försvarsmakten i samarbete med Natos militära myndigheter, internationella stab och medlemsstater i Natos försvarsplaneringsprocess (NATO Defence Planning Process, NDPP), det vill säga i utvecklingen av medlemsstaternas och Natos gemensamma förmågor. Huvudsyftet med Natos försvarsplaneringsprocess är att säkerställa att Nato i sin helhet har de styrkor och de förmågor som behövs för att utföra Natos uppgifter. Genom planeringen får Natos militära ledning en helhetsbild av den militära kraft som står till förfogande samt av hur de styrkor och de förmågor som ingår i den kan användas, upprätthållas och ha beredskap för olika uppdrag. Som en del av Natos försvarsplaneringsprocess föreslås för varje medlemsstat, med iakttagande av principerna om en rättvis bördefördelning och en skälig kravnivå, ett landspecifikt paket med förmågemål. Försvarsmakten samordnar tidsplanerna för och innehållet i den nationella planeringen med Natos försvarsplaneringsprocess. Försvarsmakten producerar trupperna inom det nationella försvaret, som kan användas för Natos uppgifter. Natos gemensamma försvarsplaneringsprocess baserar sig på artikel 3 i nordatlantiska fördraget.

I och med Natomedlemskapet deltar Försvarsmakten i Natos operativa planering, det vill säga planeringen av användningen av Natos förmågor och beredskapen för dem i samarbete med Natos militära myndigheter och företrädare för de väpnade styrkorna i Natos övriga medlemsstater, och Finlands territorium beaktas som en del av Natos operativa planer. Nordatlantiska rådet godkänner de operativa planerna på strategisk nivå.

Genom helheten av Natos system för krisrespons (NATO Crisis Response System, NCRS) styrs Natos beredskapsreglering och reagerande och säkerställs beredskap och stöd för det övergripande beslutsfattandet i alla typer av krissituationer. Processen omfattar verksamhet i anslutning till beslutsfattande inom systemet för krisrespons och sträcker sig från förhandsvarningar och identifiering av krissituationer – via utvärdering och planering – till genomförande och uppföljning av och beslutsfattande om eventuella insatser. Också Natos operativa planer genomförs som en del av systemet för krisrespons genom ett konsensusbeslut av Nordatlantiska rådet. I centrum av processen står de beslut som fattas av Nordatlantiska rådet och som bereds och stöds av Natos kommittéers och militära strukturers beredning och rekommendationer. Nordatlantiska rådet och delvis alliansens överbefälhavare för Europa, SACEUR, ställer som ett resultat av processen olika militära krav på och ger olika militära rekommendationer till medlemsstaterna. Försvarsmakten deltar i genomförandet av dessa militära krav och rekommendationer.

Som medlem av Nato deltar Finland i Natos kollektiva försvar i fredstid och i verksamheten för Natos snabbinsatsstyrkor utifrån separata nationella riktlinjer och beslut som försvarsministeriet bereder i enlighet med Natos övergripande behov och stärker dess försvarsförmåga. Försvarsmakten planerar, utrustar och utbildar de förmågor som förutsätts för uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid och i Natos snabbinsatsstyrkor och som har överenskommit med alliansen samt genomför uppgifterna och verksamheten i enlighet med deltagandebesluten i samarbete med de väpnade styrkorna i Natos medlemsstater. Uppgifterna i Natos kollektiva försvar i fredstid omfattar bland annat verksamhet på land, till sjöss och i luften. Genom upprätthållandet av dessa funktioner i fredstid visar Nato sin beredskap och försvarsförmåga. Natos snabbinsatsstyrkor används som Natos första insats som en del av Natos operativa planer, men också för andra uppgifter i enlighet med Nordatlantiska rådets beslut.

Natos gemensamma system för luft- och robotförsvar (Integrated Air and Missile Defence, IAMD) är en kombination av medlemsstaternas nationella förmågor och Natos gemensamma förmågor. Bevakningen och tryggheten av Natoområdets luftrum är en del av Natos integrerade luft- och robotförsvar som helhet och verksamheten pågår hela tiden. Uppgifter inom Natos luftförsvar genomförs bland annat genom funktionerna Air Policing och Air Shielding, som omfattar helheter av stridsflygflottiljer och luftvärnsenheter. Försvarsmakten planerar och genomför Finlands anslutning till och deltagande i Natos integrerade luft- och missilförsvar och i dess anslutande system samt deltagande i utbytet av en gemensam luftlägesbild och en marin lägesbild i enlighet med nationella riktlinjer och beslut. Nato har förmågor med vilka Finlands eget system för territorialövervakning kan stödjas. Finland ansvarar för bevakningen och tryggheten av det egna luftrummet tillsammans med Nato och dess medlemsländer samt deltar i uppgifter inom bevakning och tryggheten av Natos luftrum på det sätt som avtalas särskilt.

I och med Natomedlemskapet är Finlands militära och civila underrättelseinhämtning en del av alliansens underrättelsegemenskap. Natos underrättelseverksamhet stöder alliansens beslutsfattande och verksamhet på alla nivåer, från politiskt beslutsfattande till praktiskt genomförande av operationerna. I sina underrättelsebedömningar använder Nato medlemsstaternas underrättelseinformation. Försvarsmakten deltar i Natos underrättelsesamarbete i enlighet med den nationella lagstiftningen och separata nationella riktlinjer och beslut.

Natos gemensamma integrerade ledningsstruktur gör det möjligt att genomföra och leda alliansens gemensamma operationer. Ledningsstrukturen består av permanenta multinationella och gemensamt finansierade ledningsorgan och högkvarter i Natos olika medlemsstater. Natos styrkestruktur, som kompletterar ledningsstrukturen, består av nationella och multinationella styrkor och högkvarter som tillsatts av medlemsstaterna. Natos högkvarter och byråerna

möjliggör och stöder Natos verksamhet. Försvarmakten planerar tillsättandet av personal och tillsätter personal i Natos lednings- och styrkestrukturer samt vid den nationella representationen i samarbete med försvarsministeriet. Den nationella representationen vid Natos högkvarter och i Natos strategiska ledningar gör det möjligt att föra Finlands ståndpunkter till Natos beredning. Dessutom sänder Försvarmakten behovsbaserat personal till Natos skolor, byråer och kompetenscentrum.

Natos resiliens, det vill säga skapandet av kristålighet, är både ett nationellt ansvar och ett gemensamt åtagande som baserar sig på artikel 3 i nordatlantiska fördraget. Resiliensåtgärderna har ett konkret samband med Natos militära uppgifter och är en central del av Natos avskräckning och försvar. Målet för resiliensen är att säkerställa kontinuiteten i samhällets vitala funktioner, statens funktionsförmåga och i synnerhet stödet för genomförandet av alliansens militära operationer. Natos resiliens handlar i stor utsträckning om landets totalförsvar, som i Finland omfattar alla de nationella och internationella militära och civila åtgärder genom vilka verksamhetsförutsättningarna för det militära försvaret tryggas, även under undantagsförhållanden.

Kompatibla styrkor och funktioner är en nödvändig förutsättning för Natos förmåga att fullgöra sina uppgifter. Med kompatibilitet avses förmåga att samarbeta konsekvent, verkningsfullt och effektivt för att uppnå Natos taktiska, operativa och strategiska mål. Syftet med Natos standardiseringsverksamhet är att stödja uppnåendet, upprätthållandet och vidareutvecklingen av kompatibiliteten mellan Natos medlemsstaters styrkor och också mellan partnerländernas styrkor. Försvarmakten deltar i Natos standardiseringsverksamhet och samordnar nationella styrkor och funktioner med styrkor och funktioner i Natos medlemsstater. Försvarmakten beaktar Natos utbildningskrav när den ger militärutbildning till beväringar, reservister och studerande vid militära läroanstalter.

Övningsverksamheten inom ramen för Nato och med de allierade är en viktig del av att utveckla och påvisa försvarsförmågan. Genom gemensam övningsverksamhet utvecklas och testas de allierades militära samarbetsförmåga och övas genomförandet av på förhand uppgjorda planer. Som medlem av Nato fokuseras Försvarmaktens övningar särskilt på helheter där den förmåga och beredskap som krävs för genomförande av Natos gemensamma operationer utvecklas och övas som en del av alliansens lednings- och styrkestruktur. Under normala förhållanden är övningsverksamheten det primära verktyget för att upprätthålla Natos operativa beredskap och avskräckning och därmed också en del av det konkreta säkerhetsstöd som de allierade visar varandra. Försvarmakten övar alla de färdigheter som Natos kärnuppgifter förutsätter också i ledningen av Natos ledningsorgan. Genom övningsverksamheten inom ramen för Nato och med de allierade utvecklar Försvarmakten de krav på samarbetsförmåga och förmågor som Nato ställer på Finland i paketet med förmågemål inom Natos försvarsplaneringsprocess, vilket också används som plattform vid evalueringen av Finlands styrkor och ledningsorgan i enlighet med Natos kriterier. Natos övningsverksamhet omfattar också kontinuerlig övning i beslutsfattandet på politisk nivå, vid Natos högkvarter, i den militära ledningsstrukturen och styrkestrukturen samt nationellt i varje lands egna ledningsstrukturer.

Nato utvecklar kontinuerligt sin verksamhet och anpassar den till förändringarna i sin omvärld. Av denna orsak ändras Natos praktiska verksamhetsformer i enlighet med de beslut som fattas och de riktlinjer som dras upp utifrån den militära och politiska beredningen i Nato. Försvarmakten genomför förpliktelserna enligt nordatlantiska fördraget och deltar i Natos verksamhet inom ramen för sina befogenheter, vid behov utifrån separata nationella riktlinjer och separat nationellt beslutsfattande.

Natos verksamhet och uppgifter beskrivs också i huvudavsnitt 2 i regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (RP 315/2022 rd).

2.1.4 Bedömning av nuläget

Strävan har varit att stärka Finlands militära försvar genom internationellt samarbete. I och med att formerna för det internationella samarbetet utvecklas har Försvarsmaktens uppgifter ändrats så att Försvarsmakten har förutsättningar att i större utsträckning än tidigare och vid behov också med militära maktmedel delta i lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet (se RP 94/2016 rd och RP 193/2022 rd). Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten omfattar försvarsmaktens uppgifter deltagande i internationellt stöd och bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. I lagen om försvarsmakten ingår också bestämmelser om mottagande av internationellt bistånd.

Enligt den gällande lagstiftningen kan internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet äga rum inom en annan stats territorium eller inom ett territorium som inte lyder under någon stats suveränitet, såsom på det fria havet eller i internationellt luftrum. Finland kan också begära internationellt bistånd av en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation och Försvarsmakten kan samverka med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation också inom Finlands territorium. Försvarsmaktens deltagande i det kollektiva försvaret enligt artikel 51 i FN-stadgan är möjligt redan i enlighet med gällande lagstiftning i form av begäran om internationellt bistånd eller deltagande i lämnande av internationellt bistånd till eller i samverkan med en annan stat.

Det militära försvaret av Finland är Försvarsmaktens uppgift enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om försvarsmakten. Det militära försvaret av Finland innefattar också att upprätthålla och utveckla försvarsberedskapen samt Försvarsmaktens beredskap att ta emot internationellt bistånd. Den internationella verksamhet som hänför sig till försvaret av Finland, såsom att utveckla Försvarsmaktens internationella samarbetsförmåga, delta i internationell övningsverksamhet och snabbinsatsstyrkor samt det internationella lägesbildssamarbetet inom territorialövervakningen, har ansetts vara fast knuten till i uppgiften enligt 1 punkten.

I och med Natomedlemskapet är Finlands försvar en del av Natos kollektiva försvar. Detta inverkar på ett genomgående sätt på Försvarsmaktens verksamhet. Planeringen, utvecklingen och användningen av försvarsförmågan, som gjordes nationellt före Natomedlemskapet, görs nu som en del av alliansen. Därför är det vid det kollektiva försvaret inte endast fråga om det militära försvaret av Finland enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om försvarsmakten. Det är inte heller fråga om enbart deltagande i lämnande av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet enligt 3 punkten i den paragrafen.

För att regleringen ska vara exakt och noga avgränsad är det därför nödvändigt att till Försvarsmaktens uppgifter foga Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar, genom vilket samordningen av Finlands försvar som en del av alliansens kollektiva försvar betonas samt beredskapen att ta emot och sända trupper till de uppgifter som alliansens kollektiva försvar förutsätter. I praktiken innebär detta att till alla delar delta i planeringen, beredningen och genomförandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar samt att visa försvarsförmåga.

Utöver uppgifterna inom det kollektiva försvaret har Nato också annan verksamhet som genomförs med militära resurser. Deltagande till exempel i Natos krishantering och främjande

av stabilitet kan också i fortsättningen bedömas som lämnande av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten eller som militär krishantering eller ett militärt uppdrag i annan internationell krishantering enligt 4 punkten i den paragrafen. Försvarsmakten kan till exempel delta i nödhjälp som genomförs genom Nato eller inom ramen för Nato för att svara på behoven vid epidemier eller naturkatastrofer, såsom översvämningar eller jordskalv, eller för att upprätthålla säkerheten vid stora offentliga evenemang, såsom internationella idrottsevenemang och internationella konferenser, till den del det är fråga om bistånd eller samverkan som hör till Försvarsmaktens ansvarsområde, eller också på begäran av ett behörigt ministerium eller en behörig myndighet för att stödja en annan finsk myndighet. Dessutom kan Finland också i fortsättningen enligt egen prövning delta i sådan militär krishantering som avses i lagen om militär krishantering och som föranstaltas av Nato.

Också som medlem av Nato fortsätter Finland det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet med allierade och andra partner. Ett sådant samarbete kan genomföras inom ramen för de gällande bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter.

2.2 Lagstiftning om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet

2.2.1 Lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017)

Lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet innehåller bestämmelser om det förfarande som de högsta statsorganen ska följa vid beslut om att lämna eller begära internationellt bistånd samt om att delta i samverkan eller i annan internationell verksamhet. Lagen tillämpas på beslutsfattande om lämnande av betydande internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om betydande internationellt bistånd av dessa samt på betydande samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom eller utanför Finlands territorium liksom även på beslutsfattande om annan betydande internationell verksamhet utanför Finlands territorium när den utgår från Finlands egna behov. Vid övervägande om att lämna eller begära bistånd eller delta i verksamhet ska målsättningen för och principerna i FN-stadgan beaktas, liksom även andra folkrättsliga regler som är förpliktande för Finland. Hänvisningen till folkrättsliga regler innebär också beaktande av Ålands folkrättsliga ställning (RP 72/2016 rd, s. 47).

Till lagens 1 §, som gäller tillämpningsområdet, fogades genom en lagändring (1303/2022) som trädde i kraft den 1 januari 2023 begreppen ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet”. Fogandet av samverkan som begrepp till 1 § har ansetts förtydliga möjligheten att tillämpa lagen också på beslutsfattande som gäller samverkan med Nato (RP 315/2022 rd, s. 25). I samverkan ingår dock inte Försvarsmaktens internationella övningsverksamhet och lägesbildssamarbete, som regleras av separata beslutsförfaranden och avtalsarrangemang.

Enligt lagens 1 § tillämpas lagen på de högsta statsorganens beslutsfattande, om det är fråga om bistånd eller verksamhet 1) som grundar sig på situationer som omfattas av EU:s solidaritetsklausul eller 2) klausulen om ömsesidigt bistånd, eller 3) bistånd eller verksamhet som inbegriper betydande militära resurser eller 4) som kan inbegripa användning av, bistånd med eller verksamhet med militära maktmedel, eller 5) bistånd eller verksamhet som är betydelsefullt ur utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller 6) som är vittsyftande och principiellt viktigt. Flera rättsliga grunder kan bli tillämpliga samtidigt.

Enligt lagens 2 § 1 mom. fattas beslut om att lämna eller begära bistånd eller delta i samarbete eller annan internationell verksamhet vid statsrådets allmänna sammanträde efter föredragning från ministeriet i fråga. Om det gäller en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen.

Lagens 3 § innehåller bestämmelser om riksdagens deltagande i beslutsfattandet. Enligt den paragrafen ska statsrådet innan det fattar beslut om lämnande av eller begäran om bistånd, deltagande i samverkan eller annan internationell verksamhet höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet kan innebära användning av militära maktmedel. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken innan beslut fattas.

I lagens 4 § föreskrivs om förfarandet i brådskande situationer som handlar om bistånd baserat på EU:s solidaritetsklausul eller klausulen om ömsesidigt bistånd eller om bistånd eller verksamhet som innebär betydande militära resurser. Om det inte är möjligt att fatta beslut om bistånd eller verksamhet tillräckligt snabbt i exceptionellt brådskande och allvariga situationer, kan ministeriet i fråga fatta beslut om bistånd eller verksamhet. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

I lagens 5 § finns bestämmelser om möjligheten att i brådskande situationer fatta beslut som kräver militära maktmedel. Om ett beslut som innebär militära maktmedel inte kan fattas tillräckligt snabbt, kan beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas i ett förfarande enligt 5 § i sådana exceptionellt brådskande och allvariga situationer där det på basis av den tillgängliga informationen om situationen är befogat att anta att ett brådskande förfarande är nödvändigt för att avvärja en fara som allvarligt äventyrar människors liv eller hälsa eller rikets säkerhet eller i jämförbara situationer, och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Då ska beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom. i lagen i fråga. Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd som innebär militära maktmedel eller deltagande i verksamhet som innebär militära maktmedel fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska då fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 och 3 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt lagen i fråga utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 2, 4 och 5 § i den lagen, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare har.

2.2.2 Lagstiftningen inom försvarsministeriets förvaltningsområde

Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium

Bestämmelser om försvarsministeriets beslutsfattande i fråga om begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium finns i 4 a § i lagen om försvarsmakten och bestämmelser om behörighet och användning av maktmedel vid mottagandet av internationellt bistånd och deltagande i samverkan inom Finlands territorium i 4 b § i den lagen.

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, kan försvarsministeriet enligt 4 a § i lagen om

försvarsmakten efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell organisation eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

Beslutsförfarandet enligt bestämmelsen är avsett för frågor av mindre betydelse än de på vilka lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet tillämpas. Bestämmelsen är även tillämplig i situationer där internationellt bistånd med militära resurser begärs för att stödja en annan finsk myndighet.

En styrka och en enskild militärperson, som på begäran av Finland lämnar landet bistånd eller deltar i samverkan med Försvarsmakten inom Finlands territorium, är i enlighet med 4 b § i lagen om försvarsmakten behörig att utföra sina uppdrag och använda sådana maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget med iakttagande av vad som i lag föreskrivs om Försvarsmaktens och militärmyndigheternas behörighet. Bestämmelser om Försvarsmaktens behörighet och användning av maktmedel finns framför allt i lagen om försvarsmakten samt när det gäller en militärmyndighets och Försvarsmaktens verksamhet som territorialövervakningsmyndighet i territorialövervakningslagen. Denna behörighet begränsas dessutom av bestämmelserna i beslutet om biståndet eller samverkan. I en begäran av Finland om bistånd till Finland eller samverkan inom Finlands territorium fastställs i vilken utsträckning en styrka eller militärperson som deltar i samverkan med Försvarsmakten inom finskt territorium vid lämnandet av bistånd eller samverkan har den befogenhet och rätt att använda maktmedel som föreskrivs för Försvarsmakten eller en militärmyndighet. Maktmedel får enligt bestämmelsen endast användas i den mån och så länge de är behövliga med hänsyn till uppdraget samt godtagbara i förhållande till målet med uppdraget.

I ett beslut om bistånd eller samverkan ska utöver uppdrag, behörighet och eventuell användning av maktmedel anges militära resurser samt andra villkor för att lämna biståndet eller delta i samverkan.

Lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet

Bestämmelser om försvarsministeriets beslutsfattande om lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet finns i 12 § i lagen om försvarsmakten och bestämmelser om behörigheten för den personal som deltar i sådan verksamhet och om användningen av maktmedel vid lämnandet av internationellt bistånd eller deltagande i samverkan och i annan internationell verksamhet i 12 a § i den lagen.

Enligt 12 § i lagen om försvarsmakten kan Försvarsmakten lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta i samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation eller i annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler. Försvarsmakten kan delta i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten. Bestämmelsen möjliggör bland annat Försvarsmakten assistans till utrikesförvaltningen i utförandet av de uppgifter utanför Finlands territorium om vilka det föreskrivs i lagen om konsulära tjänster (498/1999). Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om Försvarsmaktens deltagande i den avsedda verksamheten.

Försvarsmakten får inte åläggas att fullgöra uppdrag som avses i paragrafen utan ett sådant beslutsförfarande som avses i 12 § 3 mom. i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare har.

Bistånd kan lämnas till en annan stat, EU eller en internationell organisation. Vid lämnande av bistånd eller deltagande i annan internationell verksamhet ska enligt bestämmelsen målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och andra folkrättsliga regler beaktas. Försvarsmakten kan med stöd av paragrafen delta i samverkan med en annan stat, EU eller en internationell organisation som FN eller Nato.

Samma förutsättningar som gäller begäran om bistånd och samverkan inom Finlands territorium för Försvarsmaktens verksamhetsområde gäller också beslut om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde, således är försvarsministeriets beslutsfattande enligt bestämmelsen avsett för fall av mindre betydelse än de som hör till tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

Enligt 12 a § i lagen om försvarsmakten har den personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet som avses i 12 § 1 mom. i den lagen vid utförande av uppdrag den behörighet som grundar sig på folkrätten och som bestäms av den som begär internationellt bistånd eller en part i samverkan samt rätt att använda de maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med tanke på uppdraget, godtagbara i förhållande till uppdragets mål och förenliga med de regler om användning av maktmedel som har fastställts för uppdraget. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Behörigheten att utföra uppdrag och använda maktmedel vid lämnande av bistånd eller vid samverkan grundar sig på folkrätten. Vid verksamhet inom en annan stats territorium fastställer den som begär bistånd eller parten i samverkan dessutom personalens behörighet och rätt att använda maktmedel. Finlands nationella beslut om deltagande definierar uppgiften och begränsar för sin del behörigheten och eventuell användning av maktmedel.

I lagen om försvarsmakten finns i fråga om den avsedda verksamheten bestämmelser också om den personal som deltar i verksamheten, om tillämpningen av vissa internationella överenskommelser om styrkors status, som Finland har förbundit sig till, på mottagande och lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet.

Territorialövervakningssamarbete

I 24 d § i territorialövervakningslagen finns det bestämmelser om internationellt samarbete mellan territorialövervakningsmyndigheterna. Enligt 1 mom. finns bestämmelser om begärande av stöd av en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation vid territorialövervakningen och samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation vid territorialövervakningen i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet och i lagen om försvarsmakten.

Bestämmelserna i 24 d § i territorialövervakningslagen gäller dock endast begäran om stöd och samarbete avseende Finlands territorialövervakning, eftersom det i territorialövervakningslagen uttryckligen föreskrivs om övervakning och trygging av Finlands territoriella integritet.

Territorialövervakningssamarbete med en annan stat, EU eller en internationell organisation inom Finlands territorium kan uttryckligen betraktas som samverkan. I territorialövervakningssamarbetet mellan till exempel Finland och Sverige handlar det om verksamhet som utgår från gemensamma behov och intressen. Bestämmelsen gäller också situationer där Finland begär stöd endast för sin egen territorialövervakning, utan någon samverkan inom Finlands territorium.

Enligt 24 d § 2 mom. i territorialövervakningslagen kan Försvarsmakten med stöd av ett beslut som avses i 1 mom. vidta åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet. Ett beslut om territorialövervakningssamarbete kan vara mer omfattande och långsiktigt än ett beslut som endast avser ett enskilt uppdrag, vilket även täcks av verkställigheten av beslutet enligt bestämmelsen. Försvarsmakten kan med stöd av dessa beslut vidta åtgärder som gäller verkställigheten av ett beslut. Enligt regeringens proposition RP 94/2016 rd ska de högsta statsorganen fatta beslut om hurdan stöd som ska begäras av en annan stat vid territorialövervakningen i enlighet med lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om försvarsmakten. I praktiken kan det till exempel handla om att identifiera ett objekt och lämna information om det (RP 193/2022 rd, s. 12).

2.2.3 Bedömning av nuläget

Enligt regeringens proposition om anslutning till nordatlantiska fördraget (RP 315/2022 rd, s. 34) ska på beslutsfattande som gäller deltagande i Natos verksamhet tillämpas från fall till fall lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, lagen om militär krishantering eller den sektorspecifika lagstiftningen, såsom lagen om försvarsmakten.

På deltagande i åtgärder som avses i artikel 51 i FN-stadgan, där Finland kan råka i en väpnad konflikt som kan karaktäriseras som krig, tillämpas det förfarande som enligt 93 § 1 mom. i grundlagen iakttas vid beslut om krig och fred (RP 23/2008 rd och RP 72/2016 rd).

Tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet omfattar redan nu lämnande av bistånd och begäran om bistånd från en internationell organisation samt samverkan med en internationell organisation inom eller utanför Finlands territorium. På motsvarande sätt kan de situationer som anges i 1 § i den lagen, som gäller lagens tillämpningsområde, redan nu tillämpas också på begäran om eller lämnande av bistånd eller på deltagande i samverkan med stöd av nordatlantiska fördraget.

På motsvarande sätt kan 4 a § om begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium liksom 12 § om lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet i lagen om försvarsmakten samt 24 d § om territorialövervakningssamarbete i territorialövervakningslagen tillämpas redan nu också när det gäller begäran om eller lämnande av bistånd eller på deltagande i samverkan med stöd av nordatlantiska fördraget. Bestämmelser om behörigheten för utländska styrkor och enskilda militärpersoner som bistår Finland eller som samverkar med Försvarsmakten inom Finlands territorium samt om behörigheten för finländsk personal som deltar i sådan verksamhet utomlands och om användningen av maktmedel finns i 4 b och 12 a § i lagen om försvarsmakten. Dessa bestämmelser tillämpas i verksamhet som bedrivs inom ramen för Nato och med Nato samt dess medlemsstater, om det i verksamheten är fråga om lämnande av eller begäran om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet i enlighet med lagen.

Från och med anslutningen till Nato har Finland deltagit i Natos kollektiva försvar och i annan verksamhet som genomförs med militära resurser med stöd av gällande lagstiftning. Finland deltog också i uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid för första gången 2024. Beslut om

deltagande i dessa uppgifter har fattats med stöd av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

I propositionen föreslås att det för tydlighetens skull infogas ett uttryckligt omnämnande om nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) i bestämmelserna om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet i lagen om försvarsmakten (4 a och 12 §). Även om det redan nu är möjligt att tillämpa bestämmelserna i fråga på Nato i och med att Nato är en internationell organisation, anses ändringen vara ändamålsenlig, eftersom Nato är en ytterst central internationell organisation med tanke på Försvarsmaktens verksamhet och situationer där bestämmelserna tillämpas.

En motsvarande ändring i 24 d § i territorialövervakningslagen föreslås genom den separata regeringsproposition om territorialövervakningslagen som lämnades till riksdagen under höstsessionen 2024.

I detta sammanhang har det inte ansetts nödvändigt att ändra lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Finlands erfarenheter av och kunskap om Natos verksamhetssätt och beslutsprocesser som medlem av Nato är tills vidare rätt begränsade och kunskapen om dem ökar kontinuerligt i och med att Finland som medlem deltar i Natos verksamhet och beslutsfattande. Med beaktande av vad som anförts ovan behöver behovet av att ändra lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet bedömas i större utsträckning än vad som görs i denna proposition när man har fått erfarenhet både av tillämpningen av lagen under Natomedlemskapet och av Natos verksamhetssätt och beslutsprocesser.

2.3 Försvarsmaktens personal och värnpliktiga

2.3.1 Lagstiftning

Försvarsmakten har anställd personal och tjänstgörande värnpliktiga. Värnpliktiga är personer som fullgör beväringstjänst eller reservister som har fått utbildning.

Enligt 127 § i grundlagen, som gäller skyldigheten att försvara landet, är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Bestämmelser om fullgörandet av skyldigheten att försvara landet finns i fråga om de värnpliktiga i värnpliktslagen. Enligt 2 § i värnpliktslagen är varje manlig finsk medborgare värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år, om inte något annat bestäms i lagen. Fullgörandet av värnplikten omfattar beväringstjänst, repetitionsövning, extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering samt deltagande i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten. De värnpliktiga tjänstgör eller hör till reserven eller den ersättande reserven.

I 12 b § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, i samverkan och i annan internationell verksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. används för lämnande av internationellt bistånd, i samverkan och i deltagande i annan internationell verksamhet i första hand sådan personal vid Försvarsmakten som har förbundit sig vid Försvarsmaktens internationella verksamhet. Det är dock inte alltid möjligt att använda endast personer som anmält intresse för internationella uppdrag. Anställda vid Försvarsmakten kan sålunda också förordnas att delta i lämnande av bistånd, i samverkan och i uppdrag som hänför sig till annan internationell verksamhet, när det finns skäl att säkerställa tillräckliga personalresurser och tillräcklig kompetens. Medan uppdragen pågår står personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till Försvarsmakten.

I fråga om användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd, för samverkan och för annan internationell verksamhet hänvisas det i 12 b § 2 mom. i lagen om försvarsmakten till värnpliktslagen. Till den del det är fråga om frivilliga reservister kan de vid behov också få ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande för viss tid vid Försvarsmakten, varvid 12 b § i lagen om försvarsmakten tillämpas på dem och deras ställning jämföras med Försvarsmaktens övriga avlönade personal.

Bestämmelser om anordnande av tjänstgöring utomlands för värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning finns i 62 § i värnpliktslagen och bestämmelser om förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland i 78 § i värnpliktslagen. Värnpliktiga som tjänstgör i andra uppgifter än det militära försvaret av Finland får enligt 78 § i värnpliktslagen bland annat inte delta i uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller andra motsvarande farliga uppgifter.

Enligt 62 § i värnpliktslagen kan en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands. Den värnpliktiges uttryckliga samtycke förutsätts enligt paragrafens 1 mom. 3 punkten när det gäller deltagande i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet och det inte är fråga om att försvara Finland militärt. Enligt 62 § 1 mom. 4 punkten i värnpliktslagen kan en värnpliktig kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands även när den värnpliktige deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten. I sådana fall förutsätts inget uttryckligt samtycke. Enligt 62 § 1 mom. 5 punkten i värnpliktslagen förutsätter deltagandet i en internationell militär övning dock den värnpliktiges uttryckliga samtycke, på samma sätt som i 1 mom. 3 punkten.

Det militära försvaret av Finland kan i vissa situationer, särskilt när det gäller samverkan och sedvanlig fartygstjänstgöring, ske utanför Finlands territorium. Samverkan kan bedrivas med en annan stat, EU eller en internationell organisation, till exempel i samband med territorialövervakning.

I situationer där det är fråga om det militära försvaret av Finland krävs inget uttryckligt samtycke av den värnpliktige. De begränsningar som föreskrivs i värnpliktslagen när det gäller att förordna en värnpliktig till andra uppgifter än det militära försvaret av Finland är inte heller tillämpliga i sådana situationer. Det avgörande vid bedömningen är uppgiftens art och territoriella räckvidd.

I 78 § i värnpliktslagen föreskrivs om begränsningar som gäller förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland. Enligt den paragrafen kan en värnpliktig som tjänstgör enligt värnpliktslagen som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en handräkningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och till sådana andra uppgifter än det militära försvaret av Finland som avses i 3 punkten i det momentet. Vid utförandet av dessa uppgifter får värnpliktiga inte delta i gripande av farliga personer, röjning av sprängladdningar, uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller i andra motsvarande farliga uppgifter.

En värnpliktig som tjänstgör kan enligt 2 mom. i den paragrafen dessutom vid behov förordnas till sådana uppgifter utanför Försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen, vilka är allmännyttiga insamlingar, säkerhetsarrangemang vid stora publikevenemang och andra evenemang, stödande av krigsveteraner och veteranorganisationer, istandsättning av fastigheter som används vid övningar, samt andra motsvarande uppgifter som främjar försvaret eller den militära utbildningen.

2.3.2 Bedömning av nuläget

Finlands fulla deltagande i Natos verksamhet förutsätter att Försvarsmaktens personal deltar i Natos arbete både från Finland och genom att personal sänds till Natos högkvarter och andra administrativa organ samt Natos militära ledningsstruktur. Försvarsmaktens personal deltar också i Natos operativa verksamhet, såsom i uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid och i verksamheten för Natos snabbinsatsstyrkor.

Utgångspunkten i värnpliktslagen när det gäller värnpliktigas tjänstgöring utomlands förändras inte. För att värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i repetitionsövning ska kunna delta i annat än det militära försvaret av Finland förutsätts fortfarande ett uttryckligt samtycke. Inget uttryckligt samtycke krävs, om den värnpliktige kortvarigt deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten.

Värnpliktiga kan inte alls användas för farliga uppdrag när det inte är fråga om det militära försvaret av Finland. Det militära försvaret av Finland kan i vissa situationer, särskilt när det gäller samverkan och sedvanlig fartygstjänstgöring, ske utanför Finlands territorium. Reservister kan anställas i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande inom Försvarsmakten, och då gäller begränsningarna inte dem.

Lagstiftningen om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet och värnpliktslagen tillämpas också när Finland är medlem av Nato. På värnpliktigas deltagande i verksamhet inom ramen för Nato tillämpas samma förutsättningar som för närvarande. I praktiken är de värnpliktigas deltagande således mycket begränsat.

Om Försvarsmaktens uppgifter ändras på det sätt som bedöms i avsnitt 2.1.4, bör hänvisningarna till 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten i 62 § och 78 § 1 mom. i värnpliktslagen ändras på motsvarande sätt. Det bör dock beaktas att i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvarsuppgift också kan ingå uppgiften att militärt försvara Finland.

Deltagandet för Försvarsmaktens personal och värnpliktiga i Natos verksamhet granskas mer omfattande i ett separat lagstiftningsprojekt än vad som görs i denna proposition.

2.4 Försvarsmaktens behörighet vid användningen av fastigheter samt vid upprätthållande av säkerhet och ordning

2.4.1 Lagen om försvarsmakten

Användning av fastigheter och begränsningar som gäller fastigheter

Enligt 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten har Försvarsmakten rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Försvarsmakten får dock inte orsaka egendom onödig olägenhet eller skada.

Bestämmelsen begränsar den tillfälliga användningsrätten till militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen.

I 15 § 1 mom. i samma lag föreskrivs det att om militära orsaker eller skyddandet av utomstående mot faror nödvändigtvis kräver det, får staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten eller Försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den

som leder övningen förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som Försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt. Bestämmelser om straff vid överträdelser av förbudet finns i strafflagen.

Enligt bestämmelsen gäller begränsningarna i rörelsefriheten allmänt de områden som Försvarsmakten förfogar över, såväl tillfälliga som stadigvarande.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om beslutsfattande. Enligt bestämmelsen kan på områden eller platser som Försvarsmakten tillfälligt förfogar över för att hålla övning och som används för att förvara materiel, för gruppering av trupper eller för verksamhet som kan vara farlig för utomstående den som leder övningen bestämma om förbud eller begränsningar enligt 1 mom.

Försvarsmaktens befogenheter på områden som Försvarsmakten förfogar över

I 18 § föreskrivs om upprätthållande av säkerhet och ordning. Enligt paragrafen bestämmer garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband närmare om hur säkerhet och ordning ska upprätthållas på ett område som stadigvarande används av Försvarsmakten. Bestämmelser om utbildningen för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

I 19 § i lagen om försvarsmakten föreskrivs det om utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person. Enligt bestämmelsen har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst rätt att avlägsna en person från ett område som stadigvarande används av Försvarsmakten och från ett i 15 § avsett område, om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på området och tjänstemannen har uppmanat personen att avlägsna sig. Tjänstemannen har också rätt att avlägsna en person som lovligt vistas på området, om personen stör eller äventyrar andras eller sin egen säkerhet. Dessutom har tjänstemannen i sitt uppdrag rätt att få veta namnet, personbeteckningen eller, om sådan saknas, födelsedatumet samt medborgarskap och passuppgifter i fråga om den person som vistas eller rör sig på området.

Utövandet av de befogenheter som avses i paragrafen är bundet till områden som används stadigvarande och tillfälligt av Försvarsmakten.

I och med Finlands militära allians bör det noteras att också en främmande stats trupper i vissa fall har rätt att vidta åtgärder inom och utanför de områden som Försvarsmakten använder.

Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS 23 och 24/2024), nedan Nato Sofa (särskilt artikel VII.10, närmare i RP 90/2023 rd, s. 80–84 och 145–148) och avtalet mellan Republiken Finlands regering och Amerikas förenta staters regering om försvarssamarbete (FördrS 70/2024), nedan *avtalet om försvarssamarbete* (särskilt artiklarna 6 och 14, närmare i RP 58/2024 rd, s. 63–68, s. 94–95 och s. 166–170) innehåller bestämmelser om upprätthållande av disciplin och ordning bland trupperna. Utgångspunkten är att den sändande staten har rätt att upprätthålla disciplin och ordning bland sina styrkor på de områden och i de lokaler som anvisats dem, men också utanför områdena och lokalerna. Sådant utomstående upprätthållande av disciplin och ordning kan dock endast riktas mot medlemmar av den sändande statens styrkor. Nato Sofa förutsätter att behövliga förfaranden avtalas separat med myndigheterna i den mottagande staten.

Det som sägs ovan undanröjer inte rätten till nödvärn enligt 4 kap. 4 § i strafflagen samt den allmänna rätten att gripa enligt 2 kap. 2 § i tvångsmedelslagen och rätten att använda maktmedel i samband med gripandet enligt 3 § i samma kapitel.

Det bör noteras att artikel VII.11 i Nato Sofa förpliktar de avtalsslutande parterna att vinnlägga sig om att införa sådan lagstiftning som behövs, inbegripet straffbestämmelser, som i tillräcklig grad tryggar säkerhet och skydd för andra avtalsslutande parter anläggningar, utrustning, egendom och handlingar. Finlands lagstiftning ska vid behov bedömas också under avtalets giltighetstid för att förpliktelserna i artikel VII.11 ska uppfyllas.

Där artikel VII.10 i Nato Sofa gäller upprätthållande av disciplin och ordning bland styrkorna också utanför områden och lokaler, är artikel 6 i avtalet om försvarssamarbete mer detaljerad och omfattande. Avtalet om försvarssamarbete ger amerikanska styrkor möjlighet att vidta de åtgärder som behövs för att trygga säkerheten också i den omedelbara närheten utanför överenskomna områden och anläggningar. Den omedelbara närheten definieras inte närmare i avtalet, utan den bestäms i respektive hotbedömning (RP 58/2024 rd, s. 65). I vilket fall som helst ska hotet ha någon koppling till de områden och anläggningar som den sändande staten använder. De situationer där åtgärder behövs fastställs också i de säkerhetsplaner som ska godkännas gemensamt och som avses i artikel 6.4. I sista hand är det dock Förenta staterna som gör bedömningen av den omedelbara närheten. I artikel 6.2 och 6.3 begränsas Förenta staternas styrkors rätt att agera till nödvändiga och proportionerliga åtgärder.

Enligt artikel 6.3 i avtalet har Finland det främsta ansvaret för att trygga säkerheten och försvaret för Förenta staternas styrkor och deras militära operationer. Under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner får amerikanska styrkor vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena för att upprätthålla eller återställa säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna samt kontinuiteten i deras militära operationer.

Det bör noteras att det vidare är av betydelse uttryckligen för de amerikanska styrkornas utövande av befogenheter enligt artikel 6.3 att till skillnad från de överenskomna områdena och de överenskomna anläggningarna samt deras omedelbara närhet får de amerikanska styrkorna utöva befogenheterna utanför dessa områden endast under exceptionella omständigheter och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Utanför de områden och anläggningar som anvisats Förenta staternas styrkor svarar de behöriga myndigheterna i Finland i första hand på hot, och Förenta staternas styrkor agerar endast om den finska myndigheten inte är närvarande eller inte har tillräcklig förmåga. De finska myndigheternas närvaro är dock inte avgörande med tanke på utövandet av befogenheterna. I vissa situationer måste de amerikanska styrkorna och de finska myndigheterna svara på hotet tillsammans. Dessutom måste de amerikanska styrkornas åtgärder grunda sig på gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Försvarmaktens säkerhetsuppgifter

Lagstiftningen om Försvarmaktens säkerhetsuppgifter trädde i kraft den 17 april 2017. Bakgrunden till lagstiftningen var Försvarmaktens ökade och fördjupade internationella samarbete, till följd av vilket den allmänt behöriga myndigheten, polisen, inte alltid hade tillräckliga resurser för att vidta de skyddsåtgärder som Försvarmakten begärde.

I 18 a § i lagen om försvarmakten föreskrivs det om försvarmaktens säkerhetsuppgifter. Enligt paragrafens 1 mom. kan Försvarmakten vid behov utse en sådan tjänsteman vid Försvarmakten som fått specialutbildning (*säkerhetsman*) att på allmän plats garantera säkerheten för anställda vid Försvarmakten eller för personer som hör till en främmande stats militära ledning eller representerar en internationell organisation och är Försvarmaktens gäster,

när dessa behöver särskilt skydd (*personskyddsuppgifter*) eller garantera immuniteten vid transport av Försvarsmaktens särskilda tillgångar.

Enligt paragrafens 2 mom. kan vid utförande av personskyddsuppgifter på allmän plats en säkerhetsman med de befogenheter som anges i 22 a § garantera säkerheten för en person som behöver särskilt skydd, om inte polisen har övertagit uppgifterna, och med de befogenheter som anges i 22 b § garantera immuniteten vid transport av Försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef ska så snart som möjligt underrättas om att befogenheterna har börjat utövas.

Bestämmelser om befogenheter för säkerhetsuppgifter som gäller särskilda tillgångar enligt 18 a § i lagen om försvarsmakten finns i 22 b § i den lagen. Enligt 22 b § 1 mom. har en säkerhetsman rätt att i den omedelbara närheten av en transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda de särskilda tillgångarnas immunitet, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Enligt 2 mom. har vid utförande av säkerhetsuppgifter som gäller transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar säkerhetsmannen rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i momentet.

Enligt 3 mom. kan en person gripas om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

2.4.2 Bedömning av nuläget

I och med Natomedlemskapet blir Försvarsmaktens internationella verksamhet mångsidigare och ökar i omfattning, både kvantitativt och kvalitativt. Utöver de nuvarande uppgifterna fullgör Försvarsmakten också uppgifter som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar kan i praktiken inbegripa övningsverksamhet eller operativ verksamhet inom ramen för Nato, såsom situationer med överföring och transitering, samarbete inom territorialövervakningen eller utförande av uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid också inom Finlands territorium. Dessutom fortsätter Finland det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet. Verksamheten inom Finlands territorium ska grunda sig på beslutsfattande enligt den nationella lagstiftningen samt på avtal och arrangemang som ingås med Nato och de deltagande staterna. Den militära verksamheten, inklusive övningsverksamheten, kan även i fortsättningen vara helt nationell. Den ökade verksamheten för utländska styrkor i Finland medför behov för vilka lagstiftningen bör utvecklas. Ett sådant behov gäller till exempel användningen av fastigheter och säkerheten för utländska styrkor.

I lagen om försvarsmakten föreskrivs det om hur Försvarsmakten tillfälligt kan ta i användning fastigheter som den inte har besittningsrätt till. En sådan tillfällig användningsrätt som avses i 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten förutsätter att det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Försvarsmakten har inte med stöd

av bestämmelsen nyttjanderätt till fastigheten, även om det skulle vara nödvändigt med tanke på försvarssamarbetet eller Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Till denna del föreslås det att bestämmelsen ändras så att den motsvarar de förändrade förhållandena.

I 15 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten föreskrivs det om Försvarsmaktens rätt att av militära orsaker eller för att skydda utomstående mot faror meddela förbud och begränsningar i rörelsefriheten på ett område som Försvarsmakten förfogar över. I bestämmelsen nämns inte uttryckligen försvarssamarbete eller Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som grund för meddelande av förbud och begränsningar, även om militära orsaker kan täcka också dessa. Utövandet av befogenheterna har samband med de områden som Försvarsmakten förfogar över, varför det som redogörs för ovan om 14 § också lämpar sig för bedömningen av 15 §.

I 18 § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om upprätthållande av säkerhet och ordning på ett område som stadigvarande används av Försvarsmakten. Den behörighet som avses i bestämmelsen finns endast på ett område som Försvarsmakten använder stadigvarande. Paragrafens tillämpningsområde behöver utvidgas så att det motsvarar verksamhetsmiljön och omfattar alla områden som används eller är föremål för begränsningar av Försvarsmakten.

Utövandet av befogenheterna för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst enligt 19 § 1 mom. är bundet till ett område som Försvarsmakten stadigvarande använder eller som är föremål för förbud och begränsningar enligt 15 §. På grund av att verksamhetsmiljön förändras ska rätten för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst att utreda identiteten och avlägsna en person samt rätten att gripa utvidgas till att gälla alla områden som används eller är föremål för begränsningar av Försvarsmakten

Av dessa skäl ska en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst vid Försvarsmakten också ha rätt att tillfälligt garantera säkerheten för en främmande stats trupper utanför de områden som Försvarsmakten använder och i omedelbar närhet av trupperna, om det är nödvändigt. Detta behövs för att förebygga hot mot säkerheten för en främmande stats trupper och för att säkerställa att en främmande stats trupper inte blir tvungna att tillgripa nödvärn under sitt besök i Finland.

På det sätt som beskrivs ovan har också en främmande stats trupper i och med Finlands militära allians befogenheter på de områden som Försvarsmakten förfogar över samt i begränsad utsträckning utanför dem. Avtalet förutsätter också att Finland vidtar åtgärder för att främja den lagstiftning som behövs. Finland har också det främsta ansvaret för säkerheten för den främmande staten, men med stöd av avtalet om försvarssamarbete ligger ansvaret dock i sista hand hos Förenta staterna. Försvarsmaktens befogenheter enligt lagen om försvarsmakten är inte till sin omfattning i alla situationer motsvarande dem som till exempel Förenta staternas styrkor har med stöd av avtalet om försvarssamarbete.

I 18 a § 1 mom. i lagen om försvarsmakten föreskrivs det om Försvarsmaktens rätt att använda säkerhetsmän för att skydda de personer som nämns i bestämmelsen och Försvarsmaktens särskilda tillgångar. Bestämmelsen ger inte möjlighet att utse en säkerhetsman för att garantera säkerheten för till exempel vissa experter eller en främmande stats trupper.

När det gäller att garantera särskilda tillgångars immunitet begränsas bestämmelsen till Försvarsmaktens tillgångar, varför Försvarsmakten inte kan skydda till exempel transporter av andra staters eller Natos tillgångar inom Finlands territorium.

På motsvarande sätt gäller befogenheterna enligt 22 b § i nuläget endast skyddandet av Försvarsmaktens särskilda tillgångar och bestämmelsen bör ändras om Försvarsmakten ges rätt att också garantera säkerheten för transporter av en främmande stats eller Natos särskilda tillgångar eller för en främmande stats trupper.

Med undantag för de situationer som nämns ovan har polisen den allmänna behörigheten på allmänna områden i Finland. Detta omfattar också i nuläget garanterandet av immuniteten för en främmande stats väpnade styrkors särskilt skyddade transporter inom Finlands territorium. Om polisen inte har resurser för detta, kan polisen begära handräckning av Försvarsmakten för att skydda transporterna. Med tanke på en mer ändamålsenlig och effektiv resursanvändning är det motiverat att Försvarsmakten har rätt att självständigt utföra säkerhetsuppgifter som gäller en främmande stats väpnade styrkor och Natos särskilda tillgångar.

Som en del av de förpliktelser som följer av Natomedlemskapet har Finland anslutit sig till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (nedan Nato Sofa, FördrS 23 och 24/2024) samt till protokollet om status för de internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet, FördrS 25 och 26/2024). Avtalen har utarbetats för att fastställa den rättsliga ställningen för de avtalsslutande parternas styrkor samt Natos högkvarter och deras militära och civila personal när de är stationerade på den andra avtalsslutande partens territorium. Artikel VII.11 i Nato Sofa förpliktar de avtalsslutande parterna att sträva efter att införa sådan lagstiftning som behövs, inbegripet straffbestämmelser, som i tillräcklig grad tryggar säkerhet och skydd för andra avtalsslutande parter anläggningar, utrustning, egendom och handlingar. Den lagstiftning som garanterar säkerheten i Finland för de väpnade styrkor i andra stater som är parter i överenskommelsen ska vid behov bedömas också under överenskommelsens giltighetstid för att förpliktelserna i artikel VII.11 ska uppfyllas. I enlighet med artikel 2 i Parisprotokollet tillämpas avtalsbestämmelsen i artikel VII.11 i Nato Sofa också på alliansens högkvarter som har inrättats på en parts territorium i nordatlantiska fördraget, på dess militära och civila personal samt på deras anhöriga.

Genom en utvidgning av Försvarsmaktens nyttjanderätt till fastigheter, befogenheter att tillfälligt garantera säkerheten i omedelbar närhet av områden som Försvarsmakten förfogar över och i omedelbar närhet av en främmande stats väpnade styrkor samt Försvarsmaktens rätt att garantera säkerheten för också en främmande stats särskilda experter och dess väpnade styrkors tillgångar och transporter av dem genomförs förpliktelsen enligt artikel VII.11 i Nato Sofa. Detta förutsätter nya behörighetsbestämmelser.

Avtalet om försvarssamarbete mellan Finland och Förenta staterna reglerar Förenta staternas militära närvaro i Finland i alla säkerhetssituationer. Avtalet innehåller bestämmelser om hur säkerheten för amerikanska styrkor ska ordnas i Finland och genom avtalet ges amerikanska styrkor befogenheter också på finskt territorium för att trygga sin säkerhet. Det främsta ansvaret för säkerheten för Förenta staternas styrkor kvarstår dock enligt avtalet hos Finland.

Bestämmelserna i 14 § 5 mom. och 15 § 5 mom. i lagen om försvarsmakten innehåller en hänvisning till den upphävda förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelser om ändringssökande finns för närvarande i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och det föreslås att hänvisningarna uppdateras.

2.5 Militärfordon

I militärfordonslagen (332/2023) föreskrivs det om klassificering, konstruktion, manöverorgan, system, komponenter, separata enheter, delar och utrustning, miljöegenskaper, godkännande och registrering samt besiktning av militärfordon och kombinationer av dem. Dessutom

föreskrivs det om tillsyn över användningen av fordon inom Försvarsmakten samt om granskning av deras skick och av registeruppgifterna om dem. Vidare föreskrivs det om konstaterande av överensstämmelse med kraven och om tillsyn över trafikdugligheten för internationella militärfordon som tillhör en främmande stat eller en internationell organisation och som befinner sig i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen.

Bestämmelser om utryckningsfordon inom Försvarsmakten finns i 12 § i militärfordonslagen. Enligt den paragrafen är Försvarsmaktens utryckningsfordon militärfordon som är utrustade med en varningslykta med blått blinkande ljus och en ljudsignalanordning för utryckningsfordon. På användning av Försvarsmaktens utryckningsfordon på väg tillämpas bestämmelserna i vägtrafiklagen (729/2018) om användning av utryckningsfordon på väg.

Med militärfordon avses enligt 2 § 18 punkten i militärfordonslagen ett fordon som är avsett, tillverkat eller utrustat för utförande av de uppgifter om vilka det föreskrivs i 2 § i lagen om försvarsmakten och som antecknats i militärfordonsregistret.

Enligt 12 § i den gällande militärfordonslagen ska ett fordon som används som utryckningsfordon inom Försvarsmakten vara registrerat i militärfordonsregistret, och därför ska fordonet vara i Försvarsmaktens ägo. Rättsläget ger inte möjlighet att till exempel med stöd av ett leasingavtal använda fordon i Försvarsmaktens besittning som utryckningsfordon inom Försvarsmakten. Således kan Försvarsmakten inte tillfälligt öka antalet utryckningsfordon inom Försvarsmakten.

Dessutom innehåller bestämmelsen inget bemyndigande för försvarsministeriet att utfärda närmare bestämmelser om Försvarsmaktens utryckningsfordon genom förordning.

I 40 § i militärfordonslagen föreskrivs det om internationella militärfordon i Finland. Enligt 1 mom. i paragrafen ska på tekniska krav, kontroller för tillsyn över överensstämmelse med kraven och körförbud i fråga om fordon som främmande stater och internationella organisationer använder i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen tillämpas de bestämmelser och föreskrifter som gäller militärfordon, om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller något annat följer av internationella förpliktelser som binder Finland.

Enligt 2 mom. bedömer Huvudstabens tekniska granskningsavdelning överensstämmelsen med kraven och godkänner internationella militärfordon och kombinationer där de ingår för användning på väg eller någon annanstans i Finland. Ett internationellt militärfordon ska 1) ha besiktats och kontrollerats på behörigt sätt i den sändande staten, 2) ha godkänts av en behörig myndighet i den sändande staten, 3) vara säkert att använda i trafik, 4) vara jämförbart med en klassificering för militärfordon som tillämpas i Finland, och 5) uppfylla de tekniska kraven enligt militära standarder som försvarsministeriet godkänt, internationella militära standarder som binder Finland eller andra militära standarder.

Enligt 3 mom. fattar försvarsministeriet beslut om de internationella militära standarder för tekniska krav på militärfordon som godkänts i Finland.

Enligt 4 mom. meddelar Huvudstabens tekniska granskningsavdelning närmare föreskrifter om internationella militärfordons jämförbarhet med klassificeringen för militärfordon.

Enligt 40 § 1 mom. i militärfordonslagen svarar Huvudstabens tekniska granskningsavdelning bland annat för bedömningen av de tekniska kraven för internationella militärfordons samt för de frågor som anges i 2 mom. Förfarandet enligt paragrafen kan på grund av den militära

alliansen och ökat internationellt samarbete ur Finlands synvinkel betraktas som ett tungt förfarande.

2.6 Militär underrättelseverksamhet

I lagen om militär underrättelseverksamhet finns bestämmelser om syftet med Försvarmaktens underrättelseverksamhet (*militär underrättelseinhämtning*), om myndigheternas uppgifter och befogenheter, om beslutsfattande samt om styrningen av den militära underrättelseinhämtningen och övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen inom försvarsförvaltningen. Lagen innehåller också bestämmelser om det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning.

Bestämmelser om det internationella samarbetet inom militär underrättelseinhämtning finns i 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. kan militärunderrättelsemyndigheten i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten trots sekretessbestämmelserna utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster, om det behövs (1 punkten), och delta i internationellt samarbete i anknytning till inhämtandet och bedömningen av underrättelseuppgifter (2 punkten). Enligt 2 mom. ska, om gemensam informationsinhämtning genomförs i samarbete med den stat på vars territorium metoder för underrättelseinhämtning är avsedda att användas, militärunderrättelsemyndigheternas tjänstemän iaktta de begränsningar och villkor för användningen av metoderna för underrättelseinhämtning som staten i fråga ställer.

Enligt 3 mom. har en behörig utländsk tjänsteman genom beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 22 § (observation och systematisk observation), 24 § (förtäckt inhämtande av information), 43 § (täckoperation), 47 § (bevisprovokation genom köp), 51 § (användning av informationskällor) och 66 § (behandling av tekniska data). En utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

I 4–6 mom. föreskrivs det om rätten för huvudstabens underrättelsechef att besluta om deltagande i internationellt samarbete och om användningen av metoderna för underrättelseinhämtning, om förbudet internationellt samarbete och om utlämnande och mottagande av uppgifter.

I 21 § i lagen om militär underrättelseverksamhet föreskrivs det om tjänsteansvar för en utländsk tjänsteman. Enligt paragrafen föreskrivs det i 16 kap. 20 § 4 mom., 21 kap. 18 § och 40 kap. 12 § 4 mom. i strafflagen om tillämpning av bestämmelserna i de kapitlen på brott som begås av eller mot en utländsk tjänsteman som på det sätt som avses i 20 § 3 mom. i lagen om militär underrättelseverksamhet är verksam på finskt territorium eller använder en metod för underrättelseinhämtning på finskt territorium, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för Finland.

Vid tillämpningen av det ovan konstaterade tjänsteansvaret ska avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och lagen om avtalet (124/2024) samt bestämmelserna om deras jurisdiktion beaktas.

Natos underrättelseverksamhet stöder alliansens beslutsfattande och verksamhet på alla nivåer från politiskt beslutsfattande till praktiskt genomförande av operationerna. I sina

underrättelsebedömningar använder Nato medlemsstaternas underrättelseinformation. I och med Natomedlemskapet har informationsutbytet och underrättelsesamarbetet fördjupats. I gällande 20 § 1 mom. i lagen om militär underrättelseverksamhet finns inga uttryckliga bestämmelser om informationsutbyte med internationella organisationer eller Europeiska unionen.

I enlighet med 20 § i den lagen får en utländsk myndighet genom beslut av underrättelsechefen på finskt territorium inte använda andra metoder för underrättelseinhämtning än de som anges i bestämmelsen. Det fördjupade internationella samarbetet i och med anslutningen till Nato ger Finland och dess allierade en möjlighet att använda Finlands territorium i sin underrättelseverksamhet, men också Finland en allt större möjlighet att få information om Finlands säkerhetsmiljö. Finland har inte heller nödvändigtvis tillgång till likadan utrustning som Natos andra medlemsstater.

Med stöd av den gällande lagstiftningen har Finland inte heller rätt att inom Finlands territorium använda system som används gemensamt av Natos medlemsstater. Nato äger till exempel obemannade luftfartyg med vars radarsensorer man bland annat kan upptäcka och spåra rörliga eller statiska landmål. Det föreslås en rätt att använda dessa system i Finland, och dessutom föreslås det att militärunderrättelsemyndigheterna ska ha rätt att direkt med Nato utbyta till exempel information som sådana system genererar.

I nuläget gäller tjänsteansvaret för en utländsk tjänsteman endast internationellt samarbete på Finlands territorium i enlighet med gällande lagstiftning. När bestämmelsen om internationellt samarbete utvidgas bör på motsvarande sätt också tjänsteansvaret för utländska tjänstemän utvidgas.

2.7 Övrig lagstiftning

2.7.1 Lagen om militär krishantering

Lagen om militär krishantering gäller Finlands deltagande i internationell militär krishantering och i utbildnings- och övningsverksamhet som hänför sig till krishanteringen samt sändande av militärpersoner på militära uppdrag i annan internationell krishantering. I lagen finns bestämmelser om ställningen för militär krishanteringspersonal. I lagen finns också bestämmelser om grunderna och begränsningarna för användning av maktmedel i militär krishantering.

På det sätt som föreslås i regeringens proposition om anslutning till nordatlantiska fördraget (RP 315/2022 rd, s. 31) kommer beslut om deltagande i uppgifter inom Natos militära krishanteringsuppdrag även i fortsättningen att fattas med stöd av lagen om militär krishantering. På sändande av civila experter på uppdrag inom civil krishantering tillämpas lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004).

Till 1 § 1 mom. i lagen om militär krishantering, som gäller lagens tillämpningsområde, fogades genom en lagändring (576/2015) som trädde i kraft den 1 juni 2015 bestämmelsen om sändande av militärpersoner på militära uppdrag i annan internationell krishantering. Syftet var att möjliggöra sändande av militärpersoner på militära uppdrag också i annan än militär internationell krishantering, såsom till exempel uppdrag som förbindelseofficer eller militär rådgivare i civila krishanteringsinsatser eller till FN:s så kallade politiska insatser. Ett ytterligare syfte var att möjliggöra Finlands deltagande i krishantering med militärpersoner i situationer som inte kan anses vara sådan militär krishantering som avses ovan, men där Försvarsmaktens specialkunskap behövs för uppdraget (RP 297/2014 rd).

Enligt 1 § 2 mom. i lagen kan Finland delta i militär krishantering som har bemyndigats av FN:s säkerhetsråd eller undantagsvis i annan internationell militär krishantering som syftar till att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet eller till att stödja humanitär hjälpverksamhet eller skydda civilbefolkningen med beaktande av målsättningen för och principerna i FN-stadgan samt övriga regler i den internationella rätten (*militär krishantering*). Lagen tillämpas inte på Finlands deltagande i sådana militära åtgärder som vidtas med stöd av artikel 51 i FN-stadgan. I artikel 51 i stadgan fastställs de åtgärder som staterna kan vidta för att utöva sin folkrättsliga rätt till självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp mot någon medlem av FN.

I 1 § 3 mom. föreskrivs det om den som föranstaltar militär krishantering. Föranstaltare av krishantering som avses i lagen kan vara FN, OSSE, EU eller någon annan internationell organisation eller grupp av länder. I paragrafens nuvarande ordalydelse ingår en hänvisning också till andra internationella organisationer eller grupper av länder som föranstaltar militär krishantering och möjliggör således redan nu deltagande i krishantering som föranstaltas av Nato. Finland har deltagit i Natoleda krishanteringsoperationer ända sedan 1995. Som medlem av Nato har Finland i enlighet med de nationella deltagandebeslut som fattats med stöd av lagen om militär krishantering fortsatt sitt deltagande i Natos militära krishanteringsoperationer i Irak och Kosovo. Nato är en internationell organisation som är central med tanke på tillämpningen av lagen och vars betydelse för Finland har ökat efter Finlands anslutning till Nato. Därför föreslås det att till lagens tillämpningsområde för tydlighetens skull uttryckligen fogas också Nato som en internationell organisation.

I 1 § 3 mom. i den gällande lagen likställs Europeiska unionen med en internationell organisation. Europeiska unionen betraktas dock inte som en internationell organisation, och därför föreslås det att likställandet med en internationell organisation slopas.

2.7.2 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019)

På sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, när uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a, 3 punkten eller 4 punkten i lagen om försvarsmakten, tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten enligt 1 § i den lagen. Lagen tillämpas endast på sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad eller där de uppgifter som behandlas utgör eller är avsedda att utgöra ett register eller en del av ett sådant.

Lagens tillämpningsområde begränsas utifrån ändamålet för behandlingen av personuppgifterna. Lagens tillämpningsområde omfattar inte sådan behandling av personuppgifter på vilken tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (allmän dataskyddsförordning), nedan *EU:s allmänna dataskyddsförordning* samt dataskyddslagen (1050/2018). På deltagande i sådan räddningsverksamhet som avses i 2 § 1 mom. 2 b-punkten i lagen om försvarsmakten tillämpas EU:s allmänna dataskyddsförordning. EU:s allmänna dataskyddsförordning och dataskyddslagen tillämpas i begränsad utsträckning på Försvarsmaktens behandling av personuppgifter, exempelvis på behandling av personuppgifter i arbetsgivarverksamhet, informationshantering och företagshälsövård.

Enligt 1 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten tillämpas lagen också på annan behandling av personuppgifter än sådan som utförs av Försvarsmakten när behandlingen sker för Försvarsmaktens räkning. Exempelvis utläggning av viss behandling av personuppgifter till en underleverantör påverkar således vilka författningar som ska tillämpas,

utan personuppgiftsbiträdet ska i sin verksamhet för Försvarmaktens räkning iakttä samma bestämmelser som Försvarmakten själv tillämpar.

Om Försvarmaktens uppgifter som det föreskrivs om i 2 § i lagen om försvarmakten ändras, ska hänvisningarna till lagen om försvarmakten i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten ändras på motsvarande sätt.

I samband med beredningen av propositionen har man identifierat att det i och med det ökade internationella försvarssamarbetet finns ett behov av att i större utsträckning bedöma hur den dataskyddslagstiftning som gäller Försvarmaktens verksamhet och i synnerhet hur de befintliga personregistren fungerar samt behoven att inrätta nya permanenta och tillfälliga register. Det anses ändamålsenligt att som en egen helhet i ett separat projekt bedöma de mer omfattande ändringsbehoven i dataskyddslagstiftningen i fråga om Försvarmaktens verksamhet. Till vidare ska gällande lagstiftning och dataskyddsprinciper iakttas vid behandlingen av personuppgifter som hänför sig till Försvarmaktens internationella samarbete och Natos verksamhet.

2.7.3 Lagen om hälsovården inom försvarmakten (322/1987)

I lagen om hälsovården inom försvarmakten föreskrivs det om dem vars hälsovård Försvarmakten ansvarar för, om ordnandet av hälso- och sjukvård inom Försvarmakten, om omfattningen av och avgifterna för sådana hälso- och sjukvårdstjänster, om bedömning av tjänstedugligheten samt om styrningen av och tillsynen över den hälso- och sjukvård som avses i den lagen.

I 9 a § föreskrivs det om skyldigheten att hemlighålla uppgifterna i sådana journalhandlingar som avses i den lagen samt om behandlingen av personuppgifter. Enligt 1 mom. i den paragrafen finns bestämmelser om skyldigheten att hemlighålla uppgifter i journalhandlingar som avses i den lagen i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023) och lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994).

Enligt 2 mom. tillämpas på behandlingen av personuppgifter lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten, om behandlingen av uppgifter behövs för skötsel av uppdrag som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarmakten. Bestämmelser om annan behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) samt i dataskyddslagen (1050/2018).

Om 2 § i lagen om försvarmakten ändras i enlighet med bedömningen i avsnitt 2.1.4, ska hänvisningarna i 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarmakten ändras så att det i dem beaktas de nya uppgifter som föreskrivs för Försvarmakten.

2.7.4 Lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018)

Genom lagen har genomförts Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut

2008/977/RIF (dataskyddsdirektivet för brottsbekämpning). I lagen föreskrivs det bland annat om de behöriga myndigheternas skyldigheter vid behandling av uppgifter, om de registrerades rättigheter, om dataskyddsombudets uppgifter och om rättsmedel och påföljder.

Enligt 1 § 1 mom. ska lagen tillämpas på behandling av personuppgifter när det till exempel är fråga om förebyggande och utredning av brott, förande av brott till åtalsprövning, åklagarverksamhet, handläggning av brottmål i domstol, verkställighet av påföljder eller förhindrande av hot mot den allmänna säkerheten. Vidare enligt 2 mom. 1 punkten tillämpas lagen på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, när uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a eller i 3 eller 4 punkten i lagen om försvarsmakten, och på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmaktens Huvudstab för skötsel av uppgifter som avses i 9 § 3 mom. i säkerhetsutredningslagen (726/2014). Till den delen det gäller behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten grundar sig bestämmelserna inte på EU-direktivet, utan utgår från behovet att reglera sådan behandling av personuppgifter som inte omfattas av EU:s befogenhet.

Om 2 § i lagen om försvarsmakten ändras i enlighet med bedömningen i avsnitt 2.1.4, ska hänvisningarna i 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarsmakten ändras så att i dem beaktas de nya uppgifter som föreskrivs för Försvarsmakten.

2.7.5 Vägtrafiklagen

Vägtrafiklagen gäller trafik på väg, om inte något annat föreskrivs i vägtrafiklagen.

I 66 § föreskrivs det om behörigheten för vägtransportledare för specialtransporter. Enligt paragrafen förutsätts det för att en person ska få vara verksam som vägtransportledare för specialtransporter att personen har ett giltigt i 67 § avsett tillstånd att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter. Rätten visas genom ett vägtransportledarkort som ska medföras under uppdraget.

I 67 § föreskrivs det om beviljande av rätt att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter. Enligt 1 mom. beviljas tillstånd att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter av Transport- och kommunikationsverket. I 2 mom. föreskrivs om tidsfristen för tillståndet och om kortet för vägtransportledare för specialtransporter och i 3 mom. om förutsättningar för att tillstånd ska beviljas. I 68 § föreskrivs det om återkallelse av rätten.

Försvarsmakten skaffar i enlighet med vägtrafiklagen rätten att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter eller andra behövliga tjänster i enlighet med normalt förfarande.

I Nato Sofa tas det inte ställning till specialtransporter eller de vägtransportledare som används vid dem, artikel IV i Nato Sofa gäller körrätt och körtillstånd. I den lag som gäller sättande i kraft av Nato Sofa (124/2024) föreskrivs det inte heller särskilt om rätten att vara vägtransportledare för specialtransporter.

Till skillnad från Nato Sofa gäller artikel 10 i avtalet om försvarssamarbete körtillstånd och yrkeslicenser. Enligt artikel 10.3 ska Finland inte av medlemmar av de amerikanska styrkorna eller amerikanska avtalsentreprenörer kräva några yrkeslicenser utfärdade av Finland för sådant tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor och anhöriga eller till amerikanska avtalsentreprenörer eller andra personer som parterna kommit överens om som sker inom ramen för deras av avtalet föranledda tjänsteutövning eller kontraktssenliga skyldigheter. Medlemmarna av de amerikanska styrkorna ska dock inneha en giltig amerikansk

yrkeslicens, en yrkeslicens från en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en annan lämplig yrkeskvalifikation som godtas av de amerikanska myndigheterna.

Enligt 4 § den lag som gäller sättande i kraft av avtalet om försvarssamarbete (485/2024) tillämpas kraven enligt finsk lagstiftning för yrkeslicenser, yrkeskvalifikationer, registrering av yrkesutövare eller anmälningar om dessa eller kontroll eller tillsyn i anslutning till dem med stöd av artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete inte på medlemmar av de amerikanska styrkorna eller på amerikanska avtalsentreprenörer när de inom ramen för deras av avtalet föranledda tjänsteutövning eller kontraktsevenliga skyldigheter utför tjänster för eller tillhandahåller varor till de amerikanska styrkorna, anhöriga till medlemmar av styrkorna, amerikanska avtalsentreprenörer eller andra personer som Finland och Förenta staterna kommit överens om. Tillämpningen av undantaget förutsätter att villkoren i artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete uppfylls.

Enligt specialmotiveringen till regeringens proposition om sättande i kraft av avtalet har 4 § införts för tydlighetens skull (RP 58/2024 rd, s. 138). Enligt motiveringen ska det hänvisas i paragrafen till artikel 10.3 i avtalet om försvarssamarbete och till de förutsättningar som närmare fastställs i den. Med detta avses att undantaget i enlighet med avtalet ska tillämpas förutsatt att personen innehar en giltig amerikansk yrkeslicens eller motsvarande licens eller en dylik licens från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller annan lämplig yrkeskvalifikation som godkänts av amerikanska myndigheter. Undantaget ska tillämpas enbart vid tillhandahållande av tjänster eller varor som en del av uppgifter som baserar sig på avtalet om försvarssamarbete. I lagen om sättande i kraft avses med anhörig personer som avses i artikel 2.6 i avtalet om försvarssamarbete.

I den regeringsproposition som gäller avtalet (RP 58/2024 rd, s. 78) konstateras det uttryckligen att artikel 10 dock inte gäller tillstånd för specialtransport.

Således har en person som med stöd av avtalet om försvarssamarbete har sänts till Finland rätt att vara vägtransportledare för specialtransporter med stöd av avtalet om försvarssamarbete, om personen har motsvarande rätt i sitt hemland. Något motsvarande rätt finns dock inte med stöd av Nato Sofa och det finns inga särskilda bestämmelser om detta i anslutning till ikraftsättandet av Nato Sofa.

I 89 § i vägtrafiklagen föreskrivs det om terrängtrafik och användning av Försvarsmaktens fordon. Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas bestämmelserna i 90 och 92–96 § om skyddsanordningar och säkerhetsanordningar och bestämmelserna i 141 och 144–149 § om personbelastning också på användningen av motordrivna fordon i sådan terräng som avses i 3 § 2 punkten i terrängtrafiklagen (1710/1995) och på andra ställen.

Enligt 2 mom. tillämpas bestämmelserna i 5 kap. i vägtrafiklagen också på användning av fordon inom Försvarsmakten och fordonskombinationer där de ingår. Bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl från bestämmelserna i kapitlet om användning av fordon inom Försvarsmakten eller fordonskombinationer där de ingår får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Föreskrifter om användning av fordon inom Försvarsmakten och fordonskombinationer där de ingår som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter får meddelas genom en föreskrift av Huvudstabens tekniska granskningsavdelning, om det är nödvändigt till följd av deras särskilda användningsändamål eller konstruktion.

Enligt 3 mom. kan de undantag som avses i 2 mom. gälla 1) användning av släpfordon som tillverkats för särskilda ändamål, 2) användning av skydds- och säkerhetsanordningar, 3) fordonsspecifika hastighetsbegränsningar, 4) användning av speciallyktor, 5) märkning av militära fordon, 6) användning av däck och slirskydd, 7) undantag från gränsvärden för det tillåtna antalet personer som grundar sig på klassificering och godkännande för trafik av fordon, 8) tillfällig persontransport på ett pansarfordon, 9) fastsättning på fordon av containrar som används för persontransport, 10) koppling av militärfordon och släpfordon, 11) användning av terrängfordon samt terrängfordon och släpfordon som är kopplade till dem, 12) märkning av specialtransport, användning av varningsbil och transport av personer i specialtransportfordon, 13) transport av ett lastat vapen eller ett lastat vapensystem, 14) ett militärfordons mått och massor, dock inte det krav på tillstånd för specialtransport som anges i 159 §.

Med stöd av 2 mom. har det utfärdats bestämmelser om de undantag som anges i 3 mom. i försvarsministeriets förordning om användning av militärfordon på väg (70/2022). Bestämmelser om till exempel militärfordons särskilda hastigheter, mått och massor finns i 6 § i den förordningen. I 6 § 2 mom. hänvisas det till bilaga 2 till förordningen, där det i detalj föreskrivs om de särskilda största tillåtna dimensionerna som avses i 6 § till den del som de avviker från de dimensioner som normalt tillåts på väg.

Militärfordonslagen, som trädde i kraft efter att 89 § i vägtrafiklagen trätt i kraft, har ännu inte beaktats i vägtrafiklagen. I fråga om till exempel specialtransporter föreskrivs det numera i militärfordonslagen om märkning av Försvarsmaktens specialtransportfordon och varningsfordon för Försvarsmaktens specialtransporter. Således är 89 § 3 mom. 12 punkten i vägtrafiklagen inte uppdaterad.

Efter att vägtrafiklagen stiftades har Finland dessutom anslutit sig till Nato Sofa och ingått avtalet om försvarssamarbete. I artikel IV i Nato Sofa eller i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa tas det inte ställning till specialtransporter. Till skillnad från Nato Sofa anses det tillstånd som avses i artikel 10.1 i avtalet om försvarssamarbete inte uttryckligen avse tillstånd för specialtransport enligt 159 § i vägtrafiklagen (RP 58/2024 rd, s. 78). Grunderna för undantag enligt 89 § i vägtrafiklagen utsträcker sig inte tydligt till att gälla användning av internationella militärfordon i Finland, såsom till exempel specialtransporter. Detta har lett till en sådan situation att vid till exempel transport av fler än ett tungt bepansrat militärfordon från Norge till Finland har man varit tvungen att på den finska sidan göra en omlastning för transport på flera fordon. Också när beredskapen höjs är det nödvändigt att specialtransporter utförs effektivt med tanke på försvaret.

I enlighet med 89 § 1 mom. i vägtrafiklagen tillämpas bestämmelserna i 5 kap. i vägtrafiklagen också på andra ställen, vilket innebär att bestämmelserna i 5 kap. i vägtrafiklagen tillämpas också på garnisoner och Försvarsmaktens övningsområden. Det har föreskrivits en möjlighet att avvika från detta i ärenden som avses i 89 § 3 mom. genom förordning av försvarsministeriet. Grunderna för undantag har föreskrivits med riksdagens medverkan i samband med riksdagsbehandlingen av lagen och i det skedet har det inte varit möjligt att göra en grundlig bedömning av alla aspekter i frågan från försvarsförvaltningens sida. Till exempel i fråga om persontransporter har man i samband med behandlingen av bestämmelsen inte identifierat Försvarsmaktens behov av att transportera personer med traktorsläpvagn. Eftersom 5 kap. i vägtrafiklagen enligt 89 § 1 mom. i den lagen tillämpas också på andra ställen, kan Försvarsmakten inte öva operativ verksamhet i tillräcklig omfattning på Försvarsmaktens övningsområden.

Bestämmelsens ordalydelse motsvarar inte heller helt militärfordonslagen, som trädde i kraft den 1 juli 2023. I militärfordonslagen föreskrivs det bland annat om märkning av Försvarmaktens specialtransporter och om kraven på den varningsbil som används vid dem.

3 Målsättning

Det allmänna syftet med propositionen är att genomföra en del av de ändringar i lagstiftningen som följer av Finlands medlemskap i Nato.

Syftet med propositionen är att förtydliga Försvarmaktens uppgifter genom att uttryckligen föreskriva om den uppgift som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Syftet med propositionen är också att förtydliga tillämpningen av bestämmelserna i lagen om försvarmakten på verksamheten inom Nordatlantiska fördragsorganisationen och på så sätt betona Nordatlantiska fördragsorganisationens betydelse för Försvarmaktens verksamhet.

Ett syfte med propositionen är att genom lagstiftningen tillgodose de praktiska behov som i och med Natomedlemskapet och försvarssamarbete, såsom avtalet om försvarssamarbete, följer av utländska truppers tilltagande verksamhet i Finland. Målet är att förbättra Försvarmaktens förmåga att ta emot utländskt bistånd och övningar i anslutning till den för försvarssamarbetet och Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar.

Ett mål med propositionen är också att göra förfarandet smidigare i fråga om bedömning av internationella militärfordons överensstämmelse med de krav som ställs och att föreskriva om Försvarmaktens rätt att tillfälligt öka antalet utryckningsfordon inom Försvarmakten. Målet är också att i övrigt göra den internationella militära rörligheten smidigare. Vidare är ett syfte att förbättra informationsutbytet och det internationella samarbetet inom militär underrättelseinhämtning.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att det till lagen om försvarmakten fogas nya bestämmelser om Försvarmaktens uppgift att delta i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Till uppgiften hör att försvara Finland och de övriga medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen mot väpnade angrepp i samarbete med medlemsstaternas väpnade styrkor samt att upprätthålla och utveckla Finlands och Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar och försvarsförmåga. Omnämmandet av Nordatlantiska fördragsorganisationen tas in i de paragrafer i lagen om försvarmakten som gäller begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium samt lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet, genom vilket det betonas att bestämmelserna i fråga i tillämpliga delar också ska tillämpas i uppgifter som gäller Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Nordatlantiska fördragsorganisationen ska enligt förslaget uttryckligen inkluderas på ett synligt sätt också i tillämpningsområdet för lagen om militär krishantering.

Det föreslås i propositionen att Försvarmakten tillfälligt ska kunna använda fastigheter också i försvarssamarbetet och vid verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. På detta sätt blir det möjligt att genomföra försvarssamarbetet och Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar inom Finlands territorium.

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter ska utvecklas så att de omfattar en främmande stats trupper, en främmande stats väpnade styrkor och Natos särskilda tillgångar samt särskilda experter.

Till lagen om militär underrättelseverksamhet fogas bestämmelser om det internationella samarbetet inom den militära underrättelseinhämtningen med Nato och dess medlemsstater samt om användningen i Finland av system som ägs av Nato och som används gemensamt av medlemsstaterna. Beslut om samarbete inom militär underrättelseinhämtning ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Samarbetet ska begränsas till radiosignalspaning. Samarbetet ska vara förenligt med Finlands intressen och med de prioriteringar som avses i 13 § i lagen om militär underrättelseverksamhet.

Det föreslås att bestämmelsen om Försvarsmaktens utryckningsfordon i militärfordonslagen ändras så att Försvarsmaktens utryckningsfordon i fortsättningen utöver militärfordon också kan vara andra fordon inom Försvarsmakten. Dessutom ändras bestämmelserna om teknisk övervakning av internationella militärfordon så att de bättre motsvarar Nordatlantiska fördragsorganisationens krav.

Dessutom föreslås det att de hänvisningar till 2 § i lagen om försvarsmakten som finns i värnpliktslagen, lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten, lagen om hälsovården inom Försvarsmakten och lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten ändras så att de motsvarar de ändringar som föreslås med avseende på den paragrafen.

I vägtrafiklagen ska de ändringar göras som Natomedlemskapet och ett effektivt verkställande av avtalet om försvarssamarbete kräver för att göra det möjligt för vissa personer som är anställda vid en främmande stats väpnade styrkor att få rätt att vara vägtransportledare för specialtransporter. Av samma orsak fogas till 89 § i vägtrafiklagen ett omnämmande enligt vilket paragrafens tillämpningsområde också omfattar internationella militärfordon.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för Försvarsmakten

Finland anslöt sig till Nato den 4 april 2023. Natomedlemskapet är en betydande förändring för Försvarsmakten och gör formerna för det internationella samarbetet mångsidigare. I avsnitt 2.1.3 om uppgifter som Natomedlemskapet medför för Försvarsmakten beskrivs Natomedlemskapets inverkan på Försvarsmaktens verksamhet.

Natomedlemskapets konsekvenser har granskats ur synvinkeln för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitikerna i regeringspropositionen om godkännande av Washingtonfördraget (regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal, RP 315/2022 rd). I regeringens proposition om anslutning till Nato Sofa och Parisprotokollet (regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och av protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget samt lagar i anslutning till dem, RP 90/2023 rd) har det granskats vilka konsekvenser avtalen i fråga och de anknyttande lagarna har med tanke på dels det ökade internationella samarbetet, dels konsekvenserna för Försvarsmaktens verksamhet och myndighetssamarbetet.

Den nya uppgiften avseende Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar gör Natomedlemskapet synligt också i bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter, eftersom den på det sätt som beskrivs i avsnitt 2.1.3 om uppgifter för Försvarsmakten som följer av Natomedlemskapet är en central del av Försvarsmaktens verksamhet. Ändringen inverkar dock inte på hur Försvarsmakten samarbetar bilateralt och multilateralt med Natos medlemsstater. Från och med att Finland blev medlem av Nato har Natosamarbete kunnat bedrivas redan med stöd av den gällande lagen. I fråga om den nya uppgiften som gäller det kollektiva försvaret och som föreslås för Försvarsmakten tillämpas vad som i 2 kap. i lagen om försvarsmakten föreskrivs om Försvarsmaktens behörighet.

Det föreslås att till 4 a § och 12 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten fogas Nordatlantiska fördragsorganisationen i förteckningen över de aktörer av vilka bistånd kan begäras och till vilka bistånd kan lämnas inom Försvarsmaktens verksamhetsområde och med vilka samverkan kan bedrivas. Bestämmelserna inverkar inte på Försvarsmaktens verksamhet, eftersom lagen också för närvarande möjliggör begäran om, lämnande av och samverkan avseende internationellt bistånd i anslutning till Nato eller dess medlemsstater.

Den ändring som gäller Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter förutsätter att nya säkerhetsmän utbildas. Den nya regleringen förutsätter dessutom att de gällande normerna uppdateras.

Det föreslås att 1 § 3 mom. i lagen om militär krishantering, där det föreskrivs om den som föranstaltar militär krishantering, ändras. I momentet föreslås en uttrycklig bestämmelse om Nordatlantiska fördragsorganisationen som föranstaltare av krishantering enligt den lagen. Bestämmelsen har inga konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet, eftersom lagen också för närvarande gör det möjligt för Försvarsmakten att delta i krishantering som föranstaltas av Nato.

Det finns detaljerade bestämmelser om datainnehållet i Försvarsmaktens permanenta och tillfälliga personregister. Det kan anses att den detaljerade regleringen är tydlig sett ur synvinkeln för lagtillämparna. Den detaljerade regleringen är förutsägbar också med tanke på den registrerades rättigheter. Lagstiftningen ska dock fungera också i förhållande till Försvarsmaktens föränderliga uppgifter, och det bör säkerställas att lagstiftningen är tillräckligt flexibel för att den inte i onödan ska utgöra ett hinder i en föränderlig säkerhetsmiljö. Behovet av flexibilitet betonas i synnerhet i situationer som förändras snabbt, där är det viktigt att Försvarsmakten hela tiden har tillräckliga rättigheter för att i varje enskild situation behandla de personuppgifter som behövs för skötseln av Försvarsmaktens uppgifter.

Försvarsmakten ska tillgodose skyddet för personuppgifter också i ärenden som gäller Nordatlantiska fördragsorganisationen. Uppgiften avseende Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som ska införas i och med Natomedlemskapet medför genom tillämpningsområdet för lagen om försvarsmakten ändringar också i behandlingen av personuppgifter. I propositionen har det förts fram att man i samband med beredningen har identifierat att det i och med det ökade internationella försvarssamarbetet finns ett behov av att, i större utsträckning än vad det görs i fråga om rättelse av hänvisningar i denna proposition, bedöma hur den dataskyddslagstiftning som gäller Försvarsmaktens verksamhet och i synnerhet hur de befintliga personregistren fungerar samt behoven att inrätta nya permanenta och tillfälliga register.

I och med att den internationella verksamheten blir mångsidigare och ökar förbättrar de förslag i propositionen som gäller användningen av fastigheter, begränsningar och befogenheter i fråga om dem samt säkerhetsuppgifter Försvarsmaktens förmåga att ta emot utländskt bistånd och övningar i anslutning till den.

Ändringen av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet innebär att prestationsförmågan för den militära underrättelseinhämtningen förbättras, förfarandet förenklas och det blir möjligt att genomföra samverkan på ett mer flexibelt och högklassigt sätt.

I och med ändringen av 12 § i militärfordonslagen blir det möjligt att under normala förhållanden på ett flexiblere sätt än tidigare vid behov öka antalet utryckningsfordon inom Försvarmakten, till exempel med hjälp av leasingfordon. Dessutom beaktas i ändringen skyldigheten enligt 112 § i beredskapslagen (1552/2011) att överlåta motordrivna fordon för att höja den militära försvarsberedskapen.

4.2.2 Konsekvenser för andra myndigheter och verksamhetsutövare

Försvarmaktens rätt att skydda en främmande stats väpnade styrkor i deras omedelbara närhet samt en främmande stats väpnade styrkors särskilda experter och transporter av deras särskilda tillgångar kan bedömas minska polisens behov av att använda resurser för säkerhetsuppgifter.

Den ändring av 14 § i lagen om försvarmakten som föreslås kan för Försvarmakten bedömas ha konsekvenser när det gäller myndigheter och verksamhetsutövare som är verksamma på fastigheter som används tillfälligt. Tillämpningsområdet för bestämmelsen ändras och blir mångsidigare, och därmed kan också behovet av samordning mellan myndigheterna och verksamhetsutövarna och Försvarmakten bedömas öka.

Den ökande internationella trafiken bedöms ha konsekvenser för knutpunkterna för utrikestrafiken i Finland (särskilt hamnar och flygplatser), vars funktioner är centrala för näringslivet och samhället som helhet. Exempelvis kan användningen av ett hamnområde eller delar av det för de behov som Försvarmakten och olika Natopartner har orsaka störningar eller begränsningar för hamnens övriga trafik och verksamhet. Försvarmaktens transporter och till exempel internationell övningsverksamhet har redan i nuläget genomförts med beaktande av behoven för den sedvanliga trafiken i till exempel hamnar. I och med Finlands medlemskap i Nato ökar verksamheten och därför är det i fortsättningen ännu viktigare än tidigare att säkerställa smidigheten.

Konsekvenserna för kontinuiteten i verksamheten vid knutpunkterna för utrikestrafiken samt för trafiken och affärsverksamheten på dessa områden kan minskas genom god förhandssamordning och avtal med den aktör som ansvarar för verksamheten, med last- och frakthanterarna samt med andra aktörer på ett område.

Användningen av de avsedda områdena förutsätter också att ansvaren för säkerhets- och miljörisker och skötseln av dem fastställs och att det avtalas om andra säkerhetsrelaterade förfaranden.

4.2.3 Konsekvenser för de värnpliktigas ställning samt personalen

Värnpliktiga

I och med ändringen av 62 § i värnpliktslagen, som gäller anordnande av tjänstgöring utomlands, ska det bli möjligt för en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning att kortvarigt delta i uppgifter inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar utomlands eller i en internationell övning som främjar det nationella försvaret. Utgångspunkten i värnpliktslagen när det gäller värnpliktigas tjänstgöring förblir därmed oförändrad, och de värnpliktigas ställning förändras inte.

I och med ändringen av 78 § i värnpliktslagen kan en värnpliktig förordnas till sådana uppgifter inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som inte hänför sig till det militära försvaret av Finland och som inte innehåller farliga element. Genom den ändring som nu föreslås ändras inte det nuläge som var i kraft när Finland anslöt sig till Nordatlantiska fördragsorganisationen. I praktiken är de uppgifter inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som avses i 62 § i värnpliktslagen och som uppfyller förutsättningarna i 78 § mycket begränsade till antalet.

Den nya uppgiften avseende det kollektiva försvaret ska beaktas också vid utbildningen av värnpliktiga.

Personal

I och med Natomedlemskapet ökar antalet anställda vid Försvarmakten. Konsekvenserna för personalen fördelar sig över flera år. Skyldigheterna i anslutning till Natomedlemskapet i fråga om personalen fullgörs med beaktande av personalsystemets bärkraft. Medlemskapet ställer ytterligare krav på personalens kompetens, språkkunskaper och på ledningen av personalresurserna.

4.2.4 Konsekvenser för den nationella säkerheten och det nationella försvaret

De ändringsförslag som gäller Försvarmaktens säkerhetsuppgifter och utvidgningen av nyttjanderätten till fastigheter och garanterande av säkerheten för dem kan anses vara en förbättrande konsekvens för Finlands militära försvar.

Den föreslagna ändringen av militärfordonslagen, som gör det möjligt för Försvarmakten att använda också andra fordon än militärfordon som utryckningsfordon, utvidgar Försvarmaktens rätt att på ett flexibelt sätt använda fordon för utryckningar. När det gäller framför allt militärpolisfordon kan situationen anses förbättra Försvarmaktens möjligheter att ingripa i skadlig verksamhet som riktar sig mot det militära försvaret eller som sker på Försvarmaktens områden.

Förslaget som gäller ändring av den militära underrättelseinhämtningen gör det möjligt att skapa en bättre lägesbild av militära aktörer som eventuellt hotar Finland. Förslaget anses förbättra den nationella säkerheten när militärunderrättelsemyndigheten kan utbyta underrättelseinformation också med Nordatlantiska fördragsorganisationen, internationella organisationer eller Europeiska unionen.

4.2.5 Konsekvenser för grundläggande och mänskliga rättigheter

Genom utövandet av de befogenheter som föreslås i lagförslag 1 ingrips i de skyddsintressen som tryggas i grundlagen och i internationella människorättsförpliktelser.

Propositionen har konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om rörelsefriheten (9 § i grundlagen) och egendomsskyddet (15 § i grundlagen). Det förslag som ingår i propositionen, enligt vilket Försvarmakten ska ges rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som Försvarmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på försvarssamarbetet eller verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar (14 § i lagförslag 1), begränsar eller förbjuder helt användningen av nämnda fastigheter och att andra än Försvarmakten eller en främmande stats väpnade styrkor rör sig på de fastigheter som tagits i användning. Begränsningen är nödvändig för att Försvarmaktens styrkor och främmande staters väpnade styrkor ska kunna

öva och agera på de områden som de ska vara beredda att försvara. Det ingrips inte i de gällande begränsningarna i enlighet med proportionalitetsprincipen för Försvarsmaktens nyttjanderätt i bestämmelsen och förteckningen ska fortfarande vara uttömmande.

Åtgärder som gäller egendomsskyddet begränsas av att Försvarsmakten alltid i första hand ska sträva efter att genom förhandlingar nå ett avtal om nyttjanderätten. I enlighet med nuläget har bland annat byggnader som omfattas av hemfriden avgränsats utanför nyttjanderätten. De föreslagna bestämmelserna bedöms öka antalet situationer där fastigheter tillfälligt tas i användning och därmed blir antalet intrång i egendomsskyddet fler.

I och med den föreslagna utvidgningen av säkerhetsuppgifterna (18 a § i lagförslag 1) kan antalet säkerhetsuppgifter bedömas öka. När antalet säkerhetsuppgifter ökar kan också antalet situationer öka där det ingrips i den personliga frihet och integritet som tryggas i 7 § i grundlagen och i rörelsefriheten som tryggas i 9 § i grundlagen.

Konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna gäller också personer som vistas i Finland och som kan orsaka konkret fara för Finlands försvar eller en främmande stats väpnade styrkor. Den som blivit föremål för Försvarsmaktens åtgärder har tillgång till alla de rättsmedel som föreskrivs i lag.

Förslagen har också positiva konsekvenser för rätten till liv, personlig frihet och integritet enligt 7 § i grundlagen, eftersom man genom de föreslagna bestämmelserna bättre kan trygga Finlands försvar och säkerheten i samhället samt de skyddsintressen som hör till området för dem.

Således har helheten för skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna beaktats så att inskränkningarna i de grundläggande fri- och rättigheterna och skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna är i balans, trots att propositionen har konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna för dem som är föremål för åtgärderna.

Genom utvidgningen av säkerhetsuppgifterna (22 b § i lagförslag 1) ingrips i en persons nämnda grundläggande fri- och rättigheter när metoderna används för att garantera immuniteten för de objekt som nämns i bestämmelsen. Ändringen kan betraktas som ringa jämfört med gällande lagstiftning och kan inte betraktas som en betydande utvidgning med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Ändringen av lagen om militär underrättelseverksamhet har beröringspunkter med integritetsskyddet enligt 10 § i grundlagen. Propositionen bedöms dock inte ha några betydande konsekvenser för det integritetsskydd som föreskrivs i grundlagen.

4.2.6 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen bedöms inte ha några nämnvärda ekonomiska konsekvenser.

Den nya lagstadgade uppgiften för Försvarsmakten som föreslås i propositionen hänför sig till Finlands Natomedlemskap. De ekonomiska konsekvenserna av ett Natomedlemskap har bedömts i avsnitt 7.2 i regeringens proposition om anslutningen till Nato (RP 315/2022 rd). I samband med anslutningen konstaterades att Natomedlemskapet medför betydande personalkonsekvenser och merkostnader bland annat för placering av personal i Natos högkvarter och militära ledningsstruktur och i andra Natostrukturer samt på grund av Natos kollektiva försvar i fredstid, multinationella förmågeprojekt, ledningssystem och beredskapskrav. Dessa kostnader anses i huvudsak ha samband med Finlands redan behandlade

Natomedlemskap. Den ökade användningen av knutpunkter för utrikestrafiken kan dock uppskattas öka beloppet av de ersättningar som Försvarsmakten betalar till verksamhetsutövarna.

4.2.7 Konsekvenser för Åland

Propositionen medför inga konsekvenser för Ålands etablerade folkrättsliga status. Landskapet Ålands särställning grundar sig på beslutet av Nationernas förbund 1921 om Ålands självstyre och demilitarisering och neutralisering, vilket också resulterade i den multilaterala Ålandskonventionen (FördrS 1/1922). Ett bilateralt avtal om demilitariseringen av Åland har också slutits med Sovjetunionen (FördrS 24/1940). Demilitariseringen och neutraliseringen har också en regional, europeisk sedvanerättslig status.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Vid beredningen av bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter i anslutning till Natomedlemskapet har olika alternativa skrivsätt diskuterats.

Såsom konstateras i avsnitt 2.3 om bedömningen av nuläget kan de gällande bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter i lagen om försvarsmakten tillämpas också på det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget i Finland eller utanför Finland samt på deltagande i uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid. I 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten finns bestämmelser om Försvarsmaktens uppgift att delta i lämnande av internationellt stöd och bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. Bestämmelser om deltagande i internationell militär krishantering och militära uppdrag i annan internationell krishantering finns i 2 § 1 mom. 4 punkten.

Försvarsmaktens beredskap att ta emot internationellt bistånd ingår i det militära försvaret av Finland. Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell organisation eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler (4 a § i lagen om försvarsmakten).

Det är således inte nödvändigt att på grund av Natomedlemskapet ändra 2 § i lagen om försvarsmakten. För tydlighetens skull och med tanke på den praktiska betydelsen av Natomedlemskapet är det dock ändamålsenligt att till Försvarsmaktens uppgifter synligt foga deltagandet i Natos verksamhet. För att regleringen ska vara exakt och noga avgränsad kan det dessutom anses motiverat att den nya uppgiften införs direkt i lagstiftningen.

Vid beredningen granskades huruvida Nato uttryckligen bör nämnas i 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten, där det föreskrivs om Försvarsmaktens deltagande i internationell verksamhet, på motsvarande sätt som Europeiska unionen. Å andra sidan bedömdes det om bestämmelsen om deltagande i Natos verksamhet borde fogas till 2 § 1 mom. 1 punkten, där det föreskrivs om det militära försvaret av Finland. Eftersom det militära försvaret av Finland fortfarande är Försvarsmaktens huvudsakliga uppgift, beslöt man att behålla den uppgiften som 1 punkt och föreslå att det föreskrivs om Natos kollektiva försvar som en egen 2 punkt.

Samtidigt är det möjligt att i underpunkterna i 2 punkten närmare föreskriva om uppgiftens innehåll.

Vid granskningen av garanterandet av säkerheten för en främmande stats trupper var ett alternativ att utvidga behörigheten för de tjänstemän som förordnats till vakt- eller jourtjänst vid Försvarsmakten. Under den fortsatta beredningen konstaterades dock att detta inte är ett ändamålsenligt alternativ.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 De väpnade styrkornas uppgifter

Fyra av Natos medlemsstater valdes ut för den internationella jämförelsen: Estland, Danmark, Norge och Tyskland. Norge och Danmark är grundande medlemmar i Nato, medan Tyskland anslöt sig till Nato i två faser 1955 (Västtyskland) och 1990 (Förbundsländerna i Östtyskland). Estland, den nyaste medlemsstaten i jämförelsen, anslöt sig till Nato 2004. I jämförelsen strävade man efter att för det första utreda hur andra medlemsstater i Nato med ett rättssystem som stämmer överens med Finlands har föreskrivit om uppgifterna för sina väpnade styrkor. För det andra utreddes hur Natos verksamhet och uppgifter har inkluderats i den lagstiftning och övriga reglering som beskriver uppgifterna för de väpnade styrkorna.

Lagstiftningslösningarna i dessa stater påverkas av konstitutionella skillnader och av deras olika grundläggande lösningar för säkerhets- och försvarspolitik. Alla jämförelseländer har inte föreskrivit om uppgifterna för sina väpnade styrkor i lagstiftningen, utan till exempel i Norge baserar sig de väpnade styrkornas uppgifter på dokument som godkänts av parlamentet. De väpnade styrkornas uppgifter kan till exempel i Tyskland härledas ur behörighetsregleringen i grundlagen. Verkställandet av Natos kollektiva försvar inom hela alliansens område har tagits in i både Norges, Danmarks och Estlands lagstiftning och också Tysklands grundlag har tolkats innehålla detta element. Det militära försvaret av staten och tryggheten av dess suveränitet har ändå identifierats separat i alla jämförelseländer, trots att det kan anses att uppgiften ska utföras som en del av Nato eller med hjälp av Natos system och strukturer.

Lagstiftningen och den övriga regleringen om de väpnade styrkornas uppgifter beskrivs närmare landsvis nedan.

Norge

Uppgifterna för Norges väpnade styrkor (*Forsvaret*) fastställs i de långsiktiga planerna vart fjärde år för försvarssektorn. Försvarsministeriet bereder planen och Norges storting godkänner planen som en resolution. Försvarets nio helhetsuppgifter beskrivs i förslaget (*Prop. 14 S (2020–2021) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) Evne til forsvar – vilje til beredskap, Langtidsplan for forsvarssektoren*). Försvarets uppgifter, som definieras i förslaget, är till sitt innehåll delvis överlappande och i de enskilda uppgifterna ingår element också från andra uppgifter.

Natos verksamhet och uppgifter har uttryckligen skrivits in i de tre första uppgifterna för Norges försvar, enligt vilka försvarets uppgift är att säkerställa en trovärdig avskräckning som baserar sig på Natos kollektiva försvar, att försvara Norge och allierade mot allvarliga hot och angrepp inom ramen för Natos kollektiva försvar och att avvärja och hantera incidenter och säkerhetspolitiska kriser med nationella resurser, vilket också underlättar de allierades deltagande. Enligt motiveringen till förslaget innefattar dessa uppgifter skyldigheterna enligt

artiklarna 3 och 5 i nordatlantiska fördraget att upprätthålla sin individuella försvarsförmåga och egen beredskap samt att delta i Natos kollektiva försvar.

Den integrerade verksamheten inom försvarsalliansens olika delområden ingår dessutom på ett eller annat sätt i de flesta av försvarets övriga i förslaget definierade uppgifter. Till exempel ingår tryggheten av Norges suveränitet således som en del av bevakningen av lufterummet och flygledningssamarbetet inom ramen för Natos integrerade luftförsvar. Som en del av tryggheten av grunderna för det nationella beslutsfattandet utifrån bevakning och underrättelseverksamhet deltar försvaret också i informationsutbytet med Nato och i upprätthållandet av Natos lägesbild. Deltagandet i multinationell krishantering, inklusive fredsoperationer, är en separat uppgift för försvaret och inbegriper också deltagande i militär krishantering inom ramen för Nato.

Tyskland

I Förbundsrepubliken Tyskland har uppgifterna för de väpnade styrkorna (*Bundeswehr*) skrivits in i förbundsstatens grundlag (*Grundgesetz*). Regleringen har inte samlats i en särskild del, utan på olika håll i grundlagen finns det finns punkter som gäller de väpnade styrkorna. Utöver i grundlagen har de väpnade styrkornas uppgifter i några fall definierats i speciallagstiftningen, såsom är det gäller flygsäkerheten och den militära underrättelseinhämtningen.

En central bestämmelse för de väpnade styrkornas uppgifter är grundlagens artikel 87a, där uppgifterna för de väpnade styrkorna definieras. Enligt dess första moment är försvaret Tysklands väpnade styrkors uppgift, vilket tolkas innefatta försvaret både av Tyskland, och med stöd av Nordatlantiska fördraget, också av alliansen. Enligt artikel 87a.2 i grundlagen får Tysklands väpnade styrkor användas endast i de situationer och inom de gränser som tillåts enligt grundlagen. Sådana situationer är enligt artikel 87a.3 försvarstillstånd samt spänt tillstånd före försvarstillstånd (*Spannungsfalle*), varvid de väpnade styrkorna har behörighet att skydda civila objekt och utföra trafikregleringsuppgifter för att fullgöra sin försvarsuppgift. I artikel 87a.4 föreskrivs det om interna nödsituationer inom förbundsstaten. Enligt den kan de väpnade styrkorna för att avvärja ett hot mot en förbunds- eller delstats existens eller deras fria, grundläggande demokratiska ordning stödja polisen och förbundsstatens gränsbevakningsväsende genom att skydda civila objekt och bekämpa organiserade och militärt beväpnade rebeller. Med stöd av artikel 35 i grundlagen kan de väpnade styrkorna ge handräckning till andra myndigheter, såsom till polisen och förbundsstatens gränsbevakningsväsende. I artikeln föreskrivs dessutom uttryckligen om möjligheten att begära stöd av de väpnade styrkorna vid naturkatastrofer och allvarliga olyckor.

Användningen av Tysklands väpnade styrkor för uppdrag som utförs utanför Tyskland grundar sig på artiklarna 87a.2 och 24.2 i grundlagen. Tysklands författningsdomstol (*Bundesverfassungsgericht*) har tolkat den senare bestämmelsen på 1990-talet när Tyskland deltog i Natos operation i Bosnien-Hercegovina. Förbundsstatens författningsdomstol beskrev i sin dom bestämmelsen i artikel 24.2 i grundlagen som ett uttryckligt bemyndigande för militära operationer utomlands. I artikel 24.2 i grundlagen föreskrivs att förbundsstaten kan ansluta sig till ett ömsesidigt system för kollektiv säkerhet i syfte att upprätthålla fred. Enligt författningsdomstolen omfattar anslutningen också användningen av de väpnade styrkorna i operationer som genomförs inom ramen för detta system och i enlighet med reglerna. Det är således tillåtet att sända väpnade styrkor utomlands inom ramen för FN, Nato och EU.

Danmark

I Danmark finns bestämmelser om uppgifterna för de väpnade styrkorna (*Forsvaret*) i 2 kap. i lagen om försvarsmaktens verksamhet (*Lov (nr 122 AF 27/02/2001) om Forsvarets formål*,

oppgaver og Organisation m.v.). Enligt lagen i fråga ska Danmarks försvar som en del av Nato i samarbete med allierade styrkor delta i konfliktförebyggande, krishantering och försvaret av Natos område i enlighet med alliansens strategi. Till försvarets uppgifter med internationella dimensioner hör dessutom att med militära medel delta i konfliktförebyggande, fredsbevarande, fredsskapande, humanitära och andra motsvarande uppdrag samt att delta i utförandet av förtroendeskapande och stabilitetsfrämjande uppdrag samt i försvarsdialogen och försvarssamarbetet med både Natos medlemsstater och länder som inte hör till Nato, såväl i Danmarks omedelbara närhet som globalt.

Danmarks försvar har enligt lagen i fråga också som uppgift att konstatera och avvärja kränkningar av Danmarks suveränitet samt utföra myndighetsuppgifter. Försvaret kan i enlighet med försvarsministerns beslut och de förhandlingar som förts med berörda ministrar också sköta andra uppgifter, till exempel sådana som hör till polisens verksamhetsområde.

Estland

Bestämmelser om uppgifterna för Estlands väpnade styrkor (*Kaitseväe*) finns i den lag som reglerar verksamheten för Estlands försvarsmakt (*Kaitseväe korralduse seadus RT I 2008, 35, 213*). Enligt 3 § i den lagen ska Estlands försvarsmakt för det första försvara landet militärt och delta i det kollektiva försvaret. Dessutom har försvarsmakten till uppgift att förbereda sig för landets militära försvar och deltagandet i det kollektiva försvaret. Förarbetena till lagen finns inte att tillgå, men av ordalydelsen i lagen att döma omfattar uppgifterna också det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget och beredskapsskyldigheten enligt artikel 3 i fördraget.

Enligt lagen om försvarsmaktens verksamhet ska försvarsmakten dessutom delta i internationellt militärt samarbete i enlighet med det förfarande som föreskrivs i lagen om det nationella försvaret (*Riigikaitse seadus, RT I, 12.03.2015, 1*). Enligt 29 § i lagen om det nationella försvaret avses med deltagande i internationellt militärt samarbete användning av försvarsmakten i en internationell militär operation samt dess deltagande i internationella militära övningar, tillåtelse för utländska väpnade styrkor att tillfälligt vistas på Republiken Estlands territorium på de grunder och med iakttagande av det förfarande som föreskrivs i lag, erkännande av ställningen för en internationell militär stab, deltagande i stabens verksamhet och stödjande av dess verksamhet samt planering och genomförande av försvarsprojekt gemensamma för republiken Estland, en internationell organisation eller en främmande stat. I 30 § definieras vidare begreppet internationell militär operation. I lagen avses med internationell militär operation en kollektiv självförsvarsoperation som utförs för att genomföra en förpliktelse utifrån ett internationellt avtal eller som på något annat sätt med stöd av lag erkänns i artikel 51 i FN-stadgan, eller en militär operation som genomförs med stöd av bestämmelserna i kapitel VI eller VII i FN-stadgan i syfte att upprätthålla eller återställa fred och säkerhet, samt andra militära operationer som genomförs i enlighet med allmänt vedertagna principer och normer i internationell rätt.

I den lag som gäller försvarsmaktens verksamhet föreskrivs det dessutom att försvaret ska sköta bland annat minröjningsarbete, skydd av personer, bevakning och skydd av Estlands luftrum och territorialvattengräns, upprätthållande av medvetenheten om sjöläget samt deltagande i efterspanings- och räddningsverksamhet.

5.2.2 Tryggande av de väpnade styrkornas verksamhet och skyddet av styrkorna samt tillfälliga militärområden

För den internationella jämförelsen valdes Danmark, Norge och Sverige, som alla är Natos medlemsstater. I fråga om Sverige granskades det lagförslag som lagts fram med anledning av Sveriges Natomedlemskap. Syftet med jämförelsen var att utreda hur de övriga nordiska länderna i sin nationella lagstiftning har föreskrivit om de ändringsförslag som ingår i regeringspropositionen.

Norge

I lagen om Norges militärpolis (*Lov om militær politimyndighet (LOV-2023-11-24-85)*) finns bestämmelser om det norska försvarsministeriets rätt att inrätta tillfälliga militärområden i vissa situationer. Ett tillfälligt militärt område kan inrättas när det är nödvändigt och proportionellt med tanke på den nationella säkerheten, beredskapen eller försvaret eller om det är nödvändigt för att garantera säkerheten under militära operationer och militära övningar. Norges försvarsministerium utfärdar dessutom en preciserande förordning med bestämmelser om anmälan, förhandsanmälan och kungörelse om tillfälliga militärområden.

Sverige

Lagen (2020:782) om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland trädde i kraft den 15 oktober 2020. Syftet var att skyndsamt effektivisera Sveriges möjligheter att ta emot militärt stöd.

Lagen har först ändrats så att den omfattar alla EU:s och Natos medlemsstater, varvid lagens namn ändrades till lagen om operativt militärt stöd. Den första ändringen av lagen trädde i kraft den 19 maj 2022 (2022:430). Sveriges lagstiftning om operativt stöd gäller beslutsfattandet dels i situationer där bistånd begärs och ges, dels i situationer där en förvaltningsuppgift överförs till den biståndsgivande styrkan. Dessutom gäller den befogenheterna för en finländsk styrka.

Syftet med lagen är att säkerställa att Sverige har behövliga beslutsförfaranden för brådskande situationer så att beslut om att lämna och ta emot militärt stöd kan fattas tillräckligt snabbt.

Enligt lagen får Sveriges regering, under förutsättning att Sverige inte är i krig och det inte råder en väpnad konflikt på finskt territorium, på begäran av Finland sätta in svenska väpnade styrkor för att i enlighet med internationell rätt stödja Finland med att hindra kränkningar av finskt territorium (1 §). Sveriges regering får, om Sverige är i krig eller krigsfara, begära stöd i form av militära styrkor av medlemsstater i Nato eller Europeiska unionen för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige (2 §). Sveriges regering får begära stöd i form av militära styrkor av medlemsstater i Nato eller Europeiska unionen för att i fred eller under krig mellan främmande stater i enlighet med internationell rätt hindra kränkningar av svenskt territorium (3 §).

I praktiken kan Sveriges regering alltså enligt lagen besluta om stöd som ges till Finland eller som begärs från Finland eller något annat medlemsland i Europeiska unionen eller Nato i vissa situationer, innan lagen stiftades skulle beslutet ha krävt riksdagens beslut. Riksdagen får fatta beslut om stöd till Finland i krigssituationer på samma sätt som hittills samt i alla situationer när det gäller andra länder. Sveriges regering lämnade den 7 mars 2023 en proposition till riksdagen med förslag till att ändra lagen så att stöd också kan begäras av Nordatlantiska fördragsorganisationen (lagförslag om Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74). Lagändringen (2023:166) trädde i kraft den 15 mars 2024 genom en förordning (2024:10) i och med Sveriges Natomedlemskap.

I Sveriges regeringsproposition 2022/23:74 behandlas beslutsfattande i en situation som avses i artikel 5 i nordatlantiska fördragsfördraget, som enligt propositionen bestäms i enlighet med det stöd som ges. Om det är fråga om en situation som förutsätter att de väpnade styrkorna deltar, fattas beslutet av Sveriges regering. Sveriges försvarsmakt lyder under regeringen, så regeringen beslutar om användningen av styrkorna. Men att sända väpnade styrkor utomlands kräver dessutom ett godkännande av Sveriges riksdag.

Lagen innehåller utöver bestämmelser om beslutsfattande också bestämmelser om befogenheterna för det land som lämnar stödet. Sveriges regering får i situationer med lämnande av stöd överlåta förvaltningsuppgifter till den stat som lämnar stödet.

Lagen innehåller också bestämmelser med stöd av vilka Sveriges försvarsmakt i situationer när Finland ger militärt stöd till Sverige kan besluta att överlåta bevakningen av skyddsobjekt på en finländsk styrka som är lämplig för uppgiften. I lagen finns närmare bestämmelser om hur de bestämmelser som styr uppgiften ska tillämpas på finländska styrkor som utför bevakningsuppgifter.

Närmare bestämmelser om skyddsobjekt finns i skyddslagen (2010:305) och dessa kan vara till exempel kritisk infrastruktur eller byggnader, andra anläggningar och områden som svenska staten använder för ett visst ändamål.

Vid krig eller krigsfara får Sveriges försvarsmakt också besluta att en finländsk styrka som lämnar militärt stöd får fatta beslut om förstöring eller undanförsel av objekt på motsvarande sätt som den svenska försvarsmakten. Bestämmelserna i Sveriges brottsbalk (1962:700) gäller finländsk personal när den utför ett bevakningsuppdrag och när den beslutar att flytta eller förstöra ett objekt. Rättigheterna och ansvaret är desamma som för personalen vid Sveriges försvarsmakt i motsvarande uppgifter.

Danmark

I den danska polislagen (*Lov om politiets virksomhed, LBK nr 1270 af 29/11/2019*) och förordningen om inrättande av tillfälliga militära områden (*BEK nr 903 af 26/06/2018: Bekendtgørelse om Forsvarets bistand til politiet og etablering af midlertidige militære områder*) har 2018 föreskrivits en möjlighet att inrätta tillfälliga militära områden.

I 24 e § i den danska polislagen finns ett bemyndigande att utfärda förordning genom vilket det kan meddelas föreskrifter om inrättande av tillfälliga militära områden. Enligt ordalydelsen i 24 e § kan tillfälliga militära områden inrättas.

I förordningen om inrättande av tillfälliga militära områden preciseras förfarandet för inrättande av tillfälliga militärområden. Ett tillfälligt militärt område kan inrättas 1) för lossning och lastning av danska eller utländska styrkor och deras utrustning vid civila hamnar, järnvägsterminaler och flygplatser, 2) för besök av främmande staters statsfartyg vid civila hamnar, 3) för inrättande av skyddsområden i samband med uppehåll på järnvägsnätet och på rastplatser, 4) för inrättande av skyddsområden för tillfälliga läger och depåer, och 5) för inrättande av skyddsområde vid fordonshaveri eller andra liknande händelser. Inrättandet av ett tillfälligt militärt område ska vara nödvändigt och området får inte vara större än vad som är nödvändigt.

Tillstånd att inrätta ett tillfälligt militärt område beviljas av den lokala polischefen och tillstånd ska i andra än brådskande situationer sökas skriftligen. Tillstånd ska sökas innan området inrättas. I förordningen föreskrivs det om den danska försvarsmaktens skyldighet att inhämta

markägarnas samtycke för inrättande av området. Förordningen innehåller dessutom närmare bestämmelser om de uppgifter som krävs i tillståndsansökan.

6 Remissvar

Utlåtanden om utkastet till regeringsproposition begärdes av bland annat ministerierna och andra myndigheter, företrädare för näringslivet samt organisationer under tiden 19 april–31 maj 2024. Även andra aktörer hade tillfälle att yttra sig om utkastet. Utlåtanden begärdes via tjänsten utlåtande.fi. Begäran om utlåtande, utlåtandena och ett sammandrag av utlåtandena finns tillgängliga på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med koden PLM002:00/2023.

Inom utsatt tid lämnades utlåtande av sammanlagt 29 instanser: utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, riksdagens justitieombudsmans kansli, justitiekanslern, Försörjningsberedskapscentralen, Centralkriminalpolisen, Transport- och kommunikationsverket, Polisstyrelsen, Huvudstaben, Gränsbevakningsväsendet, dataombudsmannens byrå, Ålands landskapsregering, Underofficersförbundet rf, Amnesty International Finländska sektionen rf, Finavia Oyj, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Maanpuolustuksen insinööri MPI r.y., Befälsförbundet rf, Reserviläisliitto - Reservistförbundet ry, Finlands fredsbevararförbund rf, Suomen Reserviupseeriliitto - Finlands reservofficersförbund rf, De hundras kommitté i Finland rf, Finlands hamnar rf, Upseeriliitto ry. Också en enskild person lämnade ett utlåtande. Finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Migrationsverket och Skyddspolisen meddelade att de inte har något att yttra i ärendet.

Utlåtande om förslaget avseende vägtrafiklagen i propositionen, som vid den fortsatta beredningen bereddes som tjänsteuppdrag av försvarsministeriet, kommunikationsministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Huvudstaben och Polisstyrelsen, begärdes separat av ovannämnda instanser mellan den 2 och den 10 oktober 2024. Till denna del fanns det inget att yttra om utkastet till proposition.

I detta avsnitt redogörs det för huvudlinjerna i utlåtandena och för de ståndpunkter av betydelse som lyfts fram i dem, inklusive sådana yttranden där det föreslogs ändringar i propositionen eller som anknöt till behov av ändringar i den nationella lagstiftningen.

Allmänt

Ministerierna, myndigheterna och största delen av föreningarna ansåg att propositionen har beretts omsorgsfullt och instämmer i huvudsak i det som föreslås i utkastet till proposition.

Konsekvensbedömning

Kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet och Transport- och kommunikationsverket föreslog att konsekvenserna för flygplatsoperatörer och hamninnehavare ska beskrivas och bedömas närmare i konsekvensbedömningen. Konsekvensbedömningen i propositionen har kompletterats.

Transport- och kommunikationsverket ansåg det nödvändigt att propositionen kompletteras i fråga om konsekvenserna och att det samtidigt beskrivs hur aktörerna ersätts för eventuella ekonomiska olägenheter som begränsningarna orsakar dem. Förslaget till 14 a § i lagen om försvarsmakten har slopats vid den fortsatta beredningen. Enligt 14 § 5 mom. i lagen om

försvarsmakten betalas för skada som användningen av en fastighet orsakat ersättning enligt gängse pris till fastighetens ägare eller innehavare. Ersättningsskyldigheten gäller uttryckligen skador och de ska bedömas från fall till fall.

Försörjningsberedskapscentralen ansåg att det i fråga om polisen samt hamnarnas och flygplatsernas verksamhetsutövare är viktigt att öka samarbetet mellan myndigheterna och näringslivet, vilket säkerställer smidigheten i ärenden och praxis med tanke på försörjningsberedskapen. Vid den fortsatta beredningen har samarbetet med andra aktörer betonats.

Dataombudsmannens byrå ansåg att om behandlingen av personuppgifter i Natosamarbetet förutsätter nya åtgärder för behandling av personuppgifter är det ändamålsenligt att göra en konsekvensbedömning avseende dataskydd. Dataskyddet kommer att granskas i större utsträckning i ett separat projekt.

Finlands hamnar rf betonade att hamninnehavarna i Finland är aktiebolag och inte myndighetsaktörer och bad i fråga om detta en precisering av det som föreslås i avsnitt 4.2.2 (Konsekvenser för andra myndigheter och verksamhetsutövare) i regeringspropositionen. Propositionen har förtydligats i fråga om konsekvensbedömningen.

Lagen om försvarsmakten

Justitieministeriet ansåg att det av utkastet till proposition inte verkar framgå helt klart om ändringen av 2 § juridiskt sett endast är förtydligande eller om det samtidigt föreskrivs om några nya uppgifter för Försvarsmakten. Justitieministeriet ansåg att det vid den fortsatta beredningen finns skäl att precisera huruvida Försvarsmakten genom detta faktiskt får nya uppgifter jämfört med nuläget. Till specialmotiveringen till paragrafen har fogats ett omnämnande av att ändringen inte har några direkta konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet, och dess syfte är att förtydliga bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter.

Utrikesministeriet delade bedömningen att Natomedlemskapet har betydande konsekvenser för försvarsförvaltningen och därför ökar också försvarspolitikens betydelse i och med Natomedlemskapet. Samtidigt betonade utrikesministeriet dock att konsekvenserna av Natomedlemskapet utöver försvarspolitikerna också gäller utrikes- och säkerhetspolitiken och att den nationella beredningen av Natoärenden förutsätter en övergripande utrikes-, säkerhets- och försvarspolitisk granskning. Utrikesministeriet betonade betydelsen av detta särskilt i centrala sakhelheter som förutsätter nationell beredning och nationellt beslutsfattande, såsom deltagandet i uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid. Vid den fortsatta beredningen konstaterades att uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid, försvarsplaneringsprocessen, den operativa planeringen och Natos snabbinsatsstyrkor har ansetts vara centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner (RP 315/2022 rd, s. 10).

Utrikesministeriet uppmärksammade vidare att det i regeringspropositionen konstateras att det i fråga om Försvarsmaktens uppgifter finns behov av att betrakta beslutsfattandet utifrån en helhetsbedömning från fall till fall. I propositionen konstateras att detta framhäver betydelsen av Finlands försvarspolitiska beslutsfattande med beaktande av att det i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om försvarsmakten föreskrivs att en av Försvarsmaktens uppgifter är Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar, vilket bland annat också omfattar uppgifter som hör till alliansens kollektiva försvar i fredstid. Utrikesministeriet instämde i vikten av en helhetsbedömning och anser att också detta betonar förutom försvarspolitisk granskning att utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter beaktas i det nationella beslutsfattande som hänför sig till Nato. Vid den fortsatta beredningen ansågs det att bedömningen av de utrikes- och

säkerhetspolitiska konsekvenserna ska göras från fall till fall utifrån verksamhetens karaktär. Vid bedömningen kan beaktas hur allmän verksamheten är och erfarenheterna av motsvarande verksamhet. På det ovannämnda sättet har Natos uppgifter i det kollektiva försvaret i fredstid, försvarsplaneringsprocessen, den operativa planeringen och Natos snabbinsatsstyrkor ansetts vara centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner.

Vid den fortsatta beredningen har dessutom beaktats justitiekanslerns sakkunnigutlåtande till riksdagens utrikesutskott av den 21 oktober 2024, där bland annat konsekvenserna av Finlands Natomedlemskap för utrikes- och säkerhetspolitiken bedöms. Avsnitt 2.1.3 i propositionen har kompletterats med beaktande av utlåtandena.

Utrikesministeriet föreslog att man bör överväga om det vore lämpligare att ändra 4 a och 12 § i lagen om försvarsmakten och 24 d § i territorialövervakningslagen först i samband med en eventuell framtida ändring av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Det ansågs ändamålsenligt att göra ändringen av bestämmelsen på grund av Nordatlantiska fördragsorganisationens försvarspolitiska betydelse och förtydligandet av bestämmelsens tillämpningsområde.

Huvudstaben ansåg att i propositionen är det oklart hur det har tänkts att det nationella beslutsfattandet ska genomföras i en situation där Nordatlantiska rådet beslutar om genomförandet av operativa planer innan artikel 5 i nordatlantiska fördraget aktiveras. Huvudstaben ansåg dessutom att man i propositionen också bör öppna upp beslutsfattandet i anslutning till artikel 4 i fördraget. Huvudstaben ansåg vidare att även tillämpningssituationerna för de föreslagna 4 a och 12 §, som är bundna till artiklarna 3 och 4 i nordatlantiska fördraget, bör motiveras i större utsträckning. Genom denna proposition görs inga ändringar i de nuvarande behörighetsarrangemangen i anslutning till beslutsfattandet. Avsikten är att systemet för beslutsfattande ska granskas i ett separat projekt tillsammans med andra centrala aktörer.

Justitieministeriet och justitiekanslern ansåg i sina utlåtanden att ändringarna i 14 § i större utsträckning bör bedömas med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Justitieministeriet ansåg dessutom att bestämmelsernas samband med 13 § i lagen om avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (124/2024) bör preciseras vid den fortsatta beredningen. Justitieministeriet och riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att begreppet ”försvarssamarbete” bör preciseras i propositionen. Motiveringen till lagstiftningsordningen och specialmotiveringen har preciserats och kompletterats vid den fortsatta beredningen.

Justitiekanslern ansåg i sitt utlåtande att det i utkastet i fråga om ändringen av 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten kan förbli öppet huruvida Försvarsmakten tillfälligt kan ta i bruk också lokaler som är avsedda för boende. Till specialmotiveringen har fogats omnämmandet enligt paragrafens 2 mom., enligt vilket Försvarsmakten inte har rätt att använda bland annat bostadshus.

Huvudstaben föreslog att man bör överväga att till 14 § foga också nationell operativ verksamhet som en grund för tillfällig användning av fastigheter. Huvudstaben föreslog dessutom att man vid den fortsatta beredningen bör granska befogenheten att besluta om användningen av en fastighet så att kommandören för en truppenhet eller en med denne jämförbar militärperson ska ha behörighet i synnerhet i situationer där beredskapen effektiviseras. Den föreslagna ändringen kräver en mer omfattande granskning, och det ansågs inte ändamålsenligt att göra den vid den fortsatta beredningen.

Finlands hamnar rf ansåg i sitt utlåtande som klart att en begränsning av användningen av ett hamnområde under normala förhållanden förutsätter ett på förhand ingånget skriftligt avtal om utarrendering av och ersättning för området, både med hamninnehavaren, godshanteraren och eventuella andra aktörer. Finlands hamnar rf ansåg vidare att civila och militära funktioner och objekt i möjligaste mån bör hållas åtskilda när den gemensamma övningsverksamheten och annat internationellt samarbete ökar. Enligt det gällande 14 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten ska det i fråga om användningen av fastigheter ingå en muntlig eller skriftlig överenskommelse med fastighetens ägare eller innehavare. Om en överenskommelse inte kan nås, får staben för en försvarsgren inom försvarsmakten eller försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen besluta om användningen av fastigheten. Således ska Försvarsmakten också i hamnområden i första hand sträva efter att avtala om användningen av fastigheterna, men om ett avtal inte nås kan Försvarsmakten besluta om användningen av fastigheterna. Användningen ska dock vara nödvändig och får inte orsaka egendom onödigt olägenhet eller skada, så i varje enskilt fall ska det bedömas från fall till fall huruvida utövandet av befogenheterna är nödvändigt och proportionellt med tanke på fastighetsägaren och de aktörer som är verksamma på fastigheten.

Utrikesministeriet, justitieministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, riksdagens justitieombudsmans kansli, Centralkriminalpolisen, Transport- och kommunikationsverket, Polisstyrelsen, Huvudstaben, Underofficersförbundet rf, Finavia Oyj och Finlands hamnar rf föreslog att man överväger ändringar i paragrafformuleringen, specialmotiveringen och konsekvensbedömningarna i fråga om 14 a § i lagen om försvarsmakten. Förslaget till paragraf har slopats vid den fortsatta beredningen och funktionaliteten och tillräckligheten för befogenheterna enligt 14 § i lagen om försvarsmakten kommer att bedömas framöver.

Polisstyrelsen ansåg att när tillämpningsområdet för 14 a och 18 § utvidgas bör det beaktas att de områden som anges i bestämmelserna och som tillfälligt tagits i bruk är tillräckligt tydligt markerade, avgränsade och passerkontrollerade på motsvarande sätt som de objekt som stadigvarande används av Försvarsmakten. Polisstyrelsen ansåg dessutom att i första hand ska polisen ansvara för både den allmänna och den privata säkerheten utanför Försvarsmaktens område. Försvarsmakten kan vid behov ge handräckning till polisen. Förslaget till 14 a § har slopats vid den fortsatta beredningen. I fråga om förslaget till ändring av 18 § har specialmotiveringen kompletterats och vid den fortsatta beredningen beaktades dessutom att de områden som avses i den gällande 15 § enligt bestämmelsen ska märkas ut tydligt.

Huvudstaben föreslog att man i samband med ändringen av 18 a § ska överväga att förenhetliga befogenheterna för tjänstemän som utför Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter och befogenheterna för tjänstemän som utför personskyddsuppgifter och skydd av särskilda tillgångars immunitet. Huvudstaben föreslog dessutom att man vid den fortsatta beredningen i samband med säkerhetsuppgifterna också ska överväga utländska styrkors möjlighet att skydda sina egna transporter. Den föreslagna ändringen kräver en mer omfattande granskning, och det ansågs inte ändamålsenligt att göra den vid den fortsatta beredningen.

Justitieministeriet ansåg i sitt utlåtande att motiveringen till lagstiftningsordningen och specialmotiveringen i fråga om den föreslagna 18 e § bör preciseras vid den fortsatta beredningen. Vid den fortsatta beredningen av propositionen frångicks den föreslagna 18 e § och man beslutade att utveckla bestämmelserna om Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter.

Riksdagens justitieombudsman ansåg att det bör förskrivas om dokumentering av Försvarsmaktens uppgifter och åtgärder på motsvarande sätt som i 32 § 3 mom. i gränsbevakningslagen. Till propositionen har fogats ett förslag om en ny 22 c § i lagen om

försvarsmakten, med stöd av vilken det ska upprättas protokoll över åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a § eller göras en motsvarande anteckning i en annan handling.

Huvudstaben ansåg det inte motiverat att säkerheten för en främmande stats väpnade styrkor kan garanteras med större befogenheter än för Försvarsmaktens egna trupper och föreslog att en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst ska ha rätt att garantera säkerheten för Försvarsmaktens trupper också i deras omedelbara närhet, oberoende av om de befinner sig på ett område som Försvarsmakten förfogar över. Den föreslagna ändringen kräver en mer omfattande granskning, och det ansågs inte ändamålsenligt att göra den vid den fortsatta beredningen.

Huvudstaben ansåg det vara viktigt att beredningen av Försvarsministeriets förordning om utbildning för tjänstemän i vakt- eller jourtjänst, som utfärdas med stöd av 18 § 2 mom., omedelbart inleds.

Polisstyrelsen ansåg dessutom att det i samband med det förslag som är på remiss bör föreskrivas systematiskt om befogenheterna att upprätthålla allmän ordning och säkerhet i enlighet med regleringssättet i bland annat i gränsbevakningslagen (578/2005) så att polisens företrädare som den myndighet som svarar för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet kvarstår. Det föreslås paragrafspecifika bestämmelser om företrädet för polisens befogenheter så att Försvarsmakten dock har en ändamålsenlig rätt att reagera på hotfulla situationer som utvecklas snabbt. Vid den fortsatta beredningen slopades beredningen av den föreslagna 18 e §, och det bedömdes att ett motsvarande slutresultat kan nås genom att utveckla bestämmelserna om Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter. Redan för närvarande bedrivs etablerat i fråga om säkerhetsuppgifter i enlighet med lagens förutsättningar ett nära samarbete med polisen.

Polisstyrelsen ansåg att upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet utanför de områden som Försvarsmakten förfogar över eller som är föremål för en begränsning enligt den föreslagna 14 a § hör till polisens uppgifter, och att Försvarsmaktens behörighet till denna del inte bör utvidgas. Förslaget till 14 a § har slopats.

Riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att det i propositionen vore motiverat att jämföra skillnaderna mellan artikel VII i Nato Sofa och artikel 6 i avtalet mellan Finland och Förenta staterna om försvarssamarbete och förhållandet till den nu föreslagna regleringen med tanke på aktörerna och befogenheterna. Motiveringen till propositionen har kompletterats till denna del.

Justitieministeriet ansåg att det i fråga om ändringen av 19 § är nödvändigt att precisera bedömningen av om en utvidgning av befogenheterna kan anses vara juridiskt motiverad. Specialmotiveringen har preciserats vid den fortsatta beredningen.

Centralkriminalpolisen ansåg att polisen ska ha tillräckliga och aktuella uppgifter om andra myndigheters utövande av befogenheter i anslutning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Centralkriminalpolisen ansåg det också viktigt att polisen vid behov i egenskap av allmänt behörig myndighet kan påverka utövandet av en annan myndighets befogenheter, om det behövs till exempel för ett regionalt eller tidsmässigt mer omfattande upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Försvarsmakten ska med stöd av den föreslagna 22 c § upprätta ett protokoll eller göra en motsvarande anteckning i en annan handling om åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a §.

Värnpliktslagen

Huvudstaben ansåg det vara problematiskt att värnpliktiga enligt propositionen inte kan användas flexibelt utanför Finlands territorium i uppgifter i Nordatlantiska

fördragsorganisationens kollektiva försvar. De värnpliktigas ställning granskas i ett separat projekt.

Militärfordonslagen

Transport- och kommunikationsverket noterade att det i motiveringen nämns att avsikten är att ändra definitionen i 2 § 1 mom. 2 punkten i den nämnda lagen om militärfordon i samband med riksdagsbehandlingen av den regeringspropositionen om ändring av territorialövervakningslagen som sker samtidigt med denna, men enligt Transport- och kommunikationsverkets uppfattning finns det inte någon beskrivning av ändringen av definitionen i propositionen. I avsnitt 10 i propositionen preciseras den beskrivning av ändringen som föreslås i samband med territorialövervakningslagen.

Transport- och kommunikationsverket föreslog att termen ”Kopplingsbesiktning inom Försvarsmakten”, som definieras i 2 § och föreskrivs i 26 § i militärfordonslagen, ska användas i 40 § 3 och 4 mom. i militärfordonslagen till skillnad från den kopplingsbesiktning som föreskrivs i fordonslagen. Ett motsvarande behov av precisering finns enligt Transport- och kommunikationsverkets syn i 26 § 2 mom. i militärfordonslagen. Kopplingsbesiktning kan i detta sammanhang också utföras av en främmande stats väpnade styrkor, och därför ansågs det inte ändamålsenligt att definiera den med stöd av 26 §. Transport- och kommunikationsverket ansåg i sitt utlåtande att den sista meningen i slutet av det nya 3 mom. i 40 § i militärfordonslagen, enligt vilken (Försvarsmaktens) kopplingsbesiktningen kan utföras av Försvarsmakten, är oklar i fråga om vilken annan aktör som kan utföra besiktningen i fråga. Den avsedda ändringen i 40 § 3 mom. i militärfordonslagen ansågs vara onödig vid den fortsatta beredningen och förslaget slopades. Bestämmelsen i 3 mom. (4 mom. i remissen) om rätten för Huvudstabens tekniska granskningsavdelning att meddela närmare föreskrifter om godkännande av kopplingsbesiktning av internationella militärfordon ansågs vara ett ändamålsenligt sätt att föreskriva om saken.

Transport- och kommunikationsverket ansåg att det utifrån det föreslagna 40 § 3 mom. förblir oklart om det med en specialtransportkombination som består av internationella militärfordon avses en fordonskombination där alla fordon är internationella militärfordon eller om fordonskombinationen också kan innehålla militärfordon eller Försvarsmaktens i trafik- och transportregistret införda fordon eller andra fordon. Den avsedda ändringen i 40 § 3 mom. i militärfordonslagen ansågs vara onödig vid den fortsatta beredningen och förslaget slopades.

Huvudstaben föreslog en ny formulering i det föreslagna 40 § 3 mom. Den avsedda ändringen i 40 § 3 mom. i militärfordonslagen ansågs vara onödig vid den fortsatta beredningen och förslaget slopades.

Transport- och kommunikationsverket föreslog att bemyndigandet att meddela föreskrifter i 40 § 4 mom. utvidgas till att omfatta också begränsningar och särskilda krav som gäller användningen. Bemyndigandet att meddela föreskrifter i paragrafen har vid den fortsatta beredningen utvidgats så att det också omfattar föreskrifter om användningen av internationella militärfordon.

Transport- och kommunikationsverket föreslog vid den fortsatta beredningen att det ska övervägas om det i 40 § 1 mom. i militärfordonslagen eller i befogenheterna i paragrafens 4 mom. tydligt ska hänvisas till att bestämmelserna om användning i trafik som gäller militärfordon (eller Försvarsmaktens fordon) också ska tillämpas på internationella militärfordon. Till 1 mom. har fogats ett omnämnande enligt vilket de bestämmelser och

föreskrifter som gäller militärfordon också tillämpas på användningen av internationella militärfordon.

Kommunikationsministeriet och Transport- och kommunikationsverket föreslog vid den fortsatta beredningen att det bör övervägas om ändringarna i 12 § behövs, med beaktande av att det i 32 § i fordonslagen (82/2021) föreskrivs om Försvarsmaktens utryckningsfordon och enligt 7 a § 7 mom. i fordonslagen får tekniska granskningsavdelningen vid Huvudstabens meddela närmare föreskrifter om sådana små tekniska avvikelser hos i registret införda fordon vid Försvarsmakten som behövs på grund av Försvarsmaktens uppgifter eller fordonets specifika användningsändamål. En ändring av bestämmelsen ansågs behövlig vid den fortsatta beredningen, eftersom 32 § i fordonslagen inte tar ställning till fordons konstruktion, utrustning, färgsättning eller emblem. Vid den fortsatta beredningen beaktades dessutom att det med stöd av 30 § 5 mom. i fordonslagen utfärdas bestämmelser om motsvarande egenskaper hos polisfordon och Gränsbevakningsväsendets fordon genom förordning av inrikesministeriet.

Riksdagens justitieombudsmans kansli fäste uppmärksamhet vid det förbud som föreslås i 12 § och ansåg att det skulle vara svårt att övervaka förbudet i enlighet med förslaget. Riksdagens justitieombudsmans kansli föreslog att man bör överväga att precisera förbudet till exempel så att förbudet gäller situationer där ett fordon kan ge intryck av att vara Försvarsmaktens utryckningsfordon. Förbudet i paragrafen har preciserats så att det gäller situationer där ett fordon kan ge intryck av att vara ett av Försvarsmaktens utryckningsfordon.

Underofficersförbundet rf föreslog nya befogenheter för tjänstemän i vakt- eller jourtjänst och dessutom andra ändringar i militärfordonslagen. Underofficersförbundet rf föreslog dessutom att 49 och 181 § i vägtrafiklagen ändras. Den föreslagna ändringen kräver en mer omfattande granskning, och det ansågs inte ändamålsenligt att göra den vid den fortsatta beredningen.

Lagen om militär underrättelseverksamhet

Justitieministeriet ansåg att motiveringen till ändringen av 20 § vid den fortsatta beredningen bör preciseras så att ändringarnas förhållande till nuläget framgår av motiveringen. Justitieministeriet, riksdagens justitieombudsmans kansli, justitiekanslern och dataombudsmannens byrå ansåg dessutom att bestämmelsen bör bedömas i motiveringen till lagstiftningsordningen. Motiveringen till lagstiftningsordningen har kompletterats i fråga om ändringen av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet.

Justitiekanslern ansåg i sitt utlåtande att det av ordalydelsen i och motiveringen till den föreslagna ändringen av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet inte tydligt framgår om ingripandet i uppgifter om kommunikation mellan enskilda personer är ringa eller inte. Dataombudsmannens byrå ansåg att motiveringen till 20 § 7 mom. bör preciseras så att det av motiveringen framgår om tillämpningsområdet för bestämmelsen omfattar behandling av personuppgifter. Justitiekanslern konstaterade att i utkastet till regeringsproposition beskrivs det inte att underrättelseinhämtning kan rikta sig mot en främmande stats myndighetsorganisation. Hänvisningen till radiosignalspaning i det föreslagna nya 20 § 7 mom. har preciserats så att den gäller 60 § i den gällande lagen. Enligt 60 § 3 mom. i lagen om militär underrättelseverksamhet får information inte inhämtas om innehållet i andra än statliga aktörers meddelanden genom radiosignalspaning. Ingripandet i uppgifter om kommunikation mellan enskilda personer är således ringa och på dem tillämpas bestämmelserna i 7 kap. om förbud mot underrättelseinhämtning, utplåning av underrättelseinformation och underrättelse om användning av en metod för underrättelseinhämtning.

Justitiekanslern och dataombudsmannens byrå ansåg att det i propositionen bör beskrivas hurdana arrangemang det finns för rättssäkerheten och tillsynen i de situationer där Huvudstabens underrättelsechef beslutar om användning av radiosignalspaning som genomförs från Nordatlantiska fördragsorganisationens eller dess medlemsstaters fordon, fartyg eller luftfartyg eller markstation eller av någon annan metod för underrättelseinhämtning som föreskrivs i denna lag eller någon annan lag på finskt territorium, om underrättelseinhämtningen ingriper i de rättigheter som skyddas i 10 § i grundlagen. Hänvisningen till radiosignalspaning i det föreslagna nya 20 § 7 mom. har preciserats så att den gäller 60 § i den gällande lagen. Det internationella samarbetet vid radiosignalspaning ska således omfattas av samma rättsskyddsförfaranden som den nationella radiosignalspaningen.

Riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att det till 20 § 3 mom. i lagen om militär underrättelseverksamhet bör fogas en hänvisning till 60 §. I 20 § 3 mom. har införts en hänvisning till 60 § och dessutom har hänvisningen till radiosignalspaning i det föreslagna nya 20 § 7 mom. preciserats så att den gäller 60 § i den gällande lagen.

Riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att den åtskillnad mellan reglerade och oreglerade metoder för underrättelseinhämtning som föreslås i propositionsutkastet är problematisk och ansåg att propositionen bör kompletteras så att det framgår om användningen av en oreglerad metod för underrättelseinhämtning dock omfattas av bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning, utplåning av underrättelseinformation och avbrytande av radiosignalspaning i lagen om militär underrättelseverksamhet. Hänvisningen till radiosignalspaning i det föreslagna nya 20 § 7 mom. har preciserats så att den gäller 60 § i den gällande lagen. Det internationella radiosignalsamarbetet ska således omfattas av samma begränsningar som den radiosignalspaning som sker i Finland med stöd av 60 §.

Riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att det i det nya 7 mom. som föreslås i 20 § eller åtminstone i specialmotiveringen uttryckligen bör nämnas att det är fråga om sådan radiosignalspaning som avses i 60 § i lagen om militär underrättelseverksamhet. En hänvisning till 60 § har fogats till 7 mom. Riksdagens justitieombudsmans kansli ansåg att det i specialmotiveringen för tydlighetens skull bör nämnas att bestämmelserna i 82, 84 och 85 § om förbud mot underrättelseinhämtning, utplåning av underrättelseinformation och avbrytande av radiosignalspaning också tillämpas på den nu föreslagna radiosignalspaningen. Till specialmotiveringen har fogats ett förtydligande omnämmande av kravet på att bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning, utplåning av underrättelseinformation och avbrytande av radiosignalspaning ska iakttas.

Försörjningsberedskapscentralen ansåg att det är viktigt att säkerställa att Försörjningsberedskapscentralen har tillräcklig och förutseende tillgång till information från militär och civil underrättelseinhämtning i alla situationer. Hur lagen om militär underrättelseverksamhet fungerar och hur aktuell den är granskas i ett separat projekt.

Övriga lagar

Justitiekanslern fäste uppmärksamhet vid de ändringar i behandlingen av personuppgifter som föreslås i propositionens anknytande lagar nummer 6–8 och ansåg att regleringen kan bli svårhanterlig när det i alla tre lagarna föreskrivs om samma sak på olika sätt. Justitiekanslern fäste dessutom uppmärksamhet vid anknytande lag nummer 6 och vid att det för en person som inte är förtrogen med ärendet kan bli något oklart varför 3 punkten underpunkt b har uteslutits. Specialmotiveringen till den föreslagna anknytande lag nummer 6 har kompletterats.

Dataombudsmannens byrå fäste uppmärksamhet vid att det i propositionen inte har behandlats att de uppgifter som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar i och med Natomedlemskapet enligt dataombudsmannens byrå medför ändringar, via tillämpningsområdet för lagen om försvarsmakten, också i behandlingen av personuppgifter. Lagstiftningen om dataskydd inom försvarsministeriets förvaltningsområde kommer att granskas i ett separat projekt.

Enligt dataombudsmannens byrå bör man i propositionen bedöma hur skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen och iakttagandet av andra bestämmelser om skydd för personuppgifter kan tryggas i det internationella försvarssamarbetet till dess att bestämmelserna om behandling av personuppgifter uppdateras. Vid den fortsatta beredningen ansågs det viktigt att Försvarsmakten i all sin verksamhet iakttar gällande dataskyddsbestämmelser.

Huvudstaben fäste uppmärksamhet vid begreppen i lagen om militär krishantering i förhållande till den terminologi som används i Nato. Huvudstaben föreslog att man bör överväga att till lagstiftningen foga ett begrepp som täcker Försvarsmaktens internationella operationer. Systemet för beslutsfattande kommer att granskas i ett separat projekt tillsammans med berörda parter.

Övrigt

Justitieministeriet konstaterade att det vid den fortsatta beredningen ännu måste bedömas om propositionen behöver föras till grundlagsutskottet för behandling. Justitieministeriet ansåg dessutom att det till motiveringen till lagstiftningsordningen bör fogas en bedömning av om de föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning kan anses vara problemfria med tanke på 80 § i grundlagen. Vid den fortsatta beredningen har avsnittet om lagstiftningsordningen kompletterats i fråga om bemyndigandena att utfärda förordning.

Riksdagens justitieombudsmans kansli noterade att frågor som gäller laglighetskontrollen inte har behandlats i propositionsutkastet. Utrikesministeriet konstaterade för sin del i sitt utlåtande att utländska stater och deras representanter inte i Finland kan bli föremål för laglighetskontroll på grund av den immunitet som dessa aktörer åtnjuter med stöd av internationell sedvanerätt. Grundlagsutskottet har i samband med behandlingen av de regeringspropositioner som gäller Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete (RP 90/2023 rd och RP 58/2024 rd) konstaterat att förhållandet mellan den sändande statens verksamhet och skötseln av offentliga uppdrag enligt 108 § 1 mom. eller 109 § 1 mom. i grundlagen ska bedömas från fall till fall i laglighetsövervakarnas verksamhet. Området för laglighetskontrollen bestäms genom tolkning av grundlagens bestämmelser med beaktande av särdragen i varje tillämpningssituation. (GrUU 2/2024 rd, s. 6 och GrUU 28/2024 rd, s. 6).

Polisstyrelsen noterade att den inte har deltagit i beredningen av propositionen, men ansåg det dock viktigt att polisens tillräckliga deltagande bör beaktas redan i beredningsskedet i lagstiftningsprojekt av detta slag som anknyter till polisverksamheten. Vid den fortsatta beredningen ansågs det viktigt att olika myndigheter och intressentgrupper involveras och remissvaren har till den del det är möjligt beaktats vid beredningen av propositionen.

Amnesty International Finländska sektionen rf och De hundras kommitté i Finland rf föreslog ändringar i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet och behoven att ändra den kommer vid behov att granskas i ett separat projekt som leds av utrikesministeriet.

Underofficersförbundet rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Maanpuolustuksen henkilöstökuntaliitto MPHL ry, Maanpuolustuksen insinöörit MPI r.y., Befälsförbundet rf och Suomen Reserviupseeriliitto - Finlands reservofficersförbund rf fäste uppmärksamhet vid personalens och de värnpliktigas ställning i internationella uppdrag. Personalens och de värnpliktigas ställning granskas i ett separat projekt.

Finlands hamnar rf ansåg dessutom att när samarbetsformerna blir mångsidigare och aktiviteten allt mer ökar, kunde det ur hamnbranschens synvinkel vara motiverat att i Försvarsmaktens organisation skapa en kontaktpunkt som samordnar samarbetet i hamnarna. Vid den fortsatta beredningen ansågs det viktigt att verksamheten utvecklas mellan Försvarsmakten och hamnaktörerna.

Justitiekanslern tog propositionen till förhandskontroll av lagligheten. I justitiekanslerns promemoria om förhandskontroll av lagligheten fästes uppmärksamhet vid exakthet och noggrann avgränsning av den föreslagna 14 § i lagen om försvarsmakten samt vid regleringssättet för 18 a, 19 och 22 b § i den lagen. Propositionen har kompletterats utifrån promemorian och dessutom har formuleringen av 18 a § förtydligats. Vid den fortsatta beredningen har man stannat för att begära grundlagsutskottets utlåtande om grundlagsenligheten i det föreslagna 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om försvarsmakten

2 §. Försvarsmaktens uppgifter. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om fyra uppgifter som hör till Försvarsmakten: det militära försvaret av Finland; stödjande av andra myndigheter; deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet; deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering. Punkterna 1 och 2 i 1 mom., vilka gäller det militära försvaret av Finland och stödandet av andra myndigheter, har delats in i underpunkter. Det militära försvaret av Finland innefattar följande: övervakning av landområdena, vattenområdena och lufrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten; tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen; givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stärkande av försvarsviljan. Stödandet av andra myndigheter innefattar följande: handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt; deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten. I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller enligt paragrafens 2 mom. vad som föreskrivs särskilt.

Eftersom Finland nu är medlem i Nordatlantiska fördragsorganisationen, anses det nödvändigt att till bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter foga en uttrycklig bestämmelse om de förpliktelser som Natomedlemskapet medför till Försvarsmaktens verksamhet, på grund av deras betydelse ur en praktisk synvinkel. Därför föreslås det i propositionen att det till 1 mom. fogas en ny 2 punkt där det föreskrivs om den uppgift som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Momentets nuvarande 2, 3 och 4 punkt blir då 3, 4 respektive 5 punkten. Ändringen har inga direkta konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet, och dess syfte är att förtydliga bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter.

Enligt den nya 2 a-punkten i 1 mom. ska Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar innefatta försvar av Finland och de övriga medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen mot väpnade angrepp, i samarbete med dessa medlemsstaters väpnade styrkor. Bestämmelsen i underpunkten ålägger Försvarsmakten att vidta verkställighetsåtgärder för det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget i situationer där en eller flera medlemsstater är föremål för ett väpnat angrepp.

Artikel 5 i fördraget förpliktar medlemsstaterna att bistå en annan medlemsstat som utsätts för ett väpnat angrepp, genom att vidta de åtgärder som de anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt. I situationer som gäller det kollektiva försvaret enligt artikel 5 ska Försvarsmakten enligt propositionen, beroende på arten och omfattningen av det bistånd eller den samverkan som det beslutats om i enlighet med nationella beslutsförfaranden, kunna lämna till exempel experthjälp eller materielhjälp eller delta i uppdrag som förutsätter användning av militära maktmedel, för att försvara de övriga medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen. Försvarsmaktens trupper kan vid behov användas till exempel för att sätta Natos operativa planer i verket.

Tillämpningen av artikel 5 i nordatlantiska fördraget begränsas av det geografiska tillämpningsområde som definieras i artikel 6 i fördraget. Enligt propositionen ska Försvarsmakten, med beaktande av begränsningarna i artikel 6, kunna delta i uppgifter som avses i den nya 2 a-punkten i 1 mom. såväl i Finland som utanför Finlands territorium.

Utöver att bistå en medlemsstat som blivit utsatt för ett angrepp inbegriper den nya 2 a-punkten i 1 mom. också mottagande av bistånd i en situation där Finland blivit utsatt för ett sådant väpnat angrepp som lett till att artikel 5 i nordatlantiska fördraget har aktiverats. På motsvarande sätt ska de övriga medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen i situationer som gäller det kollektiva försvaret enligt artikel 5, beroende på arten och omfattningen av det bistånd eller den samverkan som det beslutats om i enlighet med nationella beslutsförfaranden, kunna lämna till exempel experthjälp eller materielhjälp eller delta i uppdrag som förutsätter användning av militära maktmedel, för att försvara Finland. Exempelvis det att Natos operativa planer sätts i verket på finskt territorium kan förutsätta att trupper från andra Natoländers väpnade styrkor sänds till Finland. För att ta emot militärt bistånd kan Försvarsmakten i enlighet med den nationella lagstiftningen delta i stödjandet av verksamhetsförutsättningarna för Natos medlemsstaters väpnade styrkor bland annat genom åtgärder inom värdlandsstöd som baserar sig på separata arrangemang och avtalas särskilt och som gör det möjligt för trupper att såväl anlända till Finland och operera i Finland som att lämna landet.

Enligt den nya 2 b-punkten i 1 mom. ska Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar dessutom innefatta upprätthållande och utvecklande av Finlands och Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar och försvarsförmåga.

De militära strukturerna och funktionerna inom Natos försvarssystem stöder sig på medlemsstaternas styrkor och förmågor. I och med att Finland är medlem i Nato förutsätter upprätthållandet och utvecklandet av det kollektiva försvaret och den kollektiva försvarsförmågan bland annat utvecklande av Försvarsmaktens förmågor för att uppnå de mål som fastställts i Natos försvarsplaneringsprocess, deltagande i den operativa planeringen, placering av personal i Natos lednings- och styrkestrukturer samt i Natos organ och byråer, utvecklande av beredskapen för ett effektivt mottagande av militärt bistånd samt utvecklande av interoperabiliteten mellan Försvarsmaktens trupper och trupperna från Natos medlemsstater. Inom Nato är den kollektiva avskräckningen och det kollektiva försvaret nära kopplade till varandra. Uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid och Natos snabbinsatsstyrkor är

centrala funktioner i upprätthållandet av Natos avskräckning och försvar, och Försvarsmakten deltar i funktionerna i enlighet med nationella riktlinjer och beslut.

Avsikten är att Försvarsmaktens nya uppgift ska omfatta all fortlöpande verksamhet inom ramen för Nato som hänför sig till det kollektiva försvaret och som på grund av sin natur och med beaktande av andra myndigheters lagstadgade uppgifter och befogenheter i Finland hör till Försvarsmaktens ansvarsområde.

Enligt den nu gällande 3 punkten i 1 § 1 mom. omfattar Försvarsmaktens uppgifter deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. På grund av att det i paragrafens 1 mom. enligt propositionen ska ingå en ny 2 punkt, föreslås att den nuvarande 3 punkten omnumreras så att den blir 4 punkten och att punkten preciseras genom att det till den fogas en bestämmelse om att den är tillämplig på annat lämnande av internationellt bistånd, annan samverkan och annan internationell verksamhet "än vad som ingår i en uppgift som avses i 2 punkten". Syftet med detta är att framhäva att också verksamhet enligt den nya 2 punkten till sin karaktär kan vara sådant lämnande av internationellt bistånd, sådan samverkan eller sådan annan internationell verksamhet i fråga om vilka beslut om deltagande ska fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet eller lagen om försvarsmakten. Bestämmelserna i fråga ska enligt propositionen också kunna tillämpas på beslutsfattande som gäller det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget i Finland eller utanför Finland och deltagande i uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid.

När det gäller sådan samverkan som ingår i den nya uppgiften kan det utifrån verksamhetens karaktär och regionala dimension samtidigt också vara fråga om militärt försvar av Finland. Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten innefattar det militära försvaret av Finland övervakning av landområdena, vattenområdena och lufterummet samt tryggnad av den territoriella integriteten. Det militära försvaret av Finland kan i vissa situationer, särskilt när det gäller samverkan och sedvanlig fartygstjänstgöring, ske utanför Finlands territorium.

All verksamhet som hänför sig till det kollektiva försvaret och som ingår i den nya 2 punkten ska dock inte anses vara internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Till exempel den internationella övningsverksamhet och det lägesbildssamarbete som Försvarsmakten bedriver med Nato och dess medlemsstater inom ramen för Nato och som omfattas av sina egna beslutsförfaranden och avtalsarrangemang ska inte heller i fortsättningen anses vara sådant lämnande av internationellt bistånd, sådan samverkan eller sådan annan internationell verksamhet som avses i lagen. Utanför dessa begrepp kan också lämnas annan sådan till Natos kollektiva försvar anknyttande verksamhet, såsom Natos standardiseringsverksamhet, som Försvarsmakten bedriver antingen med egen behörighet eller under försvarsministeriets styrning och i fråga om vilken det på beslutsfattandet inte tillämpas lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet eller lagen om försvarsmakten. Beslutsfattandet ska dock alltid betraktas utifrån en helhetsbedömning från fall till fall. Detta framhäver betydelsen av Finlands försvarspolitiska beslutsfattande med beaktande av att det i 2 punkten enligt förslaget föreskrivs att en av Försvarsmaktens uppgifter är Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar, vilket bland annat omfattar uppgifter som hör till alliansens kollektiva försvar under fredstid.

Natos och EU:s åtgärder kompletterar varandra, och den nya uppgiften avseende Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som följer av Natomedlemskapet ändrar inte

Försvarsmaktens uppgifter enligt 1 mom. 4 punkten i anslutning till situationer som avses i EU:s solidaritetsklausul eller klausul om ömsesidigt stöd och bistånd.

Utöver uppgifterna inom det kollektiva försvaret har Nato också annan verksamhet som genomförs med militära resurser. Om den verksamheten inte har samband med Natos kollektiva försvar, ska uppgiften i fråga även i fortsättningen kunna betraktas utifrån huruvida det handlar om lämnande av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet enligt 4 punkten. Försvarsmakten kunde till exempel delta i nödhjälp som genomförs genom Nato eller inom ramen för Nato för att svara på behoven vid epidemier eller naturkatastrofer, såsom översvämningar eller jordskalv, eller för att upprätthålla säkerheten vid stora offentliga evenemang, såsom internationella idrottsevenemang och internationella konferenser, till den del det vore fråga om bistånd som hör till Försvarsmaktens ansvarsområde, eller på begäran av ett behörigt ministerium eller en behörig myndighet även för att stödja en annan finsk myndighet.

Den i kraft varande 4 punkten i 1 mom., vilken gäller deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering, föreslås bli en ny 5 punkt. Natomedlemskapet ska inte påverka uppgiften innehållsmässigt, utan Finland ska även i fortsättningen utifrån punkten i fråga enligt egen prövning kunna delta i sådan militär krishantering enligt lagen om militär krishantering som Nato föranstaltar.

När det gäller samråd enligt artikel 4 i nordatlantiska fördraget, kan den verksamhet som Försvarsmakten ska ansvara för enligt propositionen hänföra sig till flera olika uppgifter inom Försvarsmakten. I ljuset av de nuvarande bestämmelserna behöver varje fråga granskas som en helhet utifrån en prövning från fall till fall.

Till övriga delar föreslås paragrafens sakinnehåll kvarstå oförändrat.

4 a §. Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium. 12 §. Lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. I paragraferna föreskrivs det om begäran om internationellt bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde och om samverkan inom Finlands territorium (4 a §) samt om lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet (12 §) och om försvarsministeriets beslutsfattande om deltagande i dessa uppgifter.

I och med att Finlands Natomedlemskap nu är ett faktum föreslås i propositionen att det i 4 a § och 12 § 1 mom. vid sidan av en annan stat, Europeiska unionen och en internationell organisation ska nämnas "Nordatlantiska fördragsorganisationen", som en uttrycklig internationell organisation av vilken bistånd som hör till Försvarsmaktens behörighet kan begäras och till vilken bistånd som hör till Försvarsmaktens behörighet kan lämnas samt med vilken Försvarsmakten kan delta i samverkan såväl inom som utanför Finlands territorium. Nordatlantiska fördragsorganisationen anses med tanke på Försvarsmaktens verksamhet vara en så central internationell organisation att den bör vara en organisation som uttryckligen nämns i bestämmelserna. Bestämmelserna kan också fortsättningsvis tillämpas på andra internationella organisationer än Nato, såsom FN, och därför föreslås det att det till bestämmelserna fogas bistånd till en "annan" internationell organisation, begäran om bistånd av en "annan" internationell organisation och samverkan med en "annan" internationell organisation.

De föreslagna ändringarna är av teknisk natur och avsikten är inte att ändra nuläget. De nuvarande ordalydelserna i paragraferna innehåller hänvisningar till internationella organisationer och möjliggör således också för närvarande beslutsfattande i sådana mindre viktiga situationer på vilka lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet inte tillämpas och där Finland behöver fatta beslut om

lämnande av bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde till Nato, om begäran om sådant bistånd av Nato eller om Försvarsmaktens deltagande i samverkan med Nato på eller utanför finskt territorium. Ändringarna inverkar inte heller på de nuvarande behörighetsarrangemangen i situationer som gäller internationell verksamhet, och vilken lag som är tillämplig på en viss verksamhet ska även i fortsättningen fastställas utifrån en prövning från fall till fall.

14 §. Tillfällig rätt att använda fastigheter. Med avseende på 1 mom. föreslås i propositionen att det i momentet införs en möjlighet att tillfälligt använda fastigheter också för att försvarssamarbetet och verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Enligt gällande lagstiftning har Försvarsmakten rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Det försvarssamarbete och det verkställande av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som avses i det föreslagna momentet omfattar också andra situationer än sådan övningsverksamhet och höjning av försvarsberedskapen som avses i den gällande lagstiftningen, vilket utvidgar användningsändamålet för fastigheter som används tillfälligt.

De nya grunderna för tillfällig nyttjanderätt till fastigheter föreslås inbegripa såväl bilateralt eller multilateralt försvarssamarbete mellan olika stater som verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. I paragrafen ska med försvarssamarbete avses övningsverksamhet och operativ verksamhet som genomförs bilateralt eller multilateralt med andra stater och med verkställande av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar till exempel övningsverksamhet eller operativ verksamhet som genomförs inom ramen för Nato på finskt territorium samt därmed sammanhängande förflyttnings- och transiteringssituationer. Enligt propositionen kan fastigheternas användningsändamål också delvis överlappa varandra, för i försvarssamarbetet och verkställandet av det kollektiva försvaret kan det även vara fråga om militär övningsverksamhet eller höjning av försvarsberedskapen. Propositionen innebär då att man stöder sig på båda grunderna parallellt. I en hotande situation kan det till exempel med Finlands medverkan komma trupper till Finland redan innan försvarsberedskapen höjs, varvid det för styrkegenereringen kan behövas områden på samma sätt som när försvarsberedskapen höjs på nationell nivå. Då grundar sig användningen av fastigheter inte på en höjning av försvarsberedskapen eller militär övningsverksamhet. Grunden för användning kan dock med avseende på användningsändamålet och situationens allvar jämföras med en höjning av försvarsberedskapen.

Försvarssamarbetet och verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar förutsätter att trupper och materiel anländer till, rör sig i och befinner sig i Finland samt lämnar Finland. Att möjliggöra det att trupper och materiel kan förflytta sig kan också kräva till exempel fysiska begränsningar av rätten att röra sig på ett område, för att förhindra att utomstående aktörer kan påverka verksamheten hos trupper av en främmande stats väpnade styrkor, när dessa trupper anländer till, befinner sig i eller lämnar Finland. Försvarsmakten måste förfoga över områdena eller platserna, för att de ska kunna beläggas med sådana förbud och begränsningar i rörelsefriheten som avses i 15 § i lagen om försvarsmakten. Med områden och platser som Försvarsmakten förfogar över avses bland annat fastigheter som med stöd av 14 § används tillfälligt av Försvarsmakten. Genom den ändring som föreslås i propositionen blir det möjligt att tillfälligt använda fastigheter också i samband med försvarssamarbetet och verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Den rätt att tillfälligt ta i bruk fastigheter som det föreskrivs om i paragrafen ska dock kvarstå hos Försvarsmakten.

Enligt det gällande 3 mom. i paragrafen ska det i fråga om användning av fastigheter ingås en muntlig eller skriftlig överenskommelse med fastighetens ägare eller innehavare. Om en överenskommelse inte kan nås, får staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten eller Försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen besluta om användningen av fastigheten. På grund av att man i första hand ska ingå en överenskommelse, ska man när det gäller tillfälligt ibruktagande av fastigheter även i fortsättningen ge prioritet åt beaktandet av eventuella verksamhetsspecifika regleringar om användning av fastigheter och om begränsningar.

Exempelvis kan enligt 88 § 5 mom. i luftfartslagen (864/2014) en flygplatsoperatör på framställning av militärmyndigheten förbjuda eller begränsa användningen av en flygplats för högst sju dygn, om det är nödvändigt för att upprätthålla landets försvar. I fråga om flygplatser ska 14 § i lagen om försvarsmakten således tillämpas endast om 88 § 5 mom. i luftfartslagen inte lämpar sig för det ändamål som avses eller om överenskommelse med flygplatsoperatören inte nås. Försvarsmakten har dessutom ett etablerat samarbete med hamnarnas verksamhetsutövare, som även i fortsättningen bör utnyttjas.

Att det användningsändamål som hänför sig till tillfällig nyttjanderätt till fastigheter utvidgas till att omfatta försvarssamarbete och verkställande av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar kan för sin del också främja det att avtalsbestämmelsen i artikel 3.4 i avtalet om försvarssamarbete förverkligas i praktiken. Syftet med avtalsbestämmelsen i fråga är att göra det lättare för amerikanska styrkor, amerikanska avtalsentreprenörer och finländska avtalsentreprenörer att tillfälligt få tillträde till anläggningar och områden som inte ingår i de anläggningar och områden som räknas upp i bilagan till avtalet om försvarssamarbete. Områdena i fråga kan vara privata eller allmänna områden, såsom vägar, hamnar och flygplatser, och de kan således ägas antingen av finska staten, av en kommun eller av en privatperson. Enligt avtalsbestämmelsen ska det finska verkställande organet sträva efter att underlätta för amerikanska styrkor och avtalsentreprenörer att tillfälligt få tillträde till privata eller offentliga områden, till exempel genom att avtala om detta med markägare och förvaltare av trafikinfrastruktur samt genom att förhandla om fördelningen av kostnaderna och ansvaret för användningen av eventuella områden och infrastruktur med de aktörer som ansvarar för dem.

Den föreslagna ändringen har också samband med 13 § i lagen om avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, enligt vilken Försvarsmakten på ett område som den förfogar över kan ställa sådana platser till den sändande statens förfogande som avses i artikel VII.10 a i Nato Sofa. Artikel VII.10 a i Nato Sofa innehåller en bestämmelse om att den sändande statens militärpolis har behörighet att upprätthålla ordning och säkerhet på sådana platser på den mottagande statens territorium som den sändande statens styrka disponerar. Enligt 10 a-punkten i artikeln ska reguljära militära enheter och förband ha rätt att övervaka förläggningar, anläggningar och andra lokaler som de disponerar enligt avtal med den mottagande staten. Vidare får enligt punkten styrkans militärpolis vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa upprätthållandet av ordning och säkerhet i sådana lokaler. Genom den föreslagna ändringen av 14 § i lagen om försvarsmakten utvidgas tillämpningen av ovannämnda bestämmelse till att omfatta också situationer där man för den sändande statens styrkor för den verksamhet som överenskommit med dem behöver ställa till förfogande andra fastigheter än sådana som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, men där grunden för att fastigheterna används inte är höjning av försvarsberedskapen eller övningsverksamhet. Det kan till exempel vara fråga om krav som följer av operativ verksamhet. Genom bestämmelsen skapas inga nya rättigheter eller befogenheter för en främmande stats styrkor, utan det är här fråga om att säkerställa att Försvarsmakten kan ställa behövliga områden till den sändande statens förfogande i alla situationer där försvarssamarbetet eller verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar förutsätter det. Beviljandet av sådan förfoganderätt

som avses i 13 § i lagen om avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor medför emellertid också rätt för den sändande statens militärpolis att på området i fråga vidta sådana åtgärder som avses i artikel VII.10 a i Nato Sofa. Sådan förfoganderätt över ett område ska enligt propositionen vara behovsbunden och tillfällig, och varaktigheten för den ska avgöras från fall till fall. Stadigvarande närvaro ska fortsättningsvis förutsätta användning av andra metoder för att få tillgång till behövliga områden.

Även i fortsättningen ska det förutsättas att användningen av en fastighet är av tillfällig karaktär, och Försvarsmakten ska kontinuerligt bedöma huruvida kravet på nödvändighet uppfylls vid tillämpningen av bestämmelsen. Verksamheten får inte framöver heller orsaka onödig olägenhet eller skada på egendom, vilket i praktiken förutsätter att fastighetsägarens behov vägs in i den mån det är möjligt med beaktande av karaktären hos och syftet med den verksamhet som Försvarsmakten bedriver på fastigheten.

Vidare bör noteras att fastighetsägaren fortsättningsvis har rätt att begära omprövning och i sista hand söka ändring i ett beslut som gäller användning av en fastighet, i enlighet med vad som föreskrivs i 5 mom. Till exempel den tid som en fastighet används ska således i praktiken i inget fall kunna bli längre än vad den kan bli utifrån de nuvarande grunderna för användning. Försvarsmakten ska dessutom, med beaktande av omständigheterna och ärendets brådskande natur, sträva efter att fatta beslut om användning av en fastighet i så god tid som möjligt, för att ägaren ska ha tillräckligt lång tid på sig att begära omprövning eller söka ändring i beslutet.

När det gäller att ta i bruk fastigheter på permanent basis, ska fastigheterna förvärvas för Försvarsmaktens bruk till exempel genom hyresavtal, fastighetsköp eller i sista hand expropriation enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för säkerställande av den nationella säkerheten (468/2019), i enlighet med vad som föreskrivs i den lagen. Permanent bruk kan handla om till exempel inrättande av garnisoner eller staber eller utvidgning av dem annat än tillfälligt.

När det gäller paragrafens 5 mom. föreslås det att det ändras så att hänvisningen till den upphävda förvaltningsprocesslagen ersätts med en hänvisning till den gällande lagen om rättegång i förvaltningsärenden, och i lagförslaget har hänvisningen uppdaterats till att motsvara det nutida skrivsättet.

Till övriga delar föreslås inga ändringar i paragrafens bestämmelser, och beslutsfattandet, förbuden och ersättningsansvaret i anslutning till tillfällig användning av fastigheter förblir enligt propositionen oförändrade. Försvarsmakten ska inte heller i fortsättningen ha rätt att använda bostadshus eller gårdsplaner och trädgårdar i anslutning till dem, odlingsmark före skörden eller försöksfält inom jord- och skogsbruket. Den tillfälliga rätten att använda fastigheter ska fortsättningsvis kunna omfatta helheter som består av flera fastigheter. Dessutom ska tillfälligt ibruktagande av fastigheter fortfarande vara kopplat till ett krav på nödvändighet, och i fråga om rätten att använda en fastighet ska det i första hand ingå en överenskommelse med fastighetsinnehavaren. Inte heller till denna del ändras rättsläget. Bestämmelser om de befogenheter en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst har på områden som används av Försvarsmakten finns i 18, 19–22 samt 23 och 23 c § i lagen om försvarsmakten.

15 §. Förbud och begränsningar beträffande rätten att röra sig på områden som används av Försvarsmakten. I paragrafen föreskrivs det om Försvarsmaktens rätt att förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som används av Försvarsmakten eller att begränsa rätten att röra sig där. Paragrafen innehåller dessutom bestämmelser om sättet och formen för beslutsfattande i fråga om förbud och begränsningar som hänför sig till rörelsefriheten.

Enligt propositionen ändras paragrafens rubrik så att den mer ingående beskriver paragrafens text och Försvarsmaktens behörighet att meddela förbud och begränsningar avseende rörelsefriheten på de områden som Försvarsmakten använder. Ändringen är en följd av den ändring som föreslås för 14 §, och genom den blir det tydligare att förbud och begränsningar kan meddelas också i fråga om andra områden än sådana som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över.

När det gäller 1 mom. föreslås en lagteknisk ändring, så att Försvarsmakten skrivs med stor begynnelsebokstav.

I övrigt ska momentet förbli oförändrat. Sådana militära orsaker som avses i momentet ger även i fortsättningen möjlighet att meddela förbud och begränsningar i fråga om rätten att röra sig på områden som Försvarsmakten förfogar över, vilka i och med den ändring som föreslås med avseende på 14 § också omfattar områden som på grundval av försvarssamarbetet och verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar används av Försvarsmakten tillfälligt.

När det gäller paragrafens 5 mom. föreslås det att det ändras så att hänvisningen till den upphävda förvaltningsprocesslagen ersätts med en hänvisning till den gällande lagen om rättegång i förvaltningsärenden, och i lagförslaget har hänvisningen uppdaterats till att motsvara det nutida skrivsättet.

18 §. Upprätthållande av säkerhet och ordning på ett område som används av Försvarsmakten. Paragrafens rubrik ändras enligt propositionen så att den gäller områden som används av Försvarsmakten, och paragrafen ändras så att den omfattar områden som används av Försvarsmakten i allmänare bemärkelse. För närvarande omfattar paragrafens bestämmelser endast områden som Försvarsmakten använder stadigvarande.

I propositionen föreslås en motsvarande ändring i 1 mom. som i paragrafens rubrik. Hittills har bestämmelsen gällt endast områden som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, men på grund av försvarssamarbetet är det ändamålsenligt att utvidga bestämmelsens tillämpningsområde också till områden som Försvarsmakten använder tillfälligt.

I och med ändringen kan garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband meddela närmare föreskrifter om hur säkerhet och ordning ska upprätthållas i praktiken på ett område som Försvarsmakten förfogar över på annat sätt än stadigvarande. De föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan gälla till exempel den praktiska genomföringen av passagekontroller och säkerhetsarrangemang.

Som ett nytt 2 mom. i paragrafen föreslås det bemyndigande att utfärda förordning som för närvarande ingår i 18 § 1 mom.

18 a §. Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter. I propositionen föreslås att 1 mom. förtydligas och att momentets tillämpningsområde utvidgas. Enligt förslaget delas paragrafens nuvarande 1 mom. upp i två moment, för att göra bestämmelserna begripligare. Ändringen innebär att det föreslagna 1 mom. innehåller bestämmelser om personskyddsuppgifter och det nya 2 mom. bestämmelser om garanterande av immuniteten vid transporter av särskilda tillgångar och för en främmande stats trupper.

Till övriga delar har man inte för avsikt att ändra bestämmelserna om Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter. Vid utförandet av säkerhetsuppgifter ska bestämmelserna i 18 b § (de principer som ska iakttas vid säkerhetsuppgifter), 18 c § (samarbete med polisen i samband med

säkerhetsuppgifter) och 18 d § (säkerhetsmäns tjänstetecken och angivande av ställning samt identifiering av säkerhetsmän), som gäller Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter, tillämpas.

Enligt lagförslaget 1 mom. kan säkerhetsuppgifter utföras av en tjänsteman vid Försvarsmakten som fått särskild utbildning, och i enlighet med den gällande lagen används om den personen benämningen säkerhetsman. Till denna del medför propositionen inga ändringar i momentet.

En säkerhetsman kan enligt förslaget skydda sådana personer som tillhör de kategorier som nämns närmare i momentet, om det är fråga om personer som behöver särskilt skydd. För skyddande av en person används benämningen personskydd. Hänvisningen till en person som behöver särskilt skydd ska syfta på att det inom Försvarsmakten har gjorts en hotbedömning av det hot som riktas mot en person som avses i momentet. Utifrån hotbedömningen ska det också beslutas om de säkerhetsåtgärder som ska vidtas i samarbete med polisen.

Förslaget 1 mom. 1–3 punkten motsvarar till innehållet det gällande momentet. Enligt 1 punkten kan föremålet för personskydd vara en person som är anställd vid Försvarsmakten och som behöver särskilt skydd, såsom exempelvis kommendören för Försvarsmakten och andra tjänstemän vid Försvarsmakten som har sådan specialkompetens som har betydelse med tanke på försvaret. Om säkerhetsläget snabbt förändras, har Försvarsmakten möjlighet att snabbt ge det skydd som behövs. Framför allt i samband med utveckling och höjning av beredskapen utsätts de som hör till Försvarsmaktens militära ledning och vissa specialsakkunniga inom Försvarsmakten för särskild fara.

När det gäller 2 och 3 punkten i det föreslagna momentet kan föremålet för personskydd vara en person som hör till en främmande stats militära ledning eller en person som representerar en internationell organisation. Försvarsmakten bedriver ett nära internationellt samarbete med flera olika staters väpnade styrkor och flera internationella organisationer, vilket har accentuerats ytterligare i och med Natomedlemskapet, avtalet om försvarssamarbete och förändringen i säkerhetsläget. Ett villkor för besök av sådana aktörer som avses ovan kan vara att en viss säkerhetsnivå kan garanteras. Då behöver den som besöker landet inte separat göra egna utredningar i den stat som besöket gäller. Trots att det inte kan anses föreligga något omedelbart hot mot aktörer som besöker Finland, kan ett villkor för ett besök vara att tillräckliga säkerhetsarrangemang garanteras, till exempel genom att tillsätta en säkerhetsman.

Det föremål för personskydd som avses i förslaget 1 mom. 4 punkten är nytt i förhållande till det gällande momentet. Enligt den föreslagna punkten ska Försvarsmakten ha rätt att på allmän plats garantera säkerheten också för experter som behöver särskilt skydd och som representerar en främmande stat eller en internationell organisation och är Försvarsmaktens gäster. Behovet av att skydda experter ska alltid basera sig på en riskbedömning. Huruvida en expert behöver skyddas ska även bedömas utifrån det specifika kompetensområdet i fråga, alltså utifrån huruvida det finns tillgång till motsvarande expertis bland andra experter eller huruvida den aktuella expertisen endast innehas av några få personer och inte är lätt att ersätta.

I den föreslagna paragrafens 2 mom. föreskrivs det om skydd för transporter av särskilda tillgångar. Momentet motsvarar i huvudsak den senare delen av 1 mom. i den gällande paragrafen, men dess tillämpningsområde ska enligt propositionen utvidgas till att omfatta också internationella aktörers särskilda tillgångar och en främmande stats trupper.

Enligt det nya 2 mom. ska en säkerhetsman kunna garantera immuniteten vid transporter av Försvarsmaktens särskilda tillgångar på motsvarande sätt som enligt det gällande momentet. Med särskilda tillgångar avses sådana tillgångar av Försvarsmakten som i annat bruk än Försvarsmaktens kan äventyra den allmänna säkerheten, statens säkerhet eller försvarets

funktionsförmåga. Tillgångarna omfattar också sådana handlingar och sådan information som är kritiska med tanke på landets försvar.

I förhållande till det gällande momentet omfattar det föreslagna 2 mom. också skydd av sådana transporter som hänför sig till en främmande stats väpnade styrkor, Natos eller en Natomedlemsstats särskilda tillgångar. Vidare fogas till momentet en bestämmelse om rätt att skydda en främmande stats trupper.

Det behov av skydd som avses i momentet kan komma i fråga exempelvis i situationer där det kollektiva försvaret verkställs eller i situationer av annat praktiskt försvarssamarbete, såsom internationella övningar som ordnas i Finland eller annat samarbete där särskilt militärt materiel eller särskild militär information måste transporteras till eller inom finskt territorium. Den föreslagna ändringen omfattar skyddet av särskilda tillgångar som tillhör de väpnade styrkorna för en stat som agerar på finskt territorium med Finlands samtycke. När det gäller de väpnade styrkor som avses i momentet är det huvudsakligen fråga om Natos medlemsstater, men det kan också vara fråga om Natos partnerstater för fred.

Fortsättningsvis ska det alltid förutsättas behörigt beslutsfattande när en främmande stats väpnade styrkor kommer till finskt territorium. Den ändring som nu föreslås påverkar inte detta.

Genom det föreslagna 2 mom. förverkligas den målsättning som följer av artikel VII.11 i Nato Sofa enligt vilken de avtalsslutande parterna ska sträva efter att införa sådan lagstiftning som är nödvändig för att trygga övriga avtalsslutande parter tillräcklig säkerhet och tillräckligt skydd. Dessutom uppfylls genom ändringen av momentet det krav i artikel 6.3 i avtalet om försvarssamarbete enligt vilket Finland har det främsta ansvaret för att trygga säkerheten för och försvaret av de amerikanska styrkorna och deras militära operationer.

Med det tillägg av en främmande stats trupper som enligt propositionen fogas till paragrafens 2 mom. ska i linje med artikel 1.1 a i Nato Sofa avses den personal som hör till land-, sjö eller luftstridskrafterna för en avtalsslutande part, när personalen befinner sig på tjänsteuppdrag inom en annan avtalsslutande parts territorium inom nordatlantiska fördragets område. I definitionerna i artikel 2 i avtalet om försvarssamarbete hänvisas det i fråga om styrkor till den definition som finns i Nato Sofa.

Enligt propositionen görs i 3 mom. de ändringar som 1 och 2 mom. föranleder. I 3 mom. hänvisas det till befogenheter som det föreskrivs om senare i lagen och till polisens möjlighet att begränsa Försvarsmaktens säkerhetsverksamhet. Närmare bestämmelser om samarbete med polisen finns i nuläget i 18 c § i lagen om försvarsmakten, och avsikten är inte att ingripa i detta.

Den gällande paragrafens 3 mom. föreslås bli flyttat så att det blir den nya paragrafens 4 mom. I momentet ska det enligt propositionen föreskrivas om situationer där en säkerhetsman vid utförandet av en säkerhetsuppgift varit tvungen att utöva de befogenheter som avses i 3 mom. När befogenheterna har börjat utövas, ska utförandet av uppgiften enligt propositionen överföras till polisen eller en annan behörig myndighet så snart som möjligt. Vid utförandet av en personskyddsuppgift ska omhändertagandet av situationen överföras till polisen så snart som möjligt till exempel då ett första angrepp har skett mot en person som ska skyddas. Överföring av uppgiften till någon annan behörig myndighet kan komma i fråga till exempel då det vid transport av Försvarsmaktens särskilda tillgångar inträffar en olycka som kan medföra olägenhet för utomstående. Då är det räddningsverket som är den behöriga myndigheten.

Den gällande paragrafens 4 mom. föreslås bli flyttat så att det blir den nya paragrafens 5 mom. Enligt momentet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans maktmedels- och

skyddsredskap genom förordning av statsrådet. Med stöd av det gällande 4 mom. har statsrådets förordning om maktmedelsredskap och skyddsutrustningar för försvarsmaktens säkerhetsmän (245/2017) utfärdats.

Den gällande paragrafens 5 mom. flyttas enligt propositionen så att det blir den nya paragrafens 6 mom. Enligt momentet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans specialutbildning och om behörighetskraven för den som leder utförandet av säkerhetsuppgifter genom förordning av försvarsministeriet. De frågor som regleras genom förordning motsvarar i sak vad som krävs av polismän och gränsbevakningsmän i motsvarande situationer. Med stöd av det gällande 5 mom. har försvarsministeriets förordning om utbildning för säkerhetsmän, om särskilda behörighetskrav för den som leder en säkerhetsuppgift, om säkerhetsmännens tjänstemärke och om övervakning av användningen av maktmedel (287/2017) utfärdats.

19 §. *Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person.* Enligt propositionen stryks i 1 mom. omnämmandet av att befogenheterna enligt paragrafen får utövas på sådana områden som Försvarsmakten förfogar över stadigvarande, och i fortsättningen ska det i paragrafen endast hänvisas till områden som Försvarsmakten förfogar över. Bestämmelsen blir således tillämplig också på områden som tagits i bruk med stöd av 14 §.

Ändringen av paragrafen är motiverad för att Försvarsmakten på ett tillförlitligt sätt ska kunna säkerställa att personer som inte har rätt att röra sig eller vistas på ett område vid behov kan avlägsnas från området. Försvarsmakten ska även ha rätt att avlägsna en person som lovligt vistas på ett område, om personen stör eller äventyrar andras eller sin egen säkerhet.

Vid utövandet av befogenheterna på sådana områden som används av Försvarsmakten som avses i 14 § men i fråga om vilka det dock inte har fattats något beslut enligt 15 § om begränsningar eller förbud med avseende på rörelsefriheten, ska tyngdpunkten ligga på att kontrollera personers identitet och avlägsna sådana personer från platsen som äventyrar andra eller sig själva. Områden som avses i 15 § ska märkas ut på det sätt som framgår av bestämmelserna, så på dessa områden kan också en mer omfattande utövning av befogenheterna anses vara godtagbar och motiverad, eftersom den person som är objekt för befogenheterna har haft möjlighet att räkna ut att området är sådant att det inte kan anses allmänt tillåtet att röra sig och vistas där.

I övrigt ändras paragrafen inte.

22 b §. *Befogenheter vid garanterande av immuniteten vid transport av särskilda tillgångar och för en främmande stats trupper.* I propositionen föreslås att hänvisningen till Försvarsmakten i paragrafens rubrik stryks. Genom att ändra paragrafen blir det möjligt för Försvarsmakten att också skydda transporter av särskilda tillgångar som tillhör andra staters väpnade styrkor och Nordatlantiska fördragsorganisationen. Till paragrafen fogas enligt förslaget dessutom en bestämmelse som ger möjlighet att skydda en främmande stats trupper.

I nuläget krävs det att skyddsåtgärderna är nödvändiga för ett vederbörligt skydd av immuniteten hos transporten av de särskilda tillgångarna. Detta innebär att hotet måste bedömas vara så konkret att det är motiverat att utöva befogenheterna i fallet i fråga. Till denna del föreslås det i propositionen inte några ändringar i förhållande till nuläget, utan det ska fortsättningsvis vara så att åtgärderna måste vara nödvändiga i den aktuella situationen. Enligt den gällande lagstiftningen kan Försvarsmakten spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda särskilda tillgångars immunitet. Dessutom har en säkerhetsman rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande

är sannolikt att personen kommer att göra sig skyldig till brott som riktas mot Försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polisman som hör till polisbefälet eller polisens fältchef kan begränsa utövandet av befogenheterna.

En person kan också gripas, om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot Försvarsmaktens särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

I propositionen förslås det att det i paragrafen införs rätt att utöva befogenheterna att skydda integriteten hos transporter av särskilda tillgångar också när det gäller transporter av särskilda tillgångar som tillhör en främmande stats väpnade styrkor eller Nordatlantiska fördragsorganisationen. Det handlar om en utvidgning av behörigheten. Till övriga delar har man inte för avsikt att ändra befogenheterna eller de principer som sammanhänger med dem.

Ändringsbehovet hänför sig till ändringsbehovet i 18 a § 1 och 2 mom.

Befogenheterna föreslås dessutom bli utvidgade till att omfatta en främmande stats trupper. Denna utvidgning härrör från Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete. Med en främmande stats trupp ska avses en styrka enligt artikel 1.1 a i Nato Sofa. Den föreslagna formuleringen omfattar också sådana styrkor som avses i avtalet om försvarssamarbete, vilka definieras genom en hänvisning till den ovan nämnda definitionen i Nato Sofa.

Utgångspunkten för Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete är att den mottagande staten ska kunna erbjuda den sändande statens styrkor tillräckliga säkerhetsarrangemang. Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete ger å andra sidan också de styrkor som avses i avtalen behörighet att agera självständigt, när situationen kräver det. Med de ändringar som nu behandlas strävar man efter att garantera att de finländska myndigheterna kan erbjuda främmande staters styrkor tillräckliga säkerhetsarrangemang, för att dessa inte självständigt ska behöva vidta åtgärder.

Garanterandet av säkerheten kan i praktiken ske i omedelbar närhet av Försvarsmaktens områden eller i samband med att en främmande stats trupper förflyttar sig. I den förstnämnda situationen kan det bli aktuellt att utöva befogenheterna, om det agerande som riktar sig mot immuniteten hos en främmande stats trupp på ett sådant område av Försvarsmakten som används av den främmande statens styrkor inte kan stoppas någon annanstans än utanför Försvarsmaktens område, i omedelbar närhet av området.

Väpnade styrkor förflyttar sig i praktiken i konvojer. I synnerhet i samband med större krigsövningar och annan verksamhet ges omfattande information om de konvojer som rör sig på allmän väg eller någon annanstans. Säkerheten för konvojerna och de tillgångar och trupper som transporteras där strävar man i första hand att garantera genom att säkerställa en sådan formation hos och förflyttning av konvojerna som är ändamålsenlig med tanke på de tillgångar och trupper som transporteras. Situationen kan dock förändras plötsligt, om en konvoj blir tvungen att stanna till exempel på grund av en olycka eller av att ett yttre hot konkretiseras. I sådana situationer bör man när det är nödvändigt kunna bilda ett skyddsområde runt konvojen och vid behov kunna vidta andra åtgärder som det föreskrivs om i paragrafen.

Det bör noteras att bestämmelserna i paragrafen förutsätter nära samarbete med polisen och att polisen vid behov kan begränsa utövandet av befogenheterna. Dessutom ska skyldigheten att samverka med polisen enligt 18 c § alltid beaktas vid organiseringen av säkerhetsuppgifter.

I enlighet med nuläget föreslås i propositionen att en säkerhetsman som fått specialutbildning enligt paragrafens 1 mom. ska ha rätt att spärra av, stänga och utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning samt att begränsa eller förbjuda vistelse där, i de exceptionella situationer som bestämmelsen omfattar.

Att det föreslagna momentet innehåller ett omnämnande av omedelbar närhet syftar till att det område som skyddas endast ska täcka det nödvändiga området i närheten av den transport eller den trupp av en främmande stat som kräver skydd. På detta sätt förhindras också att det inom det område som behövs för att skydda transporten uppstår sådana situationer där det är fråga om uppgifter som hänför sig till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Begreppet omedelbar närhet ska tolkas snävt och det ska särskiljas från begreppet omedelbar närhet i den form som används i avtalet om försvarssamarbete (se RP 58/2024 rd, s. 168).

Paragrafens 2 mom. föreslås innehålla bestämmelser om en säkerhetsmans rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens uppträdande är nödvändigt. För det första ska en person kunna avlägsnas från en plats, om det finns grundad anledning att anta att personen kommer att uppföra sig på det sätt som avses i bestämmelsen. Detta innebär förslagsvis att om en person uppför sig på ett sådant sätt att det kan antas att personen kommer att göra sig skyldig till exempel till ett brott mot någon annans liv eller hälsa, så ska personen kunna avlägsnas från platsen. Bedömningen ska alltid göras från fall till fall. För det andra ska åtgärden kunna riktas mot en person på basis av personens tidigare beteende, om det är sannolikt att personen kommer att göra sig skyldig till sådana handlingar som avses i bestämmelsen. Om exempelvis en och samma person inom en kort tidsperiod mer än en gång uppför sig på ett sådant sätt som avses i bestämmelsen och man kan sluta sig till att personen på nytt kommer att uppföra sig på det sättet, ska personen kunna avlägsnas från platsen på basis av sitt tidigare beteende.

I paragrafens 3 mom. ska det enligt förslaget föreskrivas om en säkerhetsmans rätt att gripa en person. En person som gripits ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. I enlighet med 18 c §, som gäller Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter, ska Försvarsmakten enligt propositionen på förhand underrätta polisen om utförandet av en säkerhetsuppgift. Genom denna underrättelseskyldighet kan man säkerställa att polisen på transportrutten har kännedom om transporter som ska skyddas eller om en främmande stats trupper och att Försvarsmaktens säkerhetsmän i sådana situationer som avses i momentet kan överlämna en person till polisen möjligast snart.

Åtgärder enligt 2 och 3 mom. ska dessutom bedömas utifrån hur oumbärligt det område som ska skyddas är. Med tanke på det rättsintresse som ska skyddas genom befogenheterna är det viktigt att man genom att isolera ett oumbärligt område kan förbjuda obehöriga personers tillträde till och vistelse på området. Således måste utövandet av befogenheterna enligt 2 och 3 mom. vara nödvändigt. Gripandet av en person är en sista hands åtgärd i förhållande till att avlägsna en person från ett område. Dessutom måste utövandet av befogenheterna alltid överensstämja med principerna enligt 18 b §.

Paragrafens 4 mom., som enligt propositionen inte ändras, innehåller en hänvisning till lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006). Med stöd av det föreslagna 3 mom. kan en säkerhetsman i vissa situationer gripa en person. Även om tiden mellan gripandet och utlämnandet till polisen inte blir lång, ska den gripne bemötas i enlighet med vad som föreskrivs i den nämnda lagen.

22 c §. Protokoll över säkerhetsuppgifter. Den föreslagna paragrafen är ny. Enligt förslaget ska det över åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a § upprättas ett protokoll eller göras en motsvarande anteckning i en annan handling.

Ett protokoll ska enligt förslaget alltid upprättas när en säkerhetsman vid Försvarsmakten utför säkerhetsuppgifter som avses i 18 a §, oberoende av om de befogenheter som utövas i uppgiften är sådana som avses i 22 a § eller sådana som avses i 22 b §.

Sättet att föreskriva om saken motsvarar 32 § 3 mom. i gränsbevakningslagen (578/2005). Protokollföring av händelser är en förutsättning bland annat för laglighetsövervakningen av en verksamhet. Registrering av utövandet av en befogenhet kan anses viktig också med tanke på myndighetssamarbetet och annat utvecklande av verksamheten. I praktiken har åtgärder redan nu protokollförts, på grund av det som konstateras ovan, och genom den nya regleringen införs förfarandet på lagnivå.

7.2 Värnpliktslagen

62 §. Anordnande av tjänstgöring utomlands. I paragrafen föreskrivs det om de förutsättningar under vilka en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kortvarigt kan förordnas till tjänstgöring utomlands. Enligt den gällande 3 punkten i 1 mom. kan en värnpliktig kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd, i samverkan eller i annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten, när det inte är fråga om att försvara Finland. Bestämmelser om begränsningar i de värnpliktigas deltagande finns i 78 § i värnpliktslagen.

I propositionen föreslås att det i 1 mom. 3 punkten införs deltagande i en uppgift inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Enligt förslaget ändras hänvisningen så att den motsvarar den ändring som föreslås med avseende på 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten (lagförslag 1), där Försvarsmaktens uppgift att delta i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar ingår som en separat punkt i lagförslagets 2 §. Dessutom föreslås det att det till följd av ändringen i 1 mom. 3 punkten görs en precisering i 2 mom. Skrivsättet har i förslaget uppdaterats, för att göra formuleringen i paragrafen smidigare.

Preciseringen innebär att man på värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i repetitionsövningar inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar utanför Finlands territorium ska tillämpa samma villkor som anges i paragrafen när det gäller lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. För att förordna någon till sådana uppgifter ska det fortsättningsvis krävas ett uttryckligt samtycke. Samtycket ska vara specificerat. Den värnpliktige ska när han ger sitt samtycke förstå vad uppgiften innebär och att det är frivilligt att ge sitt samtycke. En värnpliktig som deltar i en uppgift inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar och i andra internationella uppgifter ska ha sådan utbildning som är lämplig för uppgiften och som ligger på minst den kravnivå som den aktuella uppgiften förutsätter. I praktiken ska de uppgifter för vilka värnpliktiga med sitt uttryckliga samtycke kan förordnas vara mycket begränsade. Det ska till exempel kunna vara fråga om stöduppgifter utomlands som gäller underhåll, inkvartering, kommunikation eller informationssystem eller om flyttning och transport av fordonsmateriel eller om andra motsvarande uppgifter.

Genom ändringen säkerställs det att nuläget bevaras när en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller är med i en repetitionsövning i enlighet med 1 mom. 3 punkten deltar i en sådan uppgift inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som avses i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om försvarsmakten och där det också är fråga om lämnande av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet som medlem av Nato.

I paragrafens 2 mom. görs enligt propositionen en ändring som motsvarar ändringen i 1 mom. 3 punkten, så att uppgifter som avses i den punkten dessutom fortsättningsvis omfattas av bestämmelserna i 78 § 1 mom. och i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016). Skrivsättet har i förslaget uppdaterats, för att göra formuleringen i paragrafen smidigare.

78 §. Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland. I paragrafen föreskrivs att en värnpliktig som tjänstgör som tjänstgöringsuppdrag kan förordnas till en handräckningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och till sådana andra uppgifter än det militära försvaret av Finland som avses i 3 punkten i det momentet. Enligt propositionen ändras hänvisningarna i det inledande stycket i 1 mom. så att de stämmer överens med de ändringar som föreslås för 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten (lagförslag 1). Eftersom det i den uppgift som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar enligt 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om försvarsmakten även kan vara fråga om militärt försvar av Finland, behöver en precisering om detta tas in i hänvisningen. De begränsningar i fråga om värnpliktiga som föreskrivs i paragrafen ska således inte gälla situationer där det i uppgiften som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar handlar om militärt försvar av Finland.

Ordalydelsen i det inledande stycket har i förslaget uppdaterats, för att göra formuleringen i paragrafen smidigare. Det att formuleringen görs smidigare syftar inte till att ändra tolkningen av paragrafen.

I praktiken ska nuläget inte ändras. En värnpliktig som tjänstgör kan med stöd av den gällande lagen förordnas att som tjänstgöringsuppdrag utöver att delta i lämnande av bistånd och i annan internationell verksamhet också delta i samverkan, som till sitt innehåll kan vara en motsvarande uppgift som en sådan uppgift inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som följer av den föreslagna ändringen. Det föreslås inga ändringar i de begränsningar i 1 mom. som gäller värnpliktiga och de uppgifter som värnpliktiga inte får delta i när de utför uppgifter. Eftersom värnpliktigas deltagande har begränsats till andra än farliga uppgifter, ifall det inte är fråga om det militära försvaret av Finland, blir mängden uppgifter sannolikt mycket litet. Till exempel kunde det handla om stöduppgifter utomlands som gäller underhåll, inkvartering, kommunikation eller informationssystem eller om flyttning och transport av fordonsmateriel eller om andra motsvarande uppgifter.

7.3 Militärfordonslagen

12 §. Utryckningsfordon inom Försvarsmakten. I propositionen föreslås att hänvisningen i 1 mom. till militärfordon ändras till Försvarsmaktens fordon.

I och med Natomedlemskapet ökar antalet internationella styrkor och övningar i Finland. Detta kan antas öka också antalet larmuppdrag inom Försvarsmakten, såsom antalet militärpolisuppdrag och sjuktransportuppdrag. Härav följer även att det behövs fler utryckningsfordon inom Försvarsmakten. Eftersom det i enlighet med vad som sägs ovan är fråga om enskilda situationer, kunde antalet utryckningsfordon inom Försvarsmakten ökas i de enskilda situationerna till exempel med hjälp av leasingfordon. Den gällande bestämmelsen binder Försvarsmaktens utryckningsfordon till definitionen av militärfordon, vilket inte möjliggör en flexibel anskaffning av utryckningsfordon.

Genom den föreslagna ändringen beaktas samtidigt skyldigheten enligt 112 § i beredskapslagen att överlåta motordrivna fordon till Försvarsmakten för att höja den militära försvarsberedskapen.

Paragrafens 2 mom. föreslås innehålla ett bemyndigande för försvarsministeriet att utfärda närmare bestämmelser om Försvarsmaktens utryckningsfordon. Genom förordning kan det enligt förslaget utfärdas bestämmelser om bland annat konstruktionen, utrustningen och färgen. Det föreslagna momentet innehåller också ett förbud mot att på andra fordon använda den färgsättning och de emblem som finns på Försvarsmaktens utryckningsfordon, så att det kan ge ett intryck av att fordonet i fråga skulle vara ett av Försvarsmaktens utryckningsfordon. Som en väsentlig skillnad jämfört med andra fordon kan betraktas exempelvis Försvarsmaktens emblem, om vilket det föreskrivs i en förordning av republikens president som utfärdats med stöd av 35 § i lagen om försvarsmakten. Olovlig användning av försvarsmaktens emblem eller ett märke som är förvillande likt emblemet är straffbar enligt 49 § i lagen om försvarsmakten. Dessutom bör beaktas att det med stöd av 32 § i fordonslagen är endast utryckningsfordon som får vara utrustade med en varningslykta med blått blinkande ljus och en ljudsignalanordning för utryckningsfordon.

40 §. *Internationella militärfordon.* I och med att Finland anslutit sig till Nordatlantiska fördragsorganisationen kommer det internationella samarbetet inom Finlands territorium att öka. Därför kan man också förvänta sig att militärfordon från Finlands allierade länder kommer att användas mer än tidigare inom finskt territorium.

På grund av det föreslås i propositionen att den hänvisning till internationella förpliktelser som binder Finland som finns i 1 mom. i den gällande paragrafen flyttas till momentets början.

Liksom tidigare har framförts i motiveringen till ändringen av lagen om försvarsmakten, är upprätthållandet och utvecklandet av försvaret och försvarsförmågan en central del av Natos verksamhet, vilket innebär till exempel aktiv övningsverksamhet på medlemsstaternas territorium. Detta omfattar också användning av en främmande stats militärfordon på finskt territorium.

I 1 mom. görs enligt propositionen även en ändring genom vilken det hänvisas till internationella militärfordon. I den gällande bestämmelsen hänvisas det till fordon som främmande stater och internationella organisationer använder i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen, vilket motsvarar definitionen i 2 § 1 mom. 2 punkten i militärfordonslagen. För en användning av definitionen för internationellt militärfordon talar också det att man ämnar ändra definitionen i 2 § 1 mom. 2 punkten på motsvarande sätt i samband med den regeringsproposition om ändring av territorialövervakningslagen (RP 185/2024 rd) som behandlas i riksdagen samtidigt med föreliggande regeringsproposition.

Natomedlemskapet medför att de centrala tekniska kraven på militärfordon också kan grunda sig på de militära standarder som Nato använder. Därför föreslås också att omnämnandet av att de tekniska kraven för finska militärfordon ska tillämpas på internationella militärfordon som används i Finland stryks ur paragrafen. Detta gör det möjligt att i Finland använda även sådana militärfordon som överensstämmer med andra allmänt kända standarder.

Till övriga delar avser man inte göra några ändringar i 1 mom. När det gäller övervakning av överensstämmelse med kraven och körförbud ska på sådana fordon som avses i paragrafen enligt propositionen tillämpas bestämmelserna och föreskrifterna om militärfordon. Undantag utgör de internationella förpliktelser som är bindande för Finland.

Det föreslagna 2 mom. i paragrafen är nytt. De internationella överenskommelserna som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationen ger inga närmare specifikationer för den materiel som en medlemsstats styrkor använder och de tekniska krav som ställs på den. Detta ger medlemsstaterna stort utrymme i fråga om att fastställa de tekniska kraven för militärfordon.

Enligt det föreslagna 2 mom. svarar den sändande staten för att fordon som används på finskt territorium är säkra att använda i trafik. Det handlar om förtroende för att den sändande staten inte på finskt territorium använder sådan materiel som inte är säker att använda och som kunde förorsaka till exempel olyckor på allmän väg.

För det andra svarar den sändande staten enligt det föreslagna 2 mom. för att fordonen har genomgått adekvat besiktning eller kontroll. På motsvarande sätt som ovan handlar det om förtroende för att den sändande staten har vidtagit behövliga tekniska kontrollåtgärder på den materiel som den använder i Finland.

Paragrafens 3 mom. ska enligt propositionen innehålla ett normgivningsbemyndigande. Genom en föreskrift ska närmare bestämmelser få meddelas om de tekniska krav som ställs på internationella militärfordons anländande till landet och om användningen av internationella militärfordon. I huvudsak behandlas de tekniska kraven på ett heltäckande sätt i Nordatlantiska fördragsorganisationens militära standarder, men i vissa fall bör kraven fastställas på nationell nivå. Krav som fastställs på nationell nivå kan gälla till exempel vilka däck som ska användas vintertid och fordonsspecifika viktbegränsningar. Dessutom kan i fråga om kopplingsbesiktning närmare föreskrifter meddelas om de uppgifter som ska lämnas till huvudstabens tekniska granskningsavdelning och om de villkor som ska uppfyllas för godkänd kopplingsbesiktning.

7.4 Lagen om militär underrättelseverksamhet

20 §. Internationellt samarbete. Enligt propositionen fogas till 1 mom. 1 punkten hänvisningar enligt vilka information kan utbytas med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller någon annan internationell organisation samt med Europeiska unionen. Nordatlantiska fördragsorganisationen och de avtal som är kopplade till den har inga bestämmelser om underrättelseinhämtning. Nordatlantiska fördragsorganisationen har dock ett underrättelsecenter (Nato Intelligence Fusion Centre, NIFC), som har till uppgift att förädla den information som medlemsstaterna producerar så att den stödjer beslutsfattandet, planeringen och verkställigheten inom Nato. Medlemsstaterna är inte skyldiga att tillhandahålla centret information eller information på en specifik nivå. NIFC vidarebefordrar sina underrättelserapporter och underrättelseprodukter till medlemsstaterna.

På motsvarande sätt som Nordatlantiska fördragsorganisationen har NIFC, har Europeiska unionen en underrättelsebyrå, med uppgift att samla in information från medlemsstaterna och producera underrättelserapporter och andra underrättelseprodukter för Europeiska unionen och medlemsstaterna.

Genom den ändring som föreslås i propositionen blir det möjligt att utbyta underrättelseuppgifter med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller någon annan internationell organisation eller med Europeiska unionen på samma grunder som med utländska underrättelse- eller säkerhetstjänster. Detta inbegriper till exempel den underrättelseinformation som NIFC och Europeiska unionens underrättelsebyrå producerar.

Det föreslås att de befogenheter som en utländsk tjänsteman har enligt 3 mom. utökas med radiosignalspaning enligt 60 §. Den föreslagna ändringen sammanhänger med det föreslagna nya 7 mom., där det föreskrivs om samarbete mellan stater i fråga om radiosignalspaning.

Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 7 mom. som gäller det internationella samarbetet med Nato och dess medlemsstater i fråga om militär underrättelseinhämtning. Momentet ska omfatta samarbetet med enskilda medlemsstater samt användningen inom Finlands territorium av Nordatlantiska fördragsorganisationens egna system och sådana system som medlemsstaterna använder gemensamt.

Enligt momentet ska huvudstabens underrättelsechef besluta om samarbete inom militär underrättelseinhämtning. När det gäller sådant beslutsfattande ska det uttryckligen vara fråga om sådan verksamhet som avses i momentet. Beslutsfattandet ska inte omfatta exempelvis förfaranden enligt territorialövervakningslagen eller beslut som hänför sig till användningen av luftrummet. Sådant beslutsfattande ska göras i enlighet med lagstiftningen om den verksamheten.

De underrättelsesystem som avses i momentet kan vara installerade i ett fordon, ett fartyg eller ett luftfartyg. Med markstation avses till exempel ett system som installerats vid Finlands kust för inhämtande av information om verksamhet på havsområdena.

Samarbetet ska begränsas till radiosignalspaning och så kallade oreglerade metoder för underrättelseinhämtning. Lagens 60 §, som gäller radiosignalspaning, avgränsar användningen av den metoden för underrättelseinhämtning till att gälla statliga aktörers radiosignaler från källor utanför finskt territorium. Således ska enligt propositionen sådan information som inhämtats med hjälp av andra radiosignaler, såsom radiosignaler som används för kommunikation mellan personer som vistas i Finland, i enlighet med lagen avlägsnas från den information som inhämtats med hjälp av radiosignalspaning.

Enligt det föreslagna momentet omfattar radiosignalspaning också metoder som inte kan riktas mot kommunikationen mellan personer eller ingripa i skyddet för privatlivet. Sådana metoder är teknisk signalspaning, underrättelseinhämtning genom avlyssning av tekniska instrumenteringssignaler från främmande utrustning samt bildunderrättelser. Teknisk signalspaning (Electronic Intelligence, ELINT) omfattar underrättelseinhämtning via radiovågor från andra radiosändare än sådana som används för kommunikation, vanligen underrättelseinhämtning som inriktas på radarsändare och andra navigationssignaler. Vid underrättelseinhämtning genom avlyssning av tekniska instrumenteringssignaler från främmande utrustning (Foreign Instrumentation Signals Intelligence, FISINT) utnyttjas vanligtvis elektromagnetiska källor, det vill säga telemetrisignaler som används i rymdsystem, system ovan mark och undervattenssystem. Med hjälp av bildunderrättelser (Imagery Intelligence, IMINT) produceras det med elektrooptiska metoder och radarbilder analyserad information och en hotbild vad gäller militära mål och mål som hänför sig till militär verksamhet samt verksamheten på dessa (RP 203/2017 rd, s. 34–36).

Att befogenheten binds till 60 § i lagen om militär underrättelseverksamhet innebär också att de övriga krav som ställs i den lagen ska uppfyllas. I synnerhet bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning och om utplåning av underrättelseinformation är centrala när man avtalar om internationellt samarbete.

De faktorer som lyfts fram ovan och de ramvillkor som den gällande lagstiftningen i Finland ställer måste beaktas när sådant samarbete som avses i det föreslagna momentet planeras och när det avtalas om sådant samarbete. Momentet avses gälla endast underrättelseverksamhet och beslut som hänför sig till sådan verksamhet, vilket likväl ger möjlighet att, när så behövs, med stöd av territorialövervakningslagen förbjuda vidtagande av åtgärder i praktiken på finskt territorium.

Slutet av momentet föreslås innehålla en bestämmelse om att samarbetet ska vara förenligt med Finlands intressen och de prioriteringar som avses i 13 § i lagen om militär underrättelseverksamhet. Finlands intressen kan också innebära Natos intressen.

Dessutom ska den verksamhet som avses i momentet ske under ledning och övervakning av militärunderrättelsemyndigheterna. Ledning och övervakning kan finnas med också i planeringsskedet, när olika aktörer avtalar närmare om verksamheten. När man avtalar om att inleda verksamhet ska man naturligtvis följa Finlands lagstiftning och fastställa de begränsningar som behövs. I sista hand kan Finland förbjuda en främmande stats eller internationell organisations verksamhet inom sitt territorium till exempel genom att återkalla ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen.

7.5 Övrig lagstiftning

7.5.1 Lagen om militär krishantering

1 §. Lagens tillämpningsområde. Finland kan enligt den gällande paragrafens 2 mom. delta i militär krishantering som har bemyndigats av Förenta Nationernas säkerhetsråd eller undantagsvis i annan internationell militär krishantering som syftar till att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet eller till att stödja humanitär hjälpverksamhet eller skydda civilbefolkningen med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta Nationernas stadga samt övriga regler i den internationella rätten (*militär krishantering*). Enligt 4 mom. tillämpas lagen inte på Finlands deltagande i sådana militära åtgärder som vidtas med stöd av artikel 51 i Förenta Nationernas stadga.

I 3 mom. föreskrivs om föranstaltaren av militär krishantering. I propositionen föreslås att det till 3 mom. fogas en uttrycklig bestämmelse om Nordatlantiska fördragsorganisationen som föranstaltare av sådan krishantering som avses i lagen om militär krishantering. Paragrafens nuvarande ordalydelse innehåller en hänvisning också till andra internationella organisationer eller grupper av länder som föranstaltare av militär krishantering och möjliggör således redan nu deltagande i krishantering som föranstalts av Nato. I paragrafens nuvarande ordalydelse har Europeiska unionen jämförts med en internationell organisation. Europeiska unionen betraktas dock inte som en internationell organisation, och därför föreslås det att likställandet med en internationell organisation slopas för Europeiska unionens del. De föreslagna ändringarna är av teknisk natur och avsikten med förslagen är inte att ändra nuläget.

7.5.2 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten

1 §. Tillämpningsområde. Tillämpningsområdet föreslås i propositionen bli ändrat så att lagen tillämpas också på sådan av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning utförd behandling av personuppgifter som utförs för skötseln av den i propositionen föreslagna uppgiften som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar.

Hänvisningarna till 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten, vilka gäller Försvarsmaktens uppgifter, föreslås bli ändrade så att de motsvarar de i propositionen ingående ändringarna i 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten (lagförslag 1), där det enligt propositionen föreskrivs om Försvarsmaktens uppgift att delta i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som en egen punkt. Det föreslås att det i paragrafen hänvisas till skötseln av de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten. På 2 § 1 mom. 3 punkten underpunkt b i lagen om försvarsmakten ska fortsättningsvis tillämpas EU:s allmänna

dataskyddsförordning på samma sätt som tidigare på motsvarande punkt. Propositionens ändringar är av teknisk natur.

7.5.3 Lagen om hälsovården inom försvarsmakten

9 a §. I paragrafen föreskrivs det om skyldigheten att hemlighålla uppgifterna i sådana journalhandlingar som avses i lagen om hälsovården inom försvarsmakten, och om behandlingen av personuppgifter. Enligt propositionen ska på behandlingen av personuppgifter tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten, om behandlingen av uppgifter behövs också för skötseln av den föreslagna uppgiften som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar.

De i paragrafens 2 mom. ingående hänvisningarna till 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten, vilka gäller Försvarsmaktens uppgifter, föreslås bli ändrade så att de motsvarar de i propositionen ingående ändringarna i 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten (lagförslag 1), där det enligt propositionen föreskrivs om Försvarsmaktens uppgift att delta i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som en egen punkt. Det föreslås att det i paragrafen hänvisas till skötseln av de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten. Det är fråga om en teknisk ändring.

7.5.4 Lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten

1 §. Tillämpningsområde. Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrat så att lagen tillämpas på behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, när uppgifterna behandlas också för skötseln av den i propositionen föreslagna uppgiften som hänför sig till Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar.

Hänvisningarna till 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten, vilka gäller Försvarsmaktens uppgifter, ska enligt propositionen ändras så att de motsvarar den ändring som föreslås med avseende på 2 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten, där det enligt propositionen föreskrivs om Försvarsmaktens uppgift att delta i Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar som en egen punkt. I 2 mom. hänvisas enligt förslaget till skötseln av de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten. Det är fråga om en ändring av teknisk natur.

7.5.5 Vägtrafiklagen

66 a §. Undantag med avseende på rätten att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter. Den föreslagna paragrafen är ny. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om att en sådan medlem av en främmande stats styrkor som avses i Nato Sofa har rätt att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter, om personen i fråga har motsvarande rätt i den sändande staten. Enligt paragrafen ska Försvarsmakten ge en introduktionsutbildning.

Nato Sofa behandlas närmare i avsnitt 2.1.2 i den allmänna motiveringen till denna proposition. Som det konstateras i avsnitt 2.7.5 i den allmänna motiveringen, innehåller Nato Sofa inga bestämmelser som gäller trafikregleringen vid specialtransporter. Genom förslaget till paragraf görs den militära rörligheten smidigare med avseende på militära specialtransporter till exempel mellan Finland, Sverige och Norge.

Ur trafiksäkerhetssynvinkel har trafikregleringen stor betydelse vid specialtransporter. Därför föreslås det att det i paragrafen föreskrivs om Försvarsmaktens skyldighet att ge en introduktionsutbildning till sådana medlemmar av styrkor som avses i bestämmelsen. I utbildningen ska bland annat särdragen hos trafiken, vägnätet, vädret och andra förhållanden i Finland uppmärksammas. Det kan också gå att i utbildningen uppmärksamma förhållandena i den sändande staten, vilka till exempel i Sverige och Norge i hög grad kan anses motsvara förhållandena i Finland.

Den föreslagna paragrafen gäller inte kravet på tillstånd för specialtransport, utan för specialtransporter ska fortsättningsvis enligt samma villkor som för andra specialtransporter inom Försvarsmakten sökas tillstånd i enlighet med 159 § bland annat om transporten överskrider den massa som tillåts i vägtrafiklagen. I och med att tillstånd måste sökas säkerställs bland annat att vägnätet och broarna håller och kan användas.

89 §. Terrängtrafik och fordon inom Försvarsmakten. Enligt propositionen görs i paragrafens 2 och 3 mom. de nödvändiga ändringar som föranleds av Nato Sofa och militärfordonslagen. Genom ändringarna blir samarbete som sker med stöd av de avtal som avses ovan möjligt på det praktiska planet.

Till det föreslagna 2 mom. fogas för tydlighetens skull en hänvisning till internationella militärfordon. Vid den tidpunkt när vägtrafiklagen stiftades och när det gjordes ändringar i den fanns det ingen separat lagstiftning om militärfordon i kraft. Militärfordonslagen trädde i kraft den 1 juli 2023, och de särdrag som följer av den har ännu inte kunnat beaktas i vägtrafiklagen. Definitionen av internationellt militärfordon behandlas i denna proposition i specialmotiveringen till ändringen av militärfordonslagen. Det bör också noteras att bestämmelserna och föreskrifterna om fordon inom Försvarsmakten med stöd av 40 § 1 mom. i militärfordonslagen redan nu tillämpas på internationella militärfordon, om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland.

När 89 § 2 mom. i vägtrafiklagen trädde i kraft, fanns det ännu ingen militärfordonslag, i vilken begreppet fordon inom Försvarsmakten definieras på lagnivå för första gången. Begreppet fordon inom Försvarsmakten omfattar alla fordon som Försvarsmakten besitter, inklusive militärfordon. När 89 § i vägtrafiklagen stiftades, avsågs med militärfordon också andra bepansrade fordon än sådana som är avsedda till exempel för Försvarsmaktens bruk. Den föreslagna ändringen påverkar således inte nuläget, utan det handlar om att bevara nuläget men förtydliga ordalydelsen på detta ställe.

Nödvändigheten av försvarsskäl ska framför allt hänföra sig till att reglera beredskapen eller till att konstruktionen hos Försvarsmaktens fordon förutsätter undantag.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om vad befogenheten att bevilja undantag enligt 2 mom. kan gälla. Nato Sofa har höjt antalet utländska styrkor och mängden materiel de använder inom Finlands territorium. Med stöd av överenskommelserna ska den sändande statens styrkor kunna anlända till Finland med den fordonsmateriel som den sändande staten använder. Dessutom ska materielen i möjligaste mån kunna användas på motsvarande sätt som i den sändande staten, dock med beaktande av skyldigheten enligt artikel II i Nato Sofa att respektera värdstatens lagstiftning.

I propositionen föreslås att de grunder för undantag som avses i momentet förtydligas genom att hänvisningarna till militärfordon stryks. I 2 mom. avgränsas grunderna för undantag till Försvarsmaktens fordon och internationella militärfordon, så det kan anses onödigt att särskilt

hänvisa till dem i varje punkt. Dessutom ska undantagen vara nödvändiga av försvarsskäl. Nödvändighet kan anses innebära att undantagen ska begränsas till vad som är oundgängligt. Undantagen ska enligt propositionen betraktas mot bakgrund av vägtrafiklagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Det föreslås att momentets 1 punkt förtydligas genom att hänvisa endast till användning av släpfordon. I och med den begränsning av tillämpningsområdet som finns i 2 mom., gäller punkten endast Försvarsmaktens släpfordon, och för att sådana ska få användas på vägar ska det enligt förslaget föreskrivas eller bestämmas om nödvändiga undantag.

Trots ändringen av ordalydelsen förblir punkten oförändrad till sitt innehåll. Enligt punkten får bestämmelser om användning av släpfordon som tillverkats för särskilda ändamål utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Sådana släpfordon som avses i punkten kan vara till exempel vapen och Försvarsmaktens övriga specialanordningar som transporteras i en fordonskombination.

Med avseende på 2 punkten föreslås inga ändringar. Enligt den punkten kan man genom förordning avvika från bestämmelserna om användning av skydds- och säkerhetsanordningar. I militärfordon, och i synnerhet i släpanordningar och vagnar som är kopplade till dem, kan det medföras driftspersonal för beväpning, som på grund av anordningens eller vagnens speciella särdrag inte i alla situationer kan förutsättas använda bilbälte. Säkerheten för driftspersonalen garanteras då genom andra arrangemang när man rör sig på vägar. Försvarsmakten har också bland annat motorcyklar och fyrhjulingar, vilka på grund av sitt militära användningssyfte förutsätter att föraren och passageraren i stället för en typgodkänd skyddshjälm kan använda en militärhjälm.

Med avseende på 3 punkten föreslås inga ändringar. Enligt den punkten kan det genom förordning föreskrivas om undantag från fordonsspecifika hastighetsbegränsningar, om vilka det finns bestämmelser i 99–102 § i vägtrafiklagen. Genom förordning av försvarsministeriet ska det enligt propositionen kunna utfärdas bestämmelser om långsammare hastigheter än normalt, eftersom konstruktionen hos militärfordon kan avvika från konstruktionen hos civilfordon. För att militärfordon ska kunna användas på ett säkert sätt kan det krävas en långsammare körhastighet än normalt. Militärfordon kan ha beväpning som förutsätter att driftspersonen för beväpningen reser i beväpningens omedelbara närhet. I en sådan situation förutsätts lägre körhastigheter för att hålla driftspersonen för beväpningen säker.

Inga ändringar föreslås med avseende på 4 punkten. Punkten gör det möjligt att genom förordning av försvarsministeriet föreskriva om användning av speciallyktor för militärfordon. Militärfordon har ofta lyktor som inte finns på allmänt använda fordon. Att använda denna sorts lyktor kan behövas för att utföra krigsövningar eller handräckningsuppgifter när man rör sig på vägar.

Speciallyktor får användas på vägar, om de inte stör eller äventyrar den övriga trafiken. Speciallyktor kan behövas till exempel om ett militärfordons speciella konstruktion gör att godkända strålkastare inte kan användas på fordonet eller om ett militärfordon på grund av konstruktionen inte kan urskiljas tillräckligt väl vid mörkerkörning.

Inga innehållsmässiga ändringar föreslås i fråga om 5 punkten, men det föreslås att ordalydelsen i punkten förtydligas. Enligt förslaget får närmare bestämmelser om märkning av Försvarsmaktens fordon utfärdas genom förordning. Den gällande 5 punkten gäller i enlighet med sin ordalydelse militärfordon. Således innebär propositionen att grunden för undantag enligt punkten utvidgas till att i och med ändringen i 2 mom. gälla också de av Försvarsmaktens

fordon som är registrerade i trafik- och transportregistret. Sådana märkningar i vägtrafiklagen som avses i punkten är exempelvis skylten för långsamtgående fordon enligt 103 § och identifieringsskylten motsvarande E-reglemente nr 70 enligt 131 a §, vilken hör ihop med märkning av långa fordonskombinationer.

Det föreslås att 6 punkten förblir oförändrad. I punkten föreskrivs det om möjligheten att avvika från de krav som ställs med avseende på däck och användning av slirskydd enligt 104–106 § i vägtrafiklagen. För Försvarmaktens fordon finns det inte alltid sådana däck att få som motsvarar däcken för civilt bruk eller som överensstämmer med Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter. Däcken kan också sakna de märkningar som krävs exempelvis i fråga om lämplighet för vinterbruk. Däcken kan användas året om på grund av sina egenskaper. Egenskaperna hos de däck som används på Försvarmaktens fordon säkerställs inom Försvarmakten, och egenskaperna tas i beaktande bland annat vid de körhastigheter som tillåts för militärfordonen.

Till exempel när det gäller motorcyklar som används av Försvarmakten och som inte är militärfordon kan det förekomma situationer där motorcyklarna tillfälligt måste användas på allmän väg med avvikande däck. Också på släpvagnar som är registrerade i trafik- och transportregistret kan det vara ändamålsenligt att använda däck som exempelvis med avseende på märkningarna inte motsvarar kraven på däck för vanliga fordon.

Paragrafens 7 punkt föreslås bli ändrad. Enligt förslaget förtydligas regleringen jämfört med den gällande regleringen genom att med en ändring av ordalydelsen i punkten slå samman det gällande momentets 7, 8 och 9 punkt. För att Försvarmaktens verksamhet ska kunna vara effektiv, är det nödvändigt att kunna transportera personer med Försvarmaktens fordon på ett sätt som avviker från bestämmelserna i vägtrafiklagen.

Det föreslås att punkten ska ha en uttrycklig hänvisning till militärfordon, varigenom sådan persontransport på pansarfordon och persontransport i containrar som avses i de gällande bestämmelserna omfattas. I den förstnämnda situationen handlar det om Försvarmaktens operativa verksamhet och övning av sådan verksamhet, varvid soldaterna måste kunna komma i väg snabbt efter transporten. Verksamheten är också typisk taktisk verksamhet som följer pansarfordonens användningsprinciper, och den ska kunna övas i säkra lägen under normala förhållanden. Det är inte fråga om långvarig persontransport.

I den senare nämnda situationen handlar det om till exempel ett militärt system som placerats i en container och vars driftspersonal måste kunna vara i containern under transporten. Personalens säkerhet ska tryggas med exempelvis säten och olika säkerhetsanordningar.

Eftersom 5 kap. i vägtrafiklagen i enlighet med 89 § 1 mom. tillämpas också på andra ställen än på vägar, är det med tanke på Försvarmaktens verksamhet nödvändigt att det kan föreskrivas om undantag från 141 och 143–149 §. Avvikelse från de bestämmelser som avses ovan kan göras genom de i propositionen föreslagna hänvisningarna till last- och paketbilars lastutrymmen. Försvarmakten har bland annat lastbilar i vars lastutrymmen personer kan placeras. Personsäkerheten tryggas vid behov bland annat genom säten, bilbälten och lägre transporthastigheter hos fordonen.

Den sista hänvisningen som ingår i ändringsförslaget för punkten och som gäller persontransport med släpvagn avser till exempel persontransport med en traktorsläpvagn i samband med Försvarmaktens operativa verksamhet. Inom Försvarmakten används också så kallade traktorfyrhjulingar som klassificeras som traktorer och vars användningsändamål

motsvarar det hos terrängfordon med hjul. Detta har ökat antalet fordon inom Försvarsmakten som klassificeras som traktorer.

Det bör noteras att behovet av att under normala förhållanden avvika från de krav som gäller persontransporter för närvarande i regel hänför sig till Försvarsmaktens övningsverksamhet, som framför allt bedrivs på Försvarsmaktens övningsområden. Även på dessa områden tillämpas 5 kap. i vägtrafiklagen med stöd av 89 § 1 mom. i den lagen. Situationen är dock en annan när beredskapen höjs i enlighet med 32 § 3 mom. i värnpliktslagen. Då måste personer kunna transporteras i större utsträckning med avvikelse från vägtrafiklagen. Bestämmelser om den sistnämnda situationen finns redan för närvarande i tillämpliga delar i en förordning av försvarsministeriet som utfärdats med stöd av 89 § 2 mom.

Klart är att säkerheten för de personer som transporteras ska tryggas i tillräcklig utsträckning. Säkerheten för de personer som transporteras kan tryggas bland annat genom att fastställa lägre maximikörhastigheter för fordon vid persontransporter. Närmare bestämmelser om säkerhetsarrangemangen finns i Försvarsmaktens interna säkerhetsföreskrift.

I den föreslagna 8 punkten föreskrivs det om möjligheten att avvika från vägtrafiklagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den, när det är fråga om koppling av Försvarsmaktens fordon och släpfordon. Möjligheten att avvika föreslås gälla 132 och 150–154 § i vägtrafiklagen.

Ändringen gör det möjligt att bevilja undantag också i fråga om koppling av Försvarsmaktens fordon. All fordonsmateriel som används av Försvarsmakten är inte militärfordon i enlighet med den gällande militärfordonslagen, utan det kan också handla om andra fordon inom Försvarsmakten än militärfordon. För att Försvarsmaktens materiel ska kunna användas i enlighet med sitt syfte och på det sätt som Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter förutsätter, är det nödvändigt med en grund för undantag.

Genom den föreslagna ändringen kan behövliga undantag beviljas även när det gäller verksamhet enligt Nato Sofa. Detta innebär till exempel att Försvarsmakten har behörighet att vid behov godkänna sådana undantag med avseende på kopplingen av fordon och släpfordon som samarbetet inom den militära alliansen förutsätter.

Till övriga delar ska tillämpningen av grunden för undantag förbli oförändrad enligt propositionen. Till exempel de anordningar som används för koppling av militärfordon och släpanordningar kan avvika från dem som används allmänt. De krav som ställs på koppling kan ofta härledas från internationella militära standarder, vilka också möjliggör sådan elektrisk koppling mellan dragfordon och släpfordon som avviker från de civila kraven.

I propositionen föreslås att det gällande momentets 11 punkt flyttas så att det blir det nya momentets 9 punkt. Inga ändringar föreslås bli gjorda i punkten. Enligt punkten kan undantag föreskrivas och meddelas i fråga om sådan användning av terrängfordon samt terrängfordon och till dem kopplade släpfordon som avviker från vad som föreskrivs i vägtrafiklagen. I Försvarsmaktens verksamhet är det i allmänhet inte ändamålsenligt att använda terrängfordon på vägar, och därför ska terrängfordon, i synnerhet snöskotrar, enligt propositionen användas på det sätt som föreskrivs i 157 §. Försvarsmakten har dock också hjulförsedda terrängfordon (fyrhjulingar) och fordon i kategorierna T och L (militärfordon), som används i militär utbildning, krigsövningar eller handräckning. De används också på vägar, men de används dock inte i så stor utsträckning och användningen överlag kan anses vara undantagsmässig.

Paragrafens 10 punkt föreslås bli ändrad. Ändringen innebär att undantagen kan gälla klassificering av en transport av flera än ett odelbart föremål som specialtransport samt Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter om genomförande av specialtransporter. Med avseende på genomförandet av specialtransporter är det skäl att notera att efter att lagen med 89 § stiftades har också militärfordonslagen trätt i kraft, där det bland annat föreskrivs om varningsfordon för specialtransporter inom Försvarsmakten och om märkning av sådana specialtransporter. Således kan den gällande grunden för undantag inte längre till alla delar anses uppfylla sitt ursprungliga syfte.

De föreslagna undantagen kan gälla 157 a § 1 mom. 1 och 2 punkten i vägtrafiklagen samt föreskrifter som meddelats med stöd av 158 § 3 mom. i den lagen. Till övriga delar ska de bestämmelser som det hänvisas till iakttas i fråga om specialtransporter, såsom bestämmelserna om trafiksäkerhet i 158 § 1 och 2 mom., liksom även kravet på tillstånd för specialtransport i 159 §. Undantagen ska också i enlighet med 89 § 2 mom. vara nödvändiga med tanke på försvaret och de ska begränsas till vad som är oundgängligt. Syftet med de bestämmelser som gäller specialtransporter är i första hand att trygga trafiksäkerheten, men med bestämmelserna eftersträvas också att förhindra snedvridning av konkurrensen på transportmarknaden. Till exempel är det vid specialtransporter som genomförs med Försvarsmaktens militärfordon eller internationella militärfordon inte fråga om verksamhet på en konkurrensutsatt marknad, så därför måste det också till denna del vara möjligt att avvika från bestämmelserna om specialtransporter. Dessutom ska grunden för undantag göra det möjligt att verkställa Nato Sofa på det praktiska planet.

Enligt 88 § 1 mom. 12 punkten i vägtrafiklagen kan flera odelbara föremål under vissa förutsättningar transporteras som specialtransport vid en och samma transport, men lastningen av flera odelbara föremål får inte öka överskridningen av ett mått eller en massa som allmänt tillåts på väg. Således är det inte med stöd av gällande bestämmelser möjligt att vid en och samma specialtransport transportera till exempel två tunga pansarfordon vars lastning leder till att de massor som allmänt tillåts på väg överskrids.

Försvarsmakten har numera beredskap för sådana specialtransporter som de i propositionen föreslagna bestämmelserna omfattar, men i nuläget ger lagstiftningen inte möjlighet att utnyttja den beredskapen. Dessutom möjliggör den föreslagna grunden för undantag en bättre reglering av beredskapen än tidigare, bättre kostnadseffektivitet och större miljövänlighet.

Den föreslagna grunden för undantag gör också internationell samverkan effektivare och förbättrar den militära rörligheten. Till exempel i Finlands grannländer Sverige och Norge är det möjligt för väpnade styrkor att vid en och samma specialtransport transportera flera odelbara föremål som överskrider måtten eller massorna i vägtrafiklagstiftningen, om de vikter som allmänt tillåts på väg överskrids och transporten ökar överskridningen av de mått som allmänt tillåts på väg. I Finland måste transporterna i nuläget vid ankomsten till landet delas upp i separata specialtransporter.

Den föreslagna grunden för undantag ska enligt propositionen inte påverka Försvarsmaktens skyldighet att ansöka om tillstånd för specialtransport i enlighet med 159 § i vägtrafiklagen. Samarbetet mellan de centrala myndigheterna, Trafikledsverket, Transport- och kommunikationsverket, Polisstyrelsen och NTM-centralen, som ansvarar för specialtransporttillstånden, är på en god nivå och fungerar bra. Grunden för undantag kan bedömas göra förfarandena myndigheterna emellan enklare och smidigare. Den ska inte inverka på de ovannämnda myndigheternas behörighet eller uppgifter.

Den nya 66 a § i vägtrafiklagen som föreslås i denna proposition ger en person som är medlem av en främmande stats väpnade styrkor möjlighet att vara vägtransportledare för specialtransporter. Ändringen av punkten ska inte inverka på trafikregleringen vid specialtransporter inom Försvarsmakten.

I 11 punkten föreslås ingå ett bemyndigande att avvika från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter om genomförande av specialtransporter. Med hänvisningen i den föreslagna punkten till Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter avses avvikelse från 158 § 3 mom. Transport- och kommunikationsverket har utfärdat en föreskrift om specialtransporter och specialtransportfordon (TRAFICOM/420073/03.04.03.00/2019). Den grund för undantag som avses i denna proposition gäller punkterna 4–10 i föreskriften. Vissa av de frågor som avses i de nämnda punkterna har det redan föreskrivits om med stöd av det gällande 3 mom. i 89 § samt i militärfordonslagen och med stöd av den.

Vid Försvarsmaktens specialtransporter kan trafiksäkerheten tryggas på ett sätt som avviker från de normala specialtransporterna. Till exempel förflyttningen av materiel till en militär övning genomförs som en transport som består av flera fordon, och därför måste det vara möjligt att avvika från det krav på varningsfordon som ställs för andra specialtransporter. Säkerheten vid en specialtransport kan inte anses förbättras nämnvärt genom det att man i en rad med till exempel sex fordon som genomför en specialtransport måste placera ett varningsfordon med två fordons mellanrum. Ett varningsfordon ska naturligtvis alltid finnas efter raden, och vid behov framför den. När det gäller Försvarsmaktens specialtransporter ökar säkerheten genom det att de alltid planeras noggrant och i god tid och att det vid behov informeras om dem i stor utsträckning.

För sådan transporter inom Försvarsmakten som överstiger den tillåtna massan ska det sökas tillstånd för specialtransport i enlighet med 159 § i vägtrafiklagen. Förfarandet säkerställer att militärfordon inte i oskälig grad skadar vägnät eller broar.

Undantag som beviljas med stöd av den i propositionen föreslagna punkten kan i enlighet med 89 § 2 mom. endast gälla sådana avvikelser som är nödvändiga av försvarsskäl.

I propositionen föreslås att det gällande momentets 13 punkt flyttas och blir det nya momentets 12 punkt. Det föreslås att det i punkten görs en teknisk ändring så att det i grunden för undantag hänvisas till ett militärt system. Den föreslagna grunden för undantag är kopplad till 157 a och 158 § i vägtrafiklagen. Ur försvarets synvinkel sett är det nödvändigt att de särdrag som hänför sig till transport av militära system kan beaktas, så att Försvarsmakten kan fullgöra sina lagstadgade uppgifter. I och med den föreslagna grunden för undantag blir det möjligt att ta också sådana situationer i beaktande där det inte är fråga om konventionella vapensystem. Dylika system kan vara exempelvis olika kommunikationssystem, telekommunikationssystem och radarsystem som Försvarsmakten använder.

Till övriga delar föreslås grunden för undantag i punkten motsvara nuläget. Enligt propositionen ska undantagen kunna handla om exempelvis avvikande lastning, om de gäller transport av ett lastat vapen eller militärt system. Vapen och militära system som transporteras har ofta rörliga delar som måste kunna fästas så att de inte medför fara för andra vägtrafikanter. På grund av den militära karaktären hos dessa transporter kan de rörliga delarna inte i alla sammanhang fästas i enlighet med vad som föreskrivs i vägtrafiklagen. Till övriga delar görs lastningen i enlighet med bestämmelserna i vägtrafiklagen.

I propositionen föreslås att det gällande momentets 14 punkt flyttas så att det blir det nya momentets 13 punkt. Undantagen gäller de mått och massor för fordon som avses i 115–140 och 132 a § i vägtrafiklagen. Till exempel har militärfordonens tekniska utveckling medfört att bepansringen och fordonspåbyggnaderna hos dem har ökat och fortsätter att öka, vilket har gjort och också i framtiden kommer att göra militärfordonens massor och mått större. Enligt propositionen ska det förutsättas att avvikelserna är nödvändiga med tanke på det militära försvaret och fullgörandet av Försvarmaktens lagstadgade uppgifter och de ska begränsas till vad som är outhärligt. I bilaga 2 till försvarsministeriets gällande förordning om användning av militärfordon på väg fastställs till exempel den största tillåtna bredden för militärfordon, vilken avviker 10 centimeter från den allmänt tillåtna bredden. I praktiken kan det handla om relativt små avvikelser.

Punkten i fråga har också samband med 10 punkten i momentet. Med stöd av undantaget i 12 punkten fastställs när tillstånd för specialtransport enligt 159 § måste sökas för en specialtransport inom Försvarmakten. Till exempel i fråga om den ovan nämnda bredden ligger gränsen enligt försvarsministeriets förordning om användning av militärfordon på väg i nuläget vid 4,1 meter, varefter tillstånd för specialtransport måste sökas. Genom tillståndsförfarandet är det möjligt att säkerställa att vägnätet och broarna håller och kan användas när man rör sig med militärfordon.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Förordningar

Med stöd av 18 a § 5 mom. i lagförslag 1 utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans maktmedels- och skyddsredskap genom förordning av statsrådet. Dessutom utfärdas med stöd av 6 mom. i den paragrafen genom förordning av försvarsministeriet närmare bestämmelser om en säkerhetsmans specialutbildning, övning i bruk av maktmedel, rätt att bära maktmedelsredskap och övervakningen av bruk av maktmedel samt om behörighetskraven för den som leder utförandet av säkerhetsuppgifter. Avsikten är inte att ändra dessa bestämmelser jämfört med gällande bestämmelser.

I propositionen föreslås det i 12 § 2 mom. i lagförslag 3, som gäller ändring av militärfordonslagen, att bestämmelser om bland annat konstruktionen, utrustningen och färgsättningen på Försvarmaktens utryckningsfordon utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Den färgsättning och de emblem som finns på Försvarmaktens utryckningsfordon eller sådan färgsättning och sådana emblem som är förvillande lika dem får inte användas på andra fordon så att det kan ge ett intryck av att fordonet i fråga skulle vara ett av Försvarmaktens fordon.

De bestämmelser som behövs är detaljerade och tekniska, och därför är det ändamålsenligt att föreskriva om dem genom förordning av statsrådet eller försvarsministeriet. De frågor som ska regleras är inte på så sätt vittsyftande eller principiellt viktiga att bestämmelser om dem behöver utfärdas genom förordning av statsrådet. Försvarmakten som använder sådana utryckningsfordon som avses i 12 § i lagförslaget hör till försvarsministeriets förvaltningsområde, och därför är det motiverat att föreskriva om dem genom förordning av försvarsministeriet. Bestämmelserna i förordningen preciserar endast lagen.

I propositionen föreslås det att med stöd av 89 § 2 och 3 mom. i lagförslag 9, som gäller ändring av vägtrafiklagen, får bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl och som gäller Försvarmaktens fordon och internationella militärfordon utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Undantagen kan gälla 1) användning av släpfordon, 2)

användning av skydds- och säkerhetsanordningar, 3) fordonsspecifika hastighetsbegränsningar, 4) användning av speciallyktor, 5) märkning av fordon, 6) användning av däck och slirskydd, 7) persontransport med militärfordon och i last- och paketbilars lastutrymmen samt persontransport med släpvagn, 8) koppling av fordon och släpfordon, 9) användning av terrängfordon samt av terrängfordon och till dem kopplade släpfordon, 10) klassificering av en transport av flera än ett odelbart föremål som specialtransport, 11) Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter om genomförande av specialtransporter, 12) transport av ett lastat vapen eller ett lastat militärt system, 13) mått och massor, dock inte kravet på tillstånd för specialtransport enligt 159 §. Försvarsmaktens fordon och internationella militärfordon hör till försvarsministeriets förvaltningsområde och det är därför motiverat att föreskriva om dem genom förordning av försvarsministeriet. Bestämmelserna i förordningen preciserar endast bestämmelserna i lagen.

Föreskrifter

Det föreslås ett bemyndigande för Huvudstabens tekniska granskningssavdelning att med stöd av 40 § 3 mom. i lagförslag 3, som gäller ändring av militärfordonslagen, meddela närmare föreskrifter om de tekniska krav som ställs på internationella militärfordon.

Det är endast fråga om föreskrifter som preciserar lagen. Föreskriftsnivån är motiverad eftersom det är fråga om en sådan mycket teknisk reglering av smärre detaljer som Huvudstabens tekniska granskningssavdelning har särskild sakkunskap om. De frågor som hör till området för föreskriften inbegriper inte prövningsrätt i någon större utsträckning.

Med stöd av 89 § 2 mom. i lagförslag 9 som ingår i propositionen och som gäller ändring av vägtrafiklagen föreslås ett bemyndigande för Huvudstabens tekniska granskningssavdelning att utfärda föreskrifter som gäller användning av Försvarsmaktens fordon och internationella militärfordon på väg och som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter, om detta är nödvändigt med tanke på försvaret. Undantagen kan gälla de ärenden som föreskrivs i 89 § 3 mom.

Det är endast fråga om föreskrifter som preciserar lagen. Föreskriftsnivån är motiverad, eftersom det är fråga om mycket teknisk reglering av smärre detaljer. Huvudstabens tekniska granskningssavdelning har särskild sakkunskap i dessa frågor, och de frågor som hör till området för föreskriften inbegriper inte prövningsrätt i någon större utsträckning.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft så snart som möjligt.

10 Förhållande till andra propositioner

Samband med andra propositioner

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av territorialövervakningslagen och militärfordonslagen lämnades till riksdagen under höstsessionen 2024 (RP 185/2024 rd). I propositionen föreslås att de ändringar i territorialövervakningen som följer av Natomedlemskapet ska genomföras. Avsikten är också att i samband med ändringarna av territorialövervakningslagen ändra definitionen av internationellt militärfordon i militärfordonslagen. I 1 § 1 mom. 3 punkten och 2 § 1 mom. 2 punkten i militärfordonslagen stryks omnämnandet av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen. Innehållet i och ändringsbehovet för 24 d § i

territorialövervakningslagen, som gäller territorialövervakningssamarbete, beskrivs i avsnitt 2.2.2 och 2.2.3.

Propositionen har dock inget direkt samband med den ovannämnda propositionen och behandlingen av propositionen är inte beroende av den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Försvarsmaktens uppgifter och behörighet

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och ska lag noggrant iakttas i all offentlig verksamhet. Om myndigheterna ges nya uppgifter och befogenheter i anslutning till dem, ska bestämmelser om både uppgifterna och befogenheterna utfärdas genom lag. Samtidigt ska rättsskyddet för dem som är föremål för myndighetsbefogenheter garanteras genom tillräcklig reglering. Förvaltningens verksamhet är utövning av offentlig makt samt offentlig verksamhet och således är den bunden till lag. Genom förvaltningens lagbundenhet tryggas individens rättsskydd. I synnerhet betonas lagbundenheten vid beslutsfattande i frågor i anslutning till individens rättsskydd. Lagbundenheten hör till god förvaltning och är en av förvaltningens rättsprinciper, som ska beaktas i myndighetsverksamheten.

Försvarsmakten är ett sådant organ inom statsförvaltningen som avses i 119 § 1 mom. i grundlagen. Till dess uppgifter hör utövning av offentlig makt, vilket innebär att i enlighet med 119 § 2 mom. i grundlagen ska bestämmelser om de allmänna grunderna för Försvarsmakten utfärdas genom lag. Med allmänna grunder avses enligt förarbetena till grundlagen främst enhetens namn, bransch samt huvudsakliga uppgifter och behörighet (RP 1/1998 rd, s. 174/II).

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om Försvarsmaktens uppgifter i 2 § i lagen om försvarsmakten preciseras. Till paragrafen fogas en bestämmelse om Försvarsmaktens uppgift avseende Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. På grund av Natomedlemskapets konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet är det lämpligt att föreskriva om uppgiften uttryckligen i lagen om försvarsmakten.

De föreslagna bestämmelserna på lagnivå om Försvarsmaktens uppgifter är heltäckande och tillräckligt exakta och kan därför anses uppfylla kraven enligt 119 § 2 mom. i grundlagen.

Tillfällig användning av fastigheter och begränsningar

Försvarsmakten har med stöd av 14 § i lagen om försvarsmakten rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som försvarsmakten stadigvarande förfogar över. Lagförslaget är av betydelse med tanke på bestämmelserna om egendomsskyddet i 15 § i grundlagen. Som grund för tillfällig användning av fastigheter fogas i enlighet med 14 § i lagförslag 1 försvarssamarbete och verkställande av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Avsikten är inte att i övrigt ändra bestämmelsen. Ändringen är nödvändig för att Försvarsmaktens styrkor och främmande staters väpnade styrkor ska kunna öva och agera på de områden som de ska vara beredda att försvara. Det ingrips inte i de gällande begränsningarna i enlighet med proportionalitetsprincipen för Försvarsmaktens nyttjanderätt i bestämmelsen och förteckningen ska fortfarande vara uttömmande.

Det finns ett vägande samhälleligt behov i anslutning till det militära försvaret när det gäller bestämmelser som är av betydelse med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen. Behoven av militär övningsverksamhet och höjning av försvarsberedskapen är med tanke på

systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna godtagbara grunder för att begränsa egendomsskyddet. Försvarsmaktens rätt begränsar sig enligt förslaget endast till tillfällig användning av fastigheter, och nyttjanderätten omfattar inte alls bostadshus, gårdsplaner och trädgårdar, odlingsmark före skörden eller försöksfält inom jord- och skogsbruket. Tillfällig användning av en fastighet förutsätts vara nödvändig med tanke på de funktioner som nämns i bestämmelsen. Förbudet i 1 mom. mot att orsaka onödig olägenhet eller skada och rätten i 4 mom. för fastighetens ägare eller innehavare att få ersättning för skada som användningen av en fastighet orsakat är också betydelsefulla i ett proportionalitetsperspektiv (GrUU 51/2006 rd, s. 5).

Försvarssamarbete och verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar är som begrepp delvis mer omfattande än militär övningsverksamhet och höjning av försvarsberedskapen. Bestämmelsernas exakta avgränsning påverkas dock av att försvarssamarbete har använts i stor utsträckning bland annat i regeringens proposition om Nato Sofa och i de anknytande lagarna i den, vilket för sin del styr tolkningen av begreppet. Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar grundar sig på gemensam försvarsplanering, och Försvarsmakten har således inte någon helt självständig möjlighet att besluta om verksamheten i fråga.

Det bör också noteras att Försvarsmakten redan med stöd av den gällande lagen, som stiftats med grundlagsutskottets medverkan, självständigt kan besluta om användningen av fastigheter inom de ramar som har fastställts för militär övningsverksamhet. Grunderna för användningen är också delvis överlappande och beroende av synsättet kan samma verksamhet vara till exempel försvarssamarbete och militär övningsverksamhet, när försvarssamarbetet genomförs som militär övningsverksamhet. Höjningen av försvarsberedskapen är dessutom enligt 48, 82 och 83 § i värnpliktslagen delvis bunden till militär övningsverksamhet i form av repetitionsövningar. Således överlappar redan grunderna för användning enligt den gällande lagen delvis varandra och bildar tillsammans med de nu föreslagna grunderna för användning en enhetlig helhet som omfattar den verksamhet genom vilken man bereder sig på att försvara Finland. Med beaktande av det som sägs ovan kan de föreslagna grunderna för användning inte anses strida mot med grundlagen med tanke på exakthet och noggrann avgränsning.

Maximitiden för tillfällig användning av fastigheter ska bedömas från fall till fall och kravet på nödvändighet enligt 1 mom. inverkar också på bedömningen av hur länge den tillfälliga användningen kan pågå. Ju längre behov det finns av att använda en fastighet, desto mer ska Försvarsmakten sträva efter att hitta alternativa sätt att genomföra det eftersträlvade slutresultatet på ett sätt som i mindre utsträckning begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. Sådana metoder är till exempel att hyra fastigheten och andra frivilliga avtal om nyttjande av fastigheten. Om sådana metoder inte står till buds och en permanent användning av fastigheterna är nödvändig, ska fastigheterna förvärfvas för Försvarsmaktens bruk på det sätt som föreskrivs i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för säkerställande av den nationella säkerheten.

Av grundlagsutskottets tidigare utlåtandepraxis kan dock inte härledas ett sådant ställningstagande att förslaget till ändring av 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten till alla delar kan konstateras motsvara grundlagsutskottets praxis när det gäller bedömningen av regleringens exakthet och noggranna avgränsning. Tillräckligt omfattande grunder för användningen är dock nödvändiga för att trygga ett livsviktigt samhälleligt intresse, och av samma orsak kan det inte heller fastställas lagstadgade tidsfrister för verksamheten. Finlands försvarslösning har förändrats väsentligt efter anslutningen till Nordatlantiska fördragsorganisationen och den internationella militära verksamheten i Finland är mer mångsidig än tidigare och har ett direkt samband med det militära försvaret av Finland. Det är

omöjligt att helt exakt förutse de framtida formerna av försvarssamarbete, så definitionen måste också omfatta framtida samarbetsformer. Försvarsmakten ska ha beredskap och möjligheter att bedriva nödvändigt internationellt samarbete på villkor som kan jämföras med den nationella verksamheten.

I den föreslagna ändringen är det fråga om att utvidga tillämpningsområdet för den redan gällande befogenheten så att det motsvarar förändringen i säkerhetsmiljön. Den gällande bestämmelsen har kommit till med grundlagsutskottets medverkan. Befogenheten är inte ny i sig, men ändringen gör det möjligt att tillfälligt ta i bruk fastigheter också inom försvarssamarbetet och vid verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Det finns ett nödvändigt och vägande samhälleligt behov av ändringen i anslutning till det militära försvaret, och inga andra ändringar föreslås i bestämmelsen.

Med beaktande av vad som anförts ovan kan regleringen inte anses vara problematisk med tanke på grundlagen.

Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter

Bestämmelser om Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter finns i 18 a § i lagen om försvarsmakten. Det föreslås att det till paragrafens 1 mom. fogas att Försvarsmakten ska ha rätt att garantera säkerheten också för experter i behov av särskilt skydd som representerar en främmande stat eller en internationell organisation och som är Försvarsmaktens gäster.

Till det nya 2 mom. fogas också rätt för Försvarsmakten att utföra säkerhetsuppgifter för att skydda transporter av en främmande stats väpnade styrkor, Natos eller en Nato-medlemsstats särskilda tillgångar samt för att skydda en främmande stats trupper. Bestämmelserna är av betydelse i förhållande till skyddet av den personliga friheten och integriteten enligt 7 § i grundlagen och av rörelsefriheten enligt 9 § i grundlagen (GrUU 67/2016 rd, s. 2).

Den föreslagna ändringen innebär i praktiken att bestämmelsernas tillämpningsområde utvidgas till att omfatta nya objekt som motsvarar tillämpningsområdet för den gällande bestämmelsen, och som är noggrant avgränsade och exakt definierade. Den gällande 18 a § har kommit till med grundlagsutskottets medverkan. I bestämmelsen ändras inte de principer som ska iakttas i säkerhetsuppgifter och det föreslås inga nya befogenheter för Försvarsmakten att utföra uppgifterna. Bestämmelserna om säkerhetsuppgifter preciseras genom att det i den föreslagna 22 c § föreskrivs om protokollföring av åtgärder som vidtagits i säkerhetsuppgifter. Med beaktande av vad som konstaterats ovan kan regleringen inte anses vara problematisk med tanke på grundlagen.

I grundlagen har det inte föreskrivits om vilken myndighet som ska kunna ges befogenheter på allmän plats (GrUU 67/2016 rd, s. 2). Syftet med propositionen är inte att anförtro andra myndigheter än polisen uppgifter som hänför sig till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Syftet är dock att genom propositionen säkerställa att det på grund av garanterandet av säkerheten för en främmande stats väpnade styrkor och på grund av obehöriga gärningar riktade mot dem inte uppstår fara för allmän ordning och säkerhet. Grundlagen kan inte anses utgöra något hinder för att föreskriva om uppgifter som gäller att garantera säkerheten för en främmande stats väpnade styrkor samt om befogenheter i anslutning till uppgifterna för Försvarsmakten.

Propositionen innehåller dock ändringar av lagstiftningen som är av betydelse med tanke på grundlagen. Genom dem ges Försvarsmakten i nya situationer befogenheter som gäller individen eller som begränsar individens rättigheter. Propositionen måste bedömas med

avseende på de lagreservationer som ingår i grundrättighetsbestämmelserna med beaktande av de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna, nämligen kravet att om en sådan begränsning ska föreskrivas genom lag, att grunderna för begränsningen ska vara godtagbara, att begränsningen ska vara noggrant avgränsad och exakt, att kravet på proportionalitet ska vara uppfyllt, att kärnområdet i de grundläggande rättigheterna ska vara intakt, att rättssäkerhetsarrangemangen ska vara tillräckliga och att begränsningen inte får stå i konflikt med Finlands internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna.

De föreslagna behörighetsbestämmelserna i lagen om försvarsmakten ger i större utsträckning än tidigare en säkerhetsman vid Försvarsmakten rätt att utöva offentlig makt och i vissa situationer ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna i samma syfte som en polisman har rätt att ingripa i dem enligt polislagen och en gränsbevakningsman enligt gränsbevakningslagen.

I och med Finlands Natomedlemskap har Finland dessutom med stöd av Nato Sofa och även av avtalet om försvarssamarbete skyldighet att garantera en främmande stats trupper vissa säkerhetsåtgärder. Å andra sidan har en främmande stats trupper som befinner sig i Finland med stöd av Nato Sofa eller avtalet om försvarssamarbete möjlighet att självständigt vidta omfattande åtgärder för att garantera sina truppers säkerhet.

Det föreslås att 18 a § i lagen om försvarsmakten utvidgas till att i sak omfatta garanterandet av säkerheten för en främmande stats trupper. En tjänsteman vid Försvarsmakten som har fått specialutbildning ska ha rätt att använda de maktmedelsredskap som uppgifterna förutsätter i situationer enligt 23 § 1 mom. där maktmedel används. Det bör noteras att i tjänsteutövning har en militärperson och en säkerhetsman med stöd av gällande 23 § 2 mom. dessutom rätt till nödvärn på det sätt som föreskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen.

Befogenheterna vid garanterande av säkerheten innebär ett ingrepp i den personliga integritet som skyddas i 7 § i grundlagen samt ett tillfälligt ingrepp i den rörelsefrihet som skyddas i 9 § i grundlagen och i det egendomsskydd som tryggas i 15 § i grundlagen. Syftet med bestämmelserna är att skydda individers hälsa och säkerhet samt egendom med beaktande av den särskilda karaktären hos det objekt som ska skyddas. En förutsättning för utövandet av befogenheterna är att man genom utövandet av befogenheterna kan avvärja ett angrepp mot ett ovan avsett skyddsintresse.

När befogenheten utövas ska objektets säkerhet, tjänsteuppdragets art och hur farligt motståndet är beaktas. Befogenheterna får utövas endast av en tjänsteman vid Försvarsmakten som fått utbildning och förutsättningarna för åtgärderna ska regleras i detalj. Bestämmelsen kan motiveras med att garanterandet av säkerheten ska kunna utföras på ett ändamålsenligt sätt och den förutsätts dessutom utifrån ett vägande samhälleligt behov.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande bedömt att Försvarsmaktens säkerhetsuppdrag och behörigheter som uppdragen förutsätter utsträcks till att också omfatta andra områden än sådana som är i Försvarsmaktens besittning (GrUU 67/2016 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har bedömt grundlagsenligheten i 22 b § och bestämmelsen kunde behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 67/2016 rd, s. 4).

Grundlagsutskottet har när det har bedömt bestämmelser om myndigheternas befogenheter utgått från att regleringen av myndigheters befogenheter är betydelsefull med tanke på rättsstatsprincipen i grundlagens 2 § 3 mom. (se GrUU 51/2006 rd, s. 2/I). Enligt momentet ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. Utgångspunkten är att utövning av offentlig makt alltid ska ha en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd, s. 75/I). För lagar gäller det

allmänna kravet på att en lag ska vara exakt och noga avgränsad. Enligt grundlagsutskottet är regleringen av befogenheter vanligen relevant också i förhållande till de i grundlagen inskrivna grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 10/2016 rd, GrUU 67/2016 rd, s. 3).

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden påpekat att ett likadant lagstadgat bemyndigande för andra myndigheter att göra intrång i de grundläggande fri- och rättigheterna som polisen har inte utan vidare är förenligt med det nödvändighetskrav som ingår i förutsättningarna (se GrUU 10/2016 rd, s. 3, GrUU 49/2014 rd, s. 2/I, GrUU 37/2002 rd, s. 1–2 och GrUU 2/1996 rd, s. 3/I).

Som helhet betraktat kan det anses nödvändigt att utvidga Försvarmaktens säkerhetsuppgifter till att omfatta en främmande stats eller en internationell organisations särskilda experter och att skydda en främmande stats eller en internationell organisations särskilda tillgångar i enlighet med de grunder som framförts redan tidigare i denna proposition. På grund av Natomedlemskapet och avtalet om försvarssamarbete har Försvarmakten ett nära dagligt samarbete med de aktörer som avses i 18 a § 1 och 2 mom. i lagen om försvarmakten. Försvarmakten har de bästa verksamhetsförutsättningarna för att garantera den faktiska säkerheten, som också i övrigt är fast involverad i verksamheten och till vars uppgifter Natoverksamhet och den verksamhet som avses i avtalet om försvarssamarbete hör. Dessutom belastar åtgärderna inte i onödan andra myndigheter. På ovannämnda grunder kan utvidgningen av säkerhetsuppgifterna anses uppfylla det krav på nödvändighet, exakthet och noggrann avgränsning som förutsätts av lagstiftningen.

Avsikten med de bestämmelser som nu behandlas är inte att ingripa i det redan gällande samarbetet med polisen i fråga om säkerhetsuppgifter, och således har polisen fortfarande alltid möjlighet att sköta uppgifterna själv eller vid behov åta sig en uppgift efter att den redan har inletts.

Försvarmaktens säkerhetsuppgifter omfattas redan av 18 b § i den gällande lagen om försvarmakten, där det föreskrivs om principerna för verksamheten. Bestämmelserna i paragrafen gäller kravet på nödvändighet och proportionalitet i varje enskilt fall för utövandet av befogenheterna. Grundlagsutskottet har i sin praxis betonat att man vid tillämpningen av bestämmelser om befogenheter som innebär inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i enskilda fall måste beakta förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet kraven på nödvändighet och proportionalitet. Bestämmelsen har stiftats med grundlagsutskottets medverkan (se GrUU 67/2016, s. 3, även GrUU 10/2016 rd, s. 3). Bestämmelsen gäller fortfarande säkerhetsuppgifter i sin helhet och innefattar också den utvidgning av behörigheten som nu behandlas.

I 22 b § 1 mom. i lagen om försvarmakten föreslås bestämmelser om rätten för en säkerhetsman vid Försvarmakten att i omedelbar närhet av en transport av en främmande stats väpnade styrkor eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller av en främmande stats trupp isolera, avspärra eller utrymma en plats eller ett område i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att garantera immuniteten hos de särskilda tillgångarna eller den främmande statens trupp. Befogenheten innebär ett tillfälligt ingrepp i rörelsefriheten enligt 9 § i grundlagen och egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen. Bestämmelsen kan motiveras med att försvarets uppgifter och verksamhet tryggas genom ändamålsenligt utförande och med att den fara som orsakas utomstående och samhället minskas.

I 22 b § 2 mom. i lagen om försvarmakten föreslås bestämmelser om rätten för en säkerhetsman vid Försvarmakten att avlägsna en person från en plats, om det utifrån hotelser från personen eller personens uppträdande i övrigt finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktar

sig mot särskilda tillgångar eller en främmande stats trupper. Bestämmelsen är av betydelse med tanke på den personliga integritet som skyddas i 7 § 1 mom. i grundlagen och rörelsefriheten enligt 9 § i grundlagen.

I Försvarsmaktens verksamhet och försvarssamarbete och vid verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar kan användas farlig och stöldbegärlig materiel som i annat än Försvarsmaktens bruk kan äventyra säkerheten i samhället och orsaka omfattande skada. Med styrkorna följer sådan kritisk information som, om den hamnar i fel händer, kan äventyra eller skada Finlands internationella relationer och Finlands nationella säkerhet. Försvarsmakten ska ha tillräckliga befogenheter för att trygga sådant material. Med stöd av Nato Sofa och avtalet om försvarssamarbete har den främmande statens trupper dessutom betydande befogenheter att garantera sin egen säkerhet. Syftet med de nu föreslagna bestämmelserna är att förebygga användningen av de befogenheterna. Begränsningen av den grundläggande friheten kan därmed anses vara acceptabel med tanke på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och vara påkallad av ett tungt vägande samhälleligt skäl.

I 22 b § 3 mom. i lagen om försvarsmakten föreslås bestämmelser om särskild rätt att gripa en person i samband med garanterandet av säkerheten för särskilda tillgångar eller en främmande stats trupper. En säkerhetsman inom Försvarsmakten ska få gripa en person, om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot särskilda tillgångar eller mot den främmande statens trupper inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Bestämmelsen är av betydelse med tanke på 7 § 1 mom. i grundlagen, enligt vilken alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen får den personliga integriteten inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund.

Med tanke på den rätt att gripa för en säkerhetsman inom Försvarsmakten som föreslås i 22 b § 3 mom. är det av betydelse att garanterandet av säkerheten för särskilda tillgångar och en främmande stats trupper mot brottslighet och allvarliga säkerhetshot är ett mål som det allmänna intresset i mycket stor utsträckning kräver. Bestämmelsen kan anses vara noga avgränsad, eftersom det som förutsättning för att en person ska få gripas anges att det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot särskilda tillgångar eller den främmande statens trupper inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen, och dessutom finns det i 22 b § 4 mom. i lagen om försvarsmakten en bestämmelse om bemötandet av den gripne.

Befogenheterna enligt den föreslagna 22 b § kan anses vara bundna till nödvändigheten, eftersom det område som skyddsuppgifterna omfattar endast kan täcka det nödvändiga.

Med beaktande av vad som anförts ovan ska utövandet av de befogenheter som föreslås i 22 b § graderas så att befogenheter som ingriper kraftigare i de grundläggande fri- och rättigheterna får utövas endast om de lindrigare metoderna inte uppfyller det godkända mål som eftersträvas med dem. Utövandet av enskilda befogenheter står således i ett godtagbart förhållande till det som eftersträvas och dessutom är utövandet av dem också mer allmänt bundet till nödvändigheten enligt 1 mom. För Försvarsmakten föreslås inte någon allmän behörighet att agera på allmän plats, utan detta ska även i fortsättningen vara polisens uppgift.

Bestämmelser om maktmedels- och skyddsredskap som används i tjänsteuppdrag enligt 18 a § i lagen om försvarsmakten utfärdas med stöd av 18 a § 5 mom. i den lagen genom förordning av statsrådet. Genom användning av maktmedelsredskap kan man i betydande grad ingripa i den personliga integritet som skyddas i 7 § i grundlagen, och därför har det ansetts behövligt att

till lagen föga ett bemyndigande att utfärda förordning om i synnerhet maktmedelsredskap på den grund som gäller tryggande av medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. Det ska finnas tillräckligt exakta bestämmelser om de maktmedelsredskap som står till förfogande för en tjänsteman som utför säkerhetsuppgifter inom Försvarsmakten.

De föreslagna bestämmelserna har ett nödvändigt och vägande samhälleligt behov som hänför sig till det militära försvaret, och dessutom motsvarar bestämmelserna de facto den gällande 22 b § om säkerhetsuppgifter. Den gällande 22 b § har kommit till med grundlagsutskottets medverkan. Med beaktande av vad som anförts ovan kan regleringen inte anses vara problematisk med tanke på grundlagen.

Enligt 118 § 3 mom. i grundlagen har var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd. För att denna rätt enligt 118 § 3 mom. i grundlagen ska kunna tillgodoses i praktiken, måste en tjänsteman som utfört ett tjänsteuppdrag vid behov kunna identifieras. Bestämmelser om tjänstetecken för Försvarsmaktens säkerhetsmän och om angivande av deras ställning samt om identifiering av säkerhetsmän finns i 18 d § i lagen om försvarsmakten. Vidare kompletteras regleringen genom att till lagen om försvarsmakten föga en ny 22 c §, enligt vilken det ska upprättas protokoll över åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a § eller göras en motsvarande anteckning i en annan handling.

Som det konstateras ovan kan grunderna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna i sin helhet anses godtagbara med tanke på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och att de förutsätts av ett vägande samhälleligt behov.

Internationellt samarbete inom militär underrättelseinhämtning och Finlands suveränitet

De föreslagna bestämmelserna om Nordatlantiska fördragsorganisationens eller dess medlemsstaters verksamhet på finskt territorium är av betydelse med tanke på Finlands suveränitet enligt 1 § i grundlagen. Vid tolkningen av suveränitetsbestämmelserna i grundlagen har Finlands medlemskap i flera internationella organisationer redan av hävd beaktats. Före medlemskapet i Nordatlantiska fördragsorganisationen har suveräniteten tolkats i synnerhet i fråga om Europeiska unionen (RP 1/1998 rd, s. 72–73, GrUU 56/2006 rd, s. 2/II och GrUU 1/2007 rd, s. 2/II, GrUB 9/2010 rd, s. 9/II). I princip kan sådana internationella förpliktelser som anses vara sedvanliga i modernt internationellt samarbete och som endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet som sådana inte direkt anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 74/II). Av betydelse med tanke på bedömningen av suveräniteten är framför allt att en främmande stats och dess tjänstemans verksamhet grundar sig på ett beslut av finska myndigheter (se även GrUU 66/2016 rd, s. 3 och GrUU 65/2016 rd, s. 3).

Grundlagsutskottet har i sin praxis beträffande begränsningar av suveräniteten ägnat särskild uppmärksamhet åt arten av befogenheter och möjligheterna att självständigt utöva befogenheter (till exempel GrUU 65/2016 rd, s. 3, GrUU 9/2009 rd, s. 2, GrUU 1/2007 rd, s. 3, GrUU 56/2006 rd, s. 3). I det föreslagna 20 § 7 mom. i lagförslag 4 har den befogenhet som en främmande stat kan utöva begränsats på det sätt som beskrivs ovan. Enligt 20 § 3 och 7 mom. i lagförslag 4 används metoder för underrättelseinhämtning under ledning och övervakning av militärunderrättelsemyndigheterna. Vidare är en internationell organisations eller en främmande stats tjänsteman skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

Enligt 10 § 4 mom. i grundlagen kan genom lag kan föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga för att inhämta information om militär verksamhet eller sådan annan verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten. Grundlagsutskottet har i sitt betänkande (GrUB 4/2018 rd, s. 7) om regeringens proposition med förslag till ändring av 10 § i grundlagen (RP 198/2017 rd) konstaterat att kommunikationen i en främmande stats militära organisation eller annan myndighetsorganisation inte åtnjuter skydd för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden. Grundlagsutskottet konstaterar dessutom att befogenheterna till militär underrättelseinhämtning inte i samtliga fall kan riktas så exakt att det inte finns någon risk för att myndigheterna tillfälligt får åtkomst till uppgifter om kommunikation mellan enskilda personer som inte berörs av underrättelseuppdraget. Åtkomsten bör avgränsas i de vanliga lagarna så att den blir så ringa som möjligt, menar utskottet. Av signalspaningens delområden innefattar radiosignalspaningen i Finland också teknisk signalspaning (ELINT) och underrättelseinhämtning genom avlyssning av tekniska instrumenteringssignaler från främmande utrustning (FISINT), i vilka det inte rör sig sådan information som kan anses falla under skyddet för hemligheten i fråga om meddelanden. Således är radiosignalspaning som riktar sig mot kommunikationen hos en myndighet i en främmande stat som är föremål för militär underrättelseinhämtning av betydelse med tanke på 10 § 4 mom. i grundlagen. Till denna del kan det konstateras att militärunderrättelseorganisationerna har heltäckande information om de elektromagnetiska radiofrekvensvågor som deras objekt använder. I förevarande fall bedrivs verksamheten på ett sådant sätt att de radiofrekventa elektromagnetiska vågor som används för privat kommunikation kan minimeras i den militära underrättelseinhämtningen.

Det aktuella 20 § 7 mom. i lagförslag 4 har begränsats till att gälla 60 § i den gällande lagen om militär underrättelseverksamhet, enligt vilken den radiosignalspaning som där regleras endast kan riktas mot statliga aktörer. Genom hänvisningen till 60 § blir också andra begränsningar som lagen ställer i fråga om underrättelseinformation, såsom bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning och utplåning av underrättelseinformation, tillämpliga. Verksamheten hos en främmande stats myndighet eller en internationell organisation sker inte på finskt territorium utan övervakning. Om en myndighet från en främmande stat inte iakttar de begränsningar som ställts upp, kan huvudstabens underrättelsechef alltid återkalla beslutet och Finland inom sitt område förbjuda användningen av de fartyg och fordon samt markstationer som avses i den föreslagna bestämmelsen.

Grundlagsutskottet har konstaterat det vara särskilt väsentligt att se till att rättssäkerheten och tillsynen är lämpligt ordnad (GrUB 4/2018 rd, s. 9, se även GrUU 20/2016 rd (utskottets överväganden på finska i PeVL 20/2016 vp, s. 4–5) och GrUU 36/2018 rd, s. 13). Det bör noteras att den information som i förevarande fall kommer till militärunderrättelsemyndigheten, och som de facto har inhämtats med stöd av 20 § 7 mom. i lagförslag 4, omfattas av underrättelsetillsynsombudsmannens tillsyn i enlighet med 7 § 1 mom. 1 punkten i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten. Den aktuella ändringen av 20 § i lagförslag 4 kan anses uppfylla grundlagsutskottets vedertagna tolkningspraxis.

Bemyndiganden att utfärda förordning

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Om det inte särskilt anges vem som ska utfärda en förordning, utfärdas den av statsrådet. Enligt 80 § 2 mom. i grundlagen kan också andra myndigheter genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer.

Utgångspunkten för behörighetsfördelningen mellan statsrådet och ministerierna är den att statsrådet utfärdar förordningar om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om andra ärenden vars betydelse kräver det. Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor som har ringa samhällelig eller politisk betydelse och om frågor av klart teknisk natur och frågor som gäller verkställighet. Ett ministerium kan således bemyndigas att utfärda förordningar huvudsakligen om frågor som gäller ministeriets eget ansvarsområde, förutsatt att ärendet på grund av dess samhälleliga betydelse inte behöver behandlas i statsrådets allmänna sammanträde.

Grundlagsutskottet har vid bedömningen av om delegering av lagstiftningsmakt är tillåten fäst uppmärksamhet vid att bemyndigandet ska vara exakt och noggrant avgränsat (RP 1/1998 rd, s. 132/II, GrUU 11/1999 rd, s. 2/II). Grundlagsutskottet har i sin utlåtanedpraxis också lyft fram att en utgångspunkt i fråga om 80 § 1 mom. i grundlagen är att ministerier närmast kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor av teknisk natur och frågor som har ringa samhällelig eller politisk betydelse (GrUU 33/2004 rd, s. 6/I). I grundlagsutskottets tolkningspraxis har godkänts den behörighet att utfärda rättsnormer som avses i 80 § 2 mom. i grundlagen för såväl statliga och kommunala myndigheter som självständiga offentlighetsrättsliga inrättningar och vissa regionala självstyrelseorgan. De centrala ämbetsverken inom statsförvaltningen har oftast getts behörigheten att meddela föreskrifter.

I 18 § 2 mom. i lagförslag 1, som gäller ändring av lagen om försvarsmakten, föreskrivs det att bestämmelser om utbildningen för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Bemyndigandet att utfärda förordning är inte nytt, utan bemyndigandet finns i 18 § 1 mom. i den gällande lagen.

Också den föreslagna lagen om ändring av 12 och 40 § i militärfordonslagen (lagförslag 3) innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket bestämmelser om konstruktionen, utrustningen och färgsättningen hos och emblemen på Försvarsmaktens utryckningsfordon utfärdas genom förordning av försvarsministeriet (12 § 2 mom.).

Den föreslagna lagen om ändring av 89 § 2 mom. i vägtrafiklagen (lagförslag 9) innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket bestämmelserna i 5 kap. också tillämpas på användningen av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår. Bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl från bestämmelserna i 5 kap. om användning av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon eller fordonskombinationer där sådana fordon ingår får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Föreskrifter som gäller användning av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon eller fordonskombinationer där sådana fordon ingår och som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter får meddelas genom en föreskrift av Huvudstabens tekniska granskningsavdelning, om det är nödvändigt till följd av fordonens eller fordonskombinationernas särskilda användningsändamål eller konstruktion.

I 40 § 3 mom. i lagförslaget om ändring av militärfordonslagen och i 89 § 2 mom. i lagförslaget om ändring av vägtrafiklagen föreslås det att Huvudstaben och Huvudstabens tekniska granskningsavdelning bemyndigas att meddela föreskrifter.

I 40 § 3 mom. i lagförslaget om ändring av militärfordonslagen föreslås det att Huvudstaben och Huvudstabens tekniska granskningsavdelning bemyndigas att meddela föreskrifter.

De för försvarsministeriet föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning och de för Huvudstaben föreslagna bemyndigandena att meddela föreskrifter gäller ärenden av teknisk natur vars betydelse inte förutsätter behandling i statsrådet.

De bestämmelser i regeringspropositionen där bemyndiganden att utfärda förordningar ingår har utarbetats så att de är exakta och noga avgränsade. De föreslagna bemyndigandena att utfärda förordningar innebär inte prövningsrätt i någon större utsträckning eller befogenheter i frågor som ska regleras genom lag, till exempel grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Det har inte föreslagits något bemyndigande för den som utfärdar förordning att vidaredelegera det genom lag anvisade bemyndigandet att utfärda förordning. De föreslagna bemyndigandena kan således anses uppfylla kraven enligt 80 § i grundlagen.

Förordnande av värnpliktiga till uppgifter inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar

Enligt 127 § grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Enligt 80 § i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Innebörden av skyldigheten att försvara landet definieras inte närmare i 127 § i grundlagen, men enligt förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd, s. 182/I) innebär försvarsskyldigheten utöver det militära försvaret också andra former av försvar. Det finns inget omnämnande av den territoriella omfattningen av försvarsskyldigheten i motiveringen till grundlagen. Skyldigheten enligt grundlagen att försvara landet innebär dock ingen skyldighet för finska medborgare att försvara något annat land än Finland.

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan i enlighet med vad som föreslås i 62 § 1 mom. 3 punkten i värnpliktslagen förordnas att kortvarigt tjänstgöra utomlands, om personen i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i en uppgift som gäller Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. På sådan verksamhet tillämpas 78 § 1 mom. i värnpliktslagen om att värnpliktiga inte får delta till exempel i uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt.

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan enligt propositionen kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om personen i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i en uppgift inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar, när det inte är fråga om det militära försvaret av Finland. Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 65/2016 rd) om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen (RP 94/2016 rd) har försvarsmakten en förhöjd skyldighet att informera om att skyldigheten att delta i landets försvar enligt 127 § i grundlagen inte täcker deltagande i internationella uppgifter.

De föreslagna bestämmelserna om värnpliktigas deltagande i uppgifter inom Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar uppfyller de krav som tidigare ställts i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis i fråga om samtycke till deltagande och begränsningar i användningen av maktmedel och andra begränsningar i sak (GrUU 9/2007 rd, GrUU 51/2006 rd, s. 3/II).

Bedömning av lagstiftningsordningen

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Av grundlagsutskottets tidigare utlåtandep Praxis kan dock inte härledas ett sådant ställningstagande att förslaget till ändring av 14 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten till alla delar kan konstateras

motsvara grundlagsutskottets praxis när det gäller bedömningen av regleringens exakthet och noggranna avgränsning. Av denna orsak anser regeringen det önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 2 och 4 a §, 12 § 1 mom., 14 § 1 och 5 mom., rubriken för 15 § samt 15 § 1 och 5 mom., 18 och 18 a §, 19 § 1 mom. och 22 b §, av dem 2 och 4 a § och 12 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1304/2022, 14 § 1 mom. och 15 § 1 mom. sådana de lyder i lag 509/2013, 14 § 5 mom. och 15 § 5 mom. sådana de lyder i lag 932/2015 samt 18 a och 22 b § sådana de lyder i lag 197/2017, och
fogas till lagen en ny 22 c § som följer:

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

- 1) det militära försvaret av Finland, vilket innefattar
 - a) övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten,
 - b) tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen,
 - c) givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stärkande av försvarsviljan,
- 2) Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar, vilket innefattar
 - a) försvar av Finland och de övriga medlemsstaterna i Nordatlantiska fördragsorganisationen mot väpnade angrepp, i samarbete med dessa medlemsstaters väpnade styrkor,
 - b) upprätthållande och utvecklande av Finlands och Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar och försvarsförmåga,
- 3) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar
 - a) handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt,
 - b) deltagande i räddningsverksamhet genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,
- 4) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt deltagande i lämnande av annat internationellt bistånd än sådant som ingår i en i 2 punkten avsedd uppgift, i samverkan och i annan internationell verksamhet,
- 5) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller av Europeiska unionen eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller med Europeiska unionen inom Finlands territorium, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

12 §

Lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller Europeiska unionen bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde samt med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler delta i samverkan med en annan stat, med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller med Europeiska unionen och delta i annan internationell verksamhet.

14 §

Tillfällig rätt att använda fastigheter

Försvarsmakten har rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet, försvarssamarbetet, verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar eller höjning av försvarsberedskapen. Försvarsmakten får dock inte orsaka egendom onödigt olägenhet eller skada.

För skada som användningen av en fastighet orsakat betalas ersättning enligt gängse pris till fastighetens ägare eller innehavare. I fråga om ersättningsbeslut och beslut som gäller användning av en fastighet får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen. Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Även om ändring har sökts, ska den del av ersättningen som är ostridig utan dröjsmål betalas till den ersättningsberättigade. Ett beslut som gäller användning av en fastighet får iakttas trots att ändring har sökts, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten. En tvist som gäller en överenskommelse om användning av en fastighet handläggs som ett förvaltningstvistemål i förvaltningsdomstolen.

15 §

Förbud och begränsningar beträffande rätten att röra sig på områden som används av Försvarsmakten

Om militära orsaker eller skyddet av utomstående mot faror kräver det, får staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten eller Försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som Försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt. Bestämmelser om straff vid överträdelse av förbudet finns i strafflagen.

Vistelse- och besökstillstånd beviljas av en myndighet som avses i 1 och 2 mom. I fråga om tillståndsmyndighetens beslut i ärenden som avses i 3 och 4 mom. får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen. Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ett beslut om återkallelse av ett tillstånd ska iakttas trots att ändring har sökts, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten.

18 §

Upprätthållande av säkerhet och ordning på ett område som används av Försvarsmakten

Garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband bestämmer närmare om hur säkerhet och ordning ska upprätthållas på ett område som används av Försvarsmakten.

Bestämmelser om utbildningen för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

18 a §

Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter

Försvarsmakten kan vid behov utse en sådan tjänsteman vid Försvarsmakten som fått specialutbildning (*säkerhetsman*) att på allmän plats garantera immuniteten för personer som behöver särskilt skydd (*personskyddsuppgifter*), om personen

- 1) är anställd vid Försvarsmakten,
- 2) hör till den militära ledningen för en främmande stat som är gäst hos Försvarsmakten,
- 3) representerar en internationell organisation som är gäst hos Försvarsmakten, eller
- 4) är en särskild expert från en främmande stat eller en internationell organisation.

Försvarsmakten kan vid behov utse en säkerhetsman att på allmän plats garantera immuniteten vid transport av Försvarsmaktens, en främmande stats väpnade styrkor eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller för en främmande stats trupper.

Vid utförande av personskyddsuppgifter på allmän plats kan en säkerhetsman med de befogenheter som anges i 22 a § garantera säkerheten för en person, om inte polisen har övertagit uppgifterna, och med de befogenheter som anges i 22 b § garantera immuniteten vid sådan transport av särskilda tillgångar och för sådana trupper av en främmande stat som avses i 2 mom. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef ska så snart som möjligt underrättas om att befogenheterna har börjat utövas.

En säkerhetsuppgift ska överföras till polisen eller en annan behörig myndighet så snart som möjligt efter att de befogenheter som avses i 3 mom. har börjat utövas.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans maktmedels- och skyddsredskap.

Genom förordning av försvarsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans specialutbildning, övning i bruk av maktmedel, rätt att bära maktmedelsredskap och övervakningen av bruk av maktmedel samt om behörighetskraven för den som leder utförandet av säkerhetsuppgifter.

19 §

Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person

En tjänsteman i vakt- eller jourtjänst har rätt att avlägsna en person från ett område som används av Försvarsmakten samt från ett i 15 § avsett område, om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på området och tjänstemannen har uppmanat personen att avlägsna sig. Tjänstemannen har också rätt att avlägsna en person som har tillstånd att vistas på området, om personen stör eller äventyrar andras eller sin egen säkerhet. Dessutom har tjänstemannen i sitt uppdrag rätt att få veta namnet, personbeteckningen eller, om sådan saknas, födelsedatumet samt medborgarskap och passuppgifter i fråga om den person som vistas eller rör sig på området.

22 b §

Befogenheter vid garanterande av immuniteten vid transport av särskilda tillgångar och för en främmande stats trupper

En säkerhetsman har rätt att i omedelbar närhet av en transport av Försvarsmaktens, en främmande stats väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller en främmande stats trupp isolera, avspärra eller utrymma en plats eller ett område i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att garantera immuniteten hos de särskilda tillgångarna eller den främmande statens trupp, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som hänför sig till transport av särskilda tillgångar eller till främmande staters trupper har en säkerhetsman rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån hotelser från personen eller personens uppträdande i övrigt finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot Försvarsmaktens, en främmande stats väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller mot en främmande stats trupp. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas, om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot Försvarsmaktens, den främmande statens väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller den främmande statens trupp inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

22 c §

Protokoll över säkerhetsuppgifter

Över åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a § ska det upprättas ett protokoll eller göras en motsvarande anteckning i en annan handling.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 62 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. samt 78 § 1 mom.,
sådana de lyder i lag 1306/2022, som följer:

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i en sådan uppgift som avses i 2 § 1 mom. 2 eller 4 punkten i lagen om försvarsmakten och det inte är fråga om det militära försvaret av Finland,

På sådana uppgifter som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en sådan i 2 § 1 mom. 2–4 punkten i lagen om försvarsmakten avsedd uppgift som inte hänför sig till det militära försvaret av Finland. När värnpliktiga utför tjänstgöringsuppdrag, får de inte delta i

- 1) gripande av farliga personer,
- 2) röjning av sprängladdningar,
- 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
- 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 12 och 40 § i militärfordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militärfordonslagen (332/2023) 12 och 40 § som följer:

12 §

Utryckningsfordon inom Försvarmakten

Försvarmaktens utryckningsfordon är sådana fordon inom Försvarmakten som är utrustade med en varningslykta med blått blinkande ljus och en ljudsignalanordning för utryckningsfordon. På användning av Försvarmaktens utryckningsfordon på väg tillämpas bestämmelserna i vägtrafiklagen (729/2018) om användning av utryckningsfordon på väg.

Bestämmelser om konstruktionen, utrustningen och färgsättningen hos och emblemen på Försvarmaktens utryckningsfordon utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Den färgsättning och de emblem som finns på Försvarmaktens utryckningsfordon eller sådan färgsättning och sådana emblem som är förvillande lika dem får inte användas på andra fordon så att det kan ge ett intryck av att fordonet i fråga skulle vara ett av Försvarmaktens utryckningsfordon.

40 §

Internationella militärfordon i Finland

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller något annat följer av internationella förpliktelser som binder Finland, tillämpas i fråga om internationella militärfordon som används i Finland och på övervakningen av deras trafikduglighet samt på användningen av dem de bestämmelser och föreskrifter som gäller militärfordon.

Den stat som sänder det internationella militärfordonet svarar för att

- 1) fordonet är tryggt att använda i trafik,
- 2) fordonet har genomgått besiktning eller kontroll på behörigt sätt.

Huvudstabens tekniska granskningssavdelning kan meddela närmare föreskrifter om de tekniska krav som ställs på internationella militärfordon och om godkännande av kopplingsbesiktning av internationella militärfordon samt om användningen av internationella militärfordon.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019) 20 § 1 mom. 1 punkten och 3 mom. samt
fogas till 20 § ett nytt 7 mom. som följer:

20 §

Internationellt samarbete

Militärunderrättelsemyndigheterna kan i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten

1) trots sekretessbestämmelserna utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster eller med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller någon annan internationell organisation eller med Europeiska unionen, om det behövs, och

En behörig utländsk tjänsteman har genom beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 22, 24, 43, 47, 51, 60 och 66 §. En utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

Huvudstabens underrättelsechef beslutar om användning inom finskt territorium av radiosignalspaning enligt 60 § som genomförs av Nordatlantiska fördragsorganisationen eller dess medlemsstater från fordon, fartyg eller luftfartyg eller från markstationer. Det samarbete som avses i detta moment ska vara förenligt med Finlands intressen och de prioriteringar som avses i 13 § samt ske under ledning och övervakning av en militärunderrättelsemyndighet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om militär krishantering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär krishantering (211/2006) 1 § 3 mom. som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Föranstaltare av krishantering enligt denna lag kan vara FN, Nordatlantiska fördragsorganisationen, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), någon annan internationell organisation eller grupp av länder eller Europeiska unionen (EU).

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten (332/2019) 1 § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på behandling av personuppgifter som utförs av Försvarmakten och för Försvarmaktens räkning, om uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarmakten (551/2007). Denna lag tillämpas endast på sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad eller där de uppgifter som behandlas utgör eller är avsedda att utgöra ett register eller en del av ett sådant.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987) 9 a § 2 mom., sådant det lyder i lag 339/2019, som följer:

9 a §

På behandlingen av personuppgifter tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019), om behandlingen av uppgifter behövs för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007). Bestämmelser om annan behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och i dataskyddslagen (1050/2018).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018) 1 § 2 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 350/2020, som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas denna lag på
1) behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, om uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007), och på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmaktens huvudstab för skötsel av uppgifter som avses i 9 § 3 mom. i säkerhetsutredningslagen (726/2014),

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vägtrafiklagen (729/2018) 89 § 2 och 3 mom., sådana de lyder, 2 mom. i lag 333/2023
och 3 mom. i lag 1040/2020, samt
fogas till lagen en ny 66 a § som följer:

66 a §

Undantag med avseende på rätten att arbeta som vägtransportledare för specialtransporter

Med avvikelse från vad som i 66 och 67 § föreskrivs om behörighet och tillstånd för vägtransportledare, får en medlem av styrkor som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor arbeta som vägtransportledare för en specialtransport inom Försvarsmakten, om personen i fråga getts en yrkeslicens eller annan yrkesbehörighet för detta i den sändande staten. Försvarsmakten ska ge personer som avses i denna paragraf en introduktionsutbildning.

89 §

Terrängtrafik och fordon inom Försvarsmakten

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också på användningen av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår. Bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl från bestämmelserna i detta kapitel om användning av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Föreskrifter som gäller användning av Försvarsmaktens fordon, internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår och som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter får meddelas genom en föreskrift av huvudstabens tekniska granskningsavdelning, om det är nödvändigt till följd av fordonens eller fordonskombinationernas särskilda användningsändamål eller konstruktion.

De undantag som avses i 2 mom. kan gälla

- 1) användning av släpfordon,
- 2) användning av skydds- och säkerhetsanordningar,
- 3) fordonsspecifika hastighetsbegränsningar,
- 4) användning av speciallyktor,
- 5) märkning av fordon,
- 6) användning av däck och slirskydd,
- 7) persontransport med militärfordon och i last- och paketbilars lastutrymmen samt persontransport med släpvagn,
- 8) koppling av fordon och släpfordon,
- 9) användning av terrängfordon samt av terrängfordon och till dem kopplade släpfordon,
- 10) klassificering av en transport av flera än ett odelbart föremål som specialtransport,
- 11) Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter om genomförande av specialtransporter,

- 12) transport av ett lastat vapen eller ett lastat militärt system,
- 13) mått och massor, dock inte kravet på tillstånd för specialtransport enligt 159 §.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 februari 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Försvarsminister Antti Häkkinen

1.

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 2 och 4 a §, 12 § 1 mom., 14 § 1 och 5 mom.,
rubriken för 15 § samt 15 § 1 och 5 mom., 18 och 18 a §, 19 § 1 mom. och 22 b §,
av dem 2 och 4 a § och 12 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1304/2022, 14 § 1 mom. och 15 §
1 mom. sådana de lyder i lag 509/2013, 14 § 5 mom. och 15 § 5 mom. sådana de lyder i lag
932/2015 samt 18 a och 22 b § sådana de lyder i lag 197/2017, och
fogas till lagen en ny 22 c § som följer:

Gällande lydelse

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

1) det militära försvaret av Finland, vilket
innefattar

a) övervakning av landområdena,
vattenområdena och luftrummet samt
tryggande av den territoriella integriteten,

b) tryggande av befolkningens
livsbetingelser, de grundläggande fri- och
rättigheterna och statsledningens
handlingsfrihet samt försvar av den lagliga
samhällsordningen,

c) givande av militär utbildning och styrning
av den frivilliga försvarsutbildningen samt
stärkande av försvarsviljan,

Föreslagen lydelse

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

1) det militära försvaret av Finland, vilket
innefattar

a) övervakning av landområdena,
vattenområdena och luftrummet samt
tryggande av den territoriella integriteten,

b) tryggande av befolkningens
livsbetingelser, de grundläggande fri- och
rättigheterna och statsledningens
handlingsfrihet samt försvar av den lagliga
samhällsordningen,

c) givande av militär utbildning och styrning
av den frivilliga försvarsutbildningen samt
stärkande av försvarsviljan,

2) *Nordatlantiska fördragsorganisationens*
kollektiva försvar, vilket innefattar

a) försvar av Finland och de övriga
medlemsstaterna i Nordatlantiska
fördragsorganisationen mot väpnade
angrepp, i samarbete med dessa
medlemsstaters väpnade styrkor,

b) upprätthållande och utvecklande av
Finlands och Nordatlantiska
fördragsorganisationens kollektiva försvar
och försvarsförmåga,

Gällande lydelse

2) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar

a) handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt,

b) deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,

3) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet,

4) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell organisation eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

Föreslagen lydelse

3) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar

a) handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt,

b) deltagande i räddningsverksamhet genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,

4) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt deltagande i lämnande av annat internationellt bistånd *än sådant som ingår i en i 2 punkten avsedd uppgift*, i samverkan och i annan internationell verksamhet,

5) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller av Europeiska unionen eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller med Europeiska unionen inom Finlands territorium, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas

Gällande lydelse

12 §

*Lämnande av internationellt bistånd,
samverkan och annan internationell
verksamhet*

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta i samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation eller i annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

14 §

Tillfällig rätt att använda fastigheter

Försvarsmakten har rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som försvarsmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet eller en höjning av försvarsberedskapen. Försvarsmakten får dock inte orsaka egendom onödig olägenhet eller skada.

För skada som användningen av en fastighet orsakat betalas ersättning enligt gängse pris till fastighetens ägare eller innehavare. Omprövning av ett ersättningsbeslut och ett beslut som gäller användning av en fastighet får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen. Det beslut som meddelas med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar

Föreslagen lydelse

stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

12 §

*Lämnande av internationellt bistånd,
samverkan och annan internationell
verksamhet*

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller Europeiska unionen bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde samt med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler delta i samverkan med en annan stat, med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller en annan internationell organisation eller med Europeiska unionen och delta i annan internationell verksamhet.

14 §

Tillfällig rätt att använda fastigheter

Försvarsmakten har rätt att tillfälligt använda andra fastigheter än dem som Försvarsmakten stadigvarande förfogar över, om det är nödvändigt med tanke på militär övningsverksamhet, försvarssamarbetet, verkställandet av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar eller höjning av försvarsberedskapen. Försvarsmakten får dock inte orsaka egendom onödig olägenhet eller skada.

För skada som användningen av en fastighet orsakat betalas ersättning enligt gängse pris till fastighetens ägare eller innehavare. I fråga om ersättningsbeslut och beslut som gäller användning av en fastighet får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen. Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Även om ändring har sökts, ska den del av

Gällande lydelse

besvärstillstånd. Även om ändring har sökts ska den del av ersättningen som är ostridig utan dröjsmål betalas till den ersättningsberättigade. Ett beslut som gäller användning av en fastighet får iakttas trots ändringssökande, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten. En tvist som gäller en överenskommelse om användning av en fastighet handläggs som ett förvaltningsstvistemål i förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. (7.8.2015/932)

15 §

Förbud och begränsningar beträffande rätten att röra sig

Om militära orsaker eller skyddandet av utomstående mot faror nödvändigtvis kräver det, får staben för en försvarsgren inom försvarsmakten eller försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt. Bestämmelser om straff vid överträdelser av förbudet finns i strafflagen (39/1889).

Vistelse- och besökstillstånd beviljas av en myndighet som avses i 1 och 2 mom. Omprövning av tillståndsmyndighetens beslut i ett ärende som avses i 3 och 4 mom. får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen. Det beslut som meddelas med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Ett beslut om återkallelse av ett tillstånd ska iakttas trots ändringssökande, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten.

Föreslagen lydelse

ersättningen som är ostridig utan dröjsmål betalas till den ersättningsberättigade. Ett beslut som gäller användning av en fastighet får iakttas trots att ändring har sökts, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten. En tvist som gäller en överenskommelse om användning av en fastighet handläggs som ett förvaltningsstvistemål i förvaltningsdomstolen.

15 §

Förbud och begränsningar beträffande rätten att röra sig på områden som används av Försvarsmakten

Om militära orsaker eller skyddet av utomstående mot faror kräver det, får staben för en försvarsgren inom Försvarsmakten eller Försvarsmaktens lokala förvaltningsmyndighet, garnisonschefen eller den som leder övningen förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller en plats som Försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt. Bestämmelser om straff vid överträdelser av förbudet finns i strafflagen.

Vistelse- och besökstillstånd beviljas av en myndighet som avses i 1 och 2 mom. I fråga om tillståndsmyndighetens beslut i ärenden som avses i 3 och 4 mom. får omprövning begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen. Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ett beslut om återkallelse av ett tillstånd ska iakttas trots att ändring har sökts, om inte den myndighet där ändring sökts förbjuder verkställigheten.

Gällande lydelse

18 §

*Upprätthållande av säkerhet och ordning på ett område som **stadigvarande** används av försvarsmakten*

Garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband bestämmer närmare om hur säkerhet och ordning skall upprätthållas på ett område som *stadigvarande* används av försvarsmakten. *Bestämmelser om utbildningen för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.*

18 a §

Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter

Försvarsmakten kan vid behov utse en sådan tjänsteman vid försvarsmakten som fått specialutbildning (*säkerhetsman*) att på allmän plats garantera säkerheten för anställda vid försvarsmakten eller för personer som hör till en främmande stats militära ledning eller representerar en internationell organisation och är försvarsmaktens gäster, när dessa behöver särskilt skydd (*personskyddsuppgifter*) eller garantera immuniteten vid transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar.

Vid utförande av personskyddsuppgifter på allmän plats kan en säkerhetsman med de befogenheter som anges i 22 a § garantera säkerheten för en person *som behöver särskilt skydd*, om inte polisen har övertagit uppgifterna, och med de befogenheter som anges i 22 b § garantera immuniteten vid

Föreslagen lydelse

18 §

Upprätthållande av säkerhet och ordning på ett område som används av Försvarsmakten

Garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband bestämmer närmare om hur säkerhet och ordning ska upprätthållas på ett område som används av Försvarsmakten.

Bestämmelser om utbildningen för en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

18 a §

Försvarsmaktens säkerhetsuppgifter

Försvarsmakten kan vid behov utse en sådan tjänsteman vid Försvarsmakten som fått specialutbildning (*säkerhetsman*) att på allmän plats garantera immuniteten för personer som behöver särskilt skydd (*personskyddsuppgifter*), om personen

- 1) är anställd vid Försvarsmakten,
- 2) hör till den militära ledningen för en främmande stat som är gäst hos Försvarsmakten,
- 3) representerar en internationell organisation som är gäst hos Försvarsmakten, eller
- 4) *är en särskild expert från en främmande stat eller en internationell organisation.*

Försvarsmakten kan vid behov utse en säkerhetsman att på allmän plats garantera immuniteten vid transport av Försvarsmaktens, *en främmande stats väpnade styrkor eller Nordatlantiska fördragsorganisationens särskilda tillgångar eller för en främmande stats trupper.*

Vid utförande av personskyddsuppgifter på allmän plats kan en säkerhetsman med de befogenheter som anges i 22 a § garantera säkerheten för en person, om inte polisen har övertagit uppgifterna, och med de befogenheter som anges i 22 b § garantera immuniteten vid sådan transport av särskilda tillgångar och *för sådana trupper av en*

Gällande lydelse

transport av *försvarsmaktens* särskilda tillgångar. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef ska så snart som möjligt underrättas om att befogenheterna har börjat utövas.

En säkerhetsuppgift ska överföras till polisen eller en annan behörig myndighet så snart som möjligt efter att de befogenheter som avses i 2 mom. har börjat utövas.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans maktmedels- och skyddsredskap.

Genom förordning av försvarsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans specialutbildning, övning i bruk av maktmedel, rätt att bära maktmedelsredskap och övervakningen av bruk av maktmedel samt om behörighetskraven för den som leder utförandet av säkerhetsuppgifter.

19 §

Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person

En tjänsteman i vakt- eller jourtjänst har rätt att avlägsna en person från ett område som *stadigvarande* används av *försvarsmakten* och från ett i 15 § avsett område, om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på området och tjänstemannen har uppmanat personen att avlägsna sig. Tjänstemannen har också rätt att avlägsna en person som lovligen vistas på området, om han eller hon stör eller äventyrar andras eller sin egen säkerhet. Dessutom har tjänstemannen i sitt uppdrag rätt att få veta namnet, personbeteckningen eller, om sådan saknas, födelsedatum samt medborgarskap och passuppgifter i fråga om den person som vistas eller rör sig på området.

22 b §

*Befogenheter vid skyddande av immuniteten vid transport av **försvarsmaktens** särskilda tillgångar*

Föreslagen lydelse

främmande stat som avses i 2 mom. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef ska så snart som möjligt underrättas om att befogenheterna har börjat utövas.

En säkerhetsuppgift ska överföras till polisen eller en annan behörig myndighet så snart som möjligt efter att de befogenheter som avses i 2 mom. har börjat utövas.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans maktmedels- och skyddsredskap.

Genom förordning av försvarsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om en säkerhetsmans specialutbildning, övning i bruk av maktmedel, rätt att bära maktmedelsredskap och övervakningen av bruk av maktmedel samt om behörighetskraven för den som leder utförandet av säkerhetsuppgifter.

19 §

Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person

En tjänsteman i vakt- eller jourtjänst har rätt att avlägsna en person från ett område som används av Försvarsmakten *samt* från ett i 15 § avsett område, om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på området och tjänstemannen har uppmanat personen att avlägsna sig. Tjänstemannen har också rätt att avlägsna en person som har tillstånd att vistas på området, om personen stör eller äventyrar andras eller sin egen säkerhet. Dessutom har tjänstemannen i sitt uppdrag rätt att få veta namnet, personbeteckningen eller, om sådan saknas, födelsedatumet samt medborgarskap och passuppgifter i fråga om den person som vistas eller rör sig på området.

22 b §

*Befogenheter vid garanterande av immuniteten vid transport av särskilda tillgångar **och för en främmande stats trupper***

Gällande lydelse

En säkerhetsman har rätt att i den omedelbara närheten av en transport av försvarsmaktens särskilda tillgångar spärra av, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att skydda de särskilda tillgångarnas immunitet, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som gäller transport av *försvarsmaktens* särskilda tillgångar har säkerhetsmannen rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån personens hotelser eller övriga uppträdande finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot försvarsmaktens särskilda tillgångar. En polis som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot *försvarsmaktens* särskilda tillgångar inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

(ny)

Föreslagen lydelse

En säkerhetsman har rätt att i omedelbar närhet av en transport av *Försvarsmaktens, en främmande stats väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens* särskilda tillgångar eller *en främmande stats trupp* isolera, avspärra eller utrymma en plats eller ett område i allmän användning eller förbjuda eller begränsa vistelse där, om det är nödvändigt för att garantera immuniteten hos de särskilda tillgångarna eller den främmande statens trupp, såvida inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar den rätten.

Vid utförande av säkerhetsuppgifter som hänför sig till transport av särskilda tillgångar eller *till främmande staters trupper* har en säkerhetsman rätt att avlägsna en person från en plats, om det utifrån hotelser från personen eller personens uppträdande i övrigt finns grundad anledning att anta eller utifrån personens tidigare uppträdande är sannolikt att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som riktas mot *Försvarsmaktens, en främmande stats väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens* särskilda tillgångar eller *mot en främmande stats trupp*. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef har rätt att begränsa de befogenheter som avses i detta moment.

En person kan gripas, om det sannolikt är en otillräcklig åtgärd att avlägsna personen från platsen och det brott som riktas mot *Försvarsmaktens, den främmande statens väpnade styrkors eller Nordatlantiska fördragsorganisationens* särskilda tillgångar eller *den främmande statens trupp* inte annars kan förhindras eller störningen eller faran annars undanröjas. Gripandet ska omedelbart meddelas till en polisman som hör till befälet eller till polisens fältchef och den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

På behandlingen av personer som gripits med stöd av 3 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

22 c §

Protokoll över säkerhetsuppgifter

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Över åtgärder som vidtagits med stöd av 18 a § ska det upprättas ett protokoll eller göras en motsvarande anteckning i en annan handling.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 62 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. samt 78 § 1 mom.,
sådana de lyder i lag 1306/2022, som följer:

Gällande lydelse

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten när det inte är fråga om att försvara Finland,

På sådan internationell verksamhet som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en handräckningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och till andra uppgifter än militärt försvar av Finland som avses i 3 punkten i det momentet. Vid utförandet av ovannämnda uppgifter får de värnpliktiga inte delta i

1) gripande av farliga personer,

Föreslagen lydelse

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i en sådan uppgift som avses i 2 § 1 mom. 2 eller 4 punkten i lagen om försvarsmakten och det inte är fråga om det militära försvaret av Finland,

På sådana uppgifter som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en sådan i 2 § 1 mom. 2–4 punkten i lagen om försvarsmakten avsedd uppgift som inte hänför sig till det militära försvaret av Finland. När värnpliktiga utför tjänstgöringsuppdrag, får de inte delta i

1) gripande av farliga personer,

Gällande lydelse

- 2) röjning av sprängladdningar,
 - 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
 - 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.
- _____

Föreslagen lydelse

- 2) röjning av sprängladdningar,
 - 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
 - 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.
- _____

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 12 och 40 § i militärfordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militärfordonslagen (332/2023) 12 och 40 § som följer:

Gällande lydelse

12 §

Utryckningsfordon inom Försvarsmakten

Försvarsmaktens utryckningsfordon är militärfordon som är utrustade med en varningslykta med blått blinkande ljus och en ljudsignalanordning för utryckningsfordon. På användning av Försvarsmaktens utryckningsfordon på väg tillämpas bestämmelserna i vägtrafiklagen (729/2018) om användning av utryckningsfordon på väg.

40 §

Internationella militärfordon i Finland

På tekniska krav, kontroller för tillsyn över överensstämmelse med kraven och körförbud i fråga om fordon som främmande stater och internationella organisationer använder i Finland med stöd av ett tillstånd enligt territorialövervakningslagen tillämpas de bestämmelser och föreskrifter som gäller militärfordon, om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller något annat följer av internationella förpliktelser som binder Finland.

Föreslagen lydelse

12 §

Utryckningsfordon inom Försvarsmakten

Försvarsmaktens utryckningsfordon är sådana fordon inom Försvarsmakten som är utrustade med en varningslykta med blått blinkande ljus och en ljudsignalanordning för utryckningsfordon. På användning av Försvarsmaktens utryckningsfordon på väg tillämpas bestämmelserna i vägtrafiklagen (729/2018) om användning av utryckningsfordon på väg.

Bestämmelser om konstruktionen, utrustningen och färgsättningen hos och emblemen på Försvarsmaktens utryckningsfordon utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Den färgsättning och de emblemen som finns på Försvarsmaktens utryckningsfordon eller sådan färgsättning och sådana emblemen som är förvillande lika dem får inte användas på andra fordon så att det kan ge ett intryck av att fordonet i fråga skulle vara ett av Försvarsmaktens utryckningsfordon.

40 §

Internationella militärfordon i Finland

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller något annat följer av internationella förpliktelser som binder Finland, tillämpas i fråga om internationella militärfordon som används i Finland och på övervakningen av deras trafikduglighet samt på användningen av dem de bestämmelser och föreskrifter som gäller militärfordon.

Gällande lydelse

Huvudstabens tekniska
granskningsavdelning bedömer
överensstämmelsen med kraven och
godkänner internationella militärfordon och
kombinationer där de ingår för användning på
väg eller någon annanstans i Finland. *Ett
internationellt militärfordon ska*

1) ha besiktats och kontrollerats på behörigt
sätt i den sändande staten,

2) *ha godkänts av en behörig myndighet i
den sändande staten,*

3) *vara säkert att använda i trafik,*

4) *vara jämförbart med en klassificering för
militärfordon som tillämpas i Finland, och*

5) *uppfylla de tekniska kraven enligt
militära standarder som försvarsministeriet
godkänt, internationella militära standarder
som binder Finland eller andra militära
standarder.*

*Försvarsministeriet fattar beslut om de
internationella militära standarder för
tekniska krav på militärfordon som godkänts i
Finland.*

Huvudstabens tekniska
granskningsavdelning *meddelar närmare
föreskrifter om internationella militärfordons
jämförbarhet med klassificeringen för
militärfordon.*

Föreslagen lydelse

*Den stat som sänder det internationella
militärfordonet svarar för att*

fordonet är tryggt att använda i trafik,

2) *fordonet har genomgått besiktning eller
kontroll på behörigt sätt.*

Huvudstabens tekniska
granskningsavdelning kan meddela närmare
föreskrifter om de tekniska krav som ställs på
internationella militärfordon och om
godkännande av kopplingsbesiktning av
internationella militärfordon samt om
användningen av internationella
militärfordon.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019) 20 § 1 mom. 1 punkten och 3 mom. samt
fogas till 20 § ett nytt 7 mom. som följer:

Gällande lydelse

20 §

Internationellt samarbete

Militärunderrättelsemyndigheterna kan i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten

1) trots sekretessbestämmelserna utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster, om det behövs, och

En behörig utländsk tjänsteman har genom beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 22, 24, 43, 47, 51 och 66 §. En utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

(ny)

Föreslagen lydelse

20 §

Internationellt samarbete

Militärunderrättelsemyndigheterna kan i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten

1) trots sekretessbestämmelserna utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster *eller med Nordatlantiska fördragsorganisationen eller någon annan internationell organisation eller med Europeiska unionen*, om det behövs, och

En behörig utländsk tjänsteman har genom beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 22, 24, 43, 47, 51, 60 och 66 §. En utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

Huvudstabens underrättelsechef beslutar om användning inom finskt territorium av radiosignalspaning enligt 60 § som genomförs av Nordatlantiska fördragsorganisationen eller dess medlemsstater från fordon, fartyg eller luftfartyg eller från markstationer. Det samarbete som avses i detta moment ska vara

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse
förenligt med Finlands intressen och de
prioriteringar som avses i 13 § samt ske
under

ledning och övervakning av en
militärunderrättelsemyndighet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om militär krishantering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär krishantering (211/2006) 1 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Föranstaltare av krishantering enligt denna lag kan vara FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Europeiska unionen (EU) eller någon annan internationell organisation eller grupp av länder.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Föranstaltare av krishantering enligt denna lag kan vara FN, *Nordatlantiska fördragsorganisationen*, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), någon annan internationell organisation eller grupp av länder eller Europeiska unionen (EU).

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019) 1 § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, när uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a eller 3 eller 4 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007). Denna lag tillämpas endast på sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad eller där de uppgifter som behandlas utgör eller är avsedda att utgöra ett register eller en del av ett sådant.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, *om uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten* (551/2007). Denna lag tillämpas endast på sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad eller där de uppgifter som behandlas utgör eller är avsedda att utgöra ett register eller en del av ett sådant.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 9 a § i lagen om hälsovården inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987) 9 a § 2 mom., sådant det lyder i lag 339/2019, som följer:

Gällande lydelse

9 a §

På behandlingen av personuppgifter tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019), om behandlingen av uppgifter behövs för skötsel av uppdrag som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, 2 punkten underpunkt a samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007). Bestämmelser om annan behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och i dataskyddslagen (1050/2018).

Föreslagen lydelse

9 a §

På behandlingen av personuppgifter tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019), om behandlingen av uppgifter behövs för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007). Bestämmelser om annan behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och i dataskyddslagen (1050/2018).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018) 1 § 2 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 350/2020, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom.
tillämpas denna lag på

1) sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, *när* uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 punkten, *2 punkten underpunkt a eller i 3 eller 4 punkten* i lagen om försvarsmakten (551/2007), och på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmaktens huvudstab för skötsel av uppgifter som avses i 9 § 3 mom. i säkerhetsutredningslagen (726/2014),

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom.
tillämpas denna lag på

1) behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmakten och för Försvarsmaktens räkning, *om* uppgifterna behandlas för skötsel av uppgifter som anges i 2 § 1 mom. 1 *och 2 punkten, 3 punkten underpunkt a samt 4 och 5 punkten* i lagen om försvarsmakten (551/2007), och på sådan behandling av personuppgifter som utförs av Försvarsmaktens huvudstab för skötsel av uppgifter som avses i 9 § 3 mom. i säkerhetsutredningslagen (726/2014),

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vägtrafiklagen (729/2018) 89 § 2 och 3 mom., sådana de lyder, 2 mom. i lag 333/2023
och 3 mom. i lag 1040/2020, samt
fogas till lagen en ny 66 a § som följer:

Gällande lydelse

(ny)

89 §

*Terrängtrafik och fordon inom
Försvarsmakten*

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också på användningen av fordon inom Försvarsmakten och fordonskombinationer där de ingår. Bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl från bestämmelserna i detta kapitel om användning av fordon inom Försvarsmakten eller fordonskombinationer där de ingår får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Föreskrifter om användning av fordon inom Försvarsmakten och fordonskombinationer där de ingår som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter får

Föreslagen lydelse

66 a §

*Undantag med avseende på rätten att arbeta
som vägtransportledare för
specialtransporter*

Med avvikelse från vad som i 66 och 67 § föreskrivs om behörighet och tillstånd för vägtransportledare, får en medlem av styrkor som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor arbeta som vägtransportledare för en specialtransport inom Försvarsmakten, om personen i fråga getts en yrkeslicens eller annan yrkesbehörighet för detta i den sändande staten. Försvarsmakten ska ge personer som avses i denna paragraf en introduktionsutbildning.

89 §

*Terrängtrafik och fordon inom
Försvarsmakten*

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också på användningen av Försvarsmaktens fordon, *internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår*. Bestämmelser om sådana undantag som är nödvändiga av försvarsskäl från bestämmelserna i detta kapitel om användning av Försvarsmaktens fordon, *internationella militärfordon och fordonskombinationer där sådana fordon ingår* får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Föreskrifter som gäller användning av Försvarsmaktens fordon, *internationella militärfordon och*

Gällande lydelse

meddelas genom en föreskrift av huvudstabens tekniska granskningsavdelning, om det är nödvändigt till följd av deras särskilda användningsändamål eller konstruktion.

De undantag som avses i 2 mom. kan gälla

1) användning av *släpfordon som tillverkats för särskilda ändamål*,

2) användning av skydds- och säkerhetsanordningar,

3) fordonsspecifika hastighetsbegränsningar,

4) användning av speciallyktor,

5) märkning av *militära* fordon,

6) användning av däck och slirskydd,

7) *undantag från gränsvärden för det tillåtna antalet personer som grundar sig på klassificering och godkännande för trafik av fordon*,

8) *tillfällig persontransport på ett pansarfordon*,

9) *fastsättning på fordon av containrar som används för persontransport*,

10) *koppling av militärfordon och släpfordon*,

11) användning av terrängfordon samt terrängfordon och släpfordon som är kopplade till dem,

12) *märkning av specialtransport, användning av varningsbil och transport av personer i specialtransportfordon*,

13) transport av ett lastat vapen eller ett lastat vapensystem,

14) *ett militärfordons* mått och massor, dock inte det krav på tillstånd för specialtransport som anges i 159 §.

Föreslagen lydelse

fordonskombinationer där sådana fordon ingår och som avviker från Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter får meddelas genom en föreskrift av huvudstabens tekniska granskningsavdelning, om det är nödvändigt till följd av fordonens eller fordonskombinationernas särskilda användningsändamål eller konstruktion.

De undantag som avses i 2 mom. kan gälla

1) användning av släpfordon,

2) användning av skydds- och säkerhetsanordningar,

3) fordonsspecifika hastighetsbegränsningar,

4) användning av speciallyktor,

5) märkning av fordon,

6) användning av däck och slirskydd,

7) *persontransport med militärfordon och i last- och paketbilars lastutrymmen samt persontransport med släpvagn*,

8) *koppling av fordon och släpfordon*,

9) användning av terrängfordon samt av terrängfordon och till dem kopplade släpfordon,

10) *klassificering av en transport av flera än ett odelbart föremål som specialtransport*,

11) *Transport- och kommunikationsverkets föreskrifter om genomförande av specialtransporter*,

12) transport av ett lastat vapen eller ett lastat *militärt* system,

13) mått och massor, dock inte kravet på tillstånd för specialtransport enligt 159 §.

Denna lag träder i kraft den 20 .

